

Ignacije Lojolski

Duhovne vježbe

Ove godine, na blagdan sv. Ignacija Lojolskog, navršava se točno 450 godina otkako je papa Pavao III. dokumentom *Pastoralis oficii* 31. srpnja 1548. dao službeno odobrenje Duhovnih vježbi.

Knjižica *Duhovnih vježbi* sadrži građu za molitvu te razne upute i pravila koja obrazlažu uvjete molitvenog života.

Najljepša pohvala Duhovnim vježbama zacijelo je sadržana u pismu koje je sv. Ignacije uputio p. Manuelu Mioni, svom nekadašnjem ispovjedniku i duhovnom vođi. On piše: »Ne vidim u ovom životu nešto drugo, bolje, čime bih Vam mogao bar djelomično vratiti dug, nego ponuditi Vam da obavite mjesečne duhovne vježbe... Duhovne su vježbe ono najbolje što u ovom životu mogu zamisliti, osjetiti i shvatiti, bilo za osobni napredak pojedinca, bilo za duhovni plod, pomoć i korist mnogim drugima...«

U ovoj knjizi, osim teksta Duhovnih vježbi, nalaze se i:
- Upute za davanje vježbi (Direktorij)
- Odlomci iz Autobiografije
- Zapisi sa suđenja u Alcali
- Vijećanje prvih sudrugova
- Dio Duhovnog dnevnika
- Razlozi pri odlučivanju o siromaštvu
- Mjerila za izbor apostolskih poslova

Slika na omotu
A. Sanchez Coello:
Sv. Ignacije Lojolski

Ignacije Lojolski

Duhovne vježbe

Biblioteka DUHOVNI ŽIVOT Knjiga 1

Uredio
Niko Bilić

Lektura
Anđa Jakovljević

Oprema
Stjepan Harjač

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb

UDK 248
235.3
929 Ignatius Loyola, sanctus

IGNATIUS Loyola, sanctus
Duhovne vježbe / Ignacije Lojolski. - Zagreb : Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, 1998. - 203 str. 20 cm. - (Biblioteka Duhovni život ; knj. 1)

Prijevod djela: Ejercicios espirituales.

ISBN 953-6257-57-2

980715021

Ignacije Lojolski

Duhovne vježbe

Duhovne vježbe – Upute za davanje vježbi (Direktorij) – Dokumenti koji objašnjavaju tekst Duhovnih vježbi

Zagreb, 1998.

Predgovor

Ove godine navršava se 450 godina od papinskog odobrenja *Duhovnih vježbi* svetog Ignacija Lojolskog:

31. srpnja 1548. – 31. srpnja 1998.

U dokumentu *Pastoralis oficii* pape Pavla III. čitamo: »Spomenute spise i vježbe koje su u njima sadržane svojom vlašću u ovom pismu odobravamo, hvalimo i potvrđujemo te u Gospodinu veoma bodrimo sve Kristove vjernike obaju spolova, gdje god oni bili, da se tim pobožnim spisima i vježbama služe i neka dopuste da njima budu poučeni.«

Zanimljivo je uočiti da papinska povelja nosi nadnevak 31. srpnja 1548. – točno osam godina prije smrti sv. Ignacija 31. srpnja 1556. u Rimu. U predgovoru *Autobiografiji* sv. Ignacija p. Nadal, jedan od njegovih najbliskijih suradnika, otkriva nam dirljivu tajnu: »Ja i ostali oci čuli smo kako je p. Ignacije govorio da je od Boga molio tri milosti prije nego napusti ovaj život: prva je da Apostolska stolica odobri Družbin Institut; druga, da budu odobrene i Duhovne vježbe; treća, da uspije napisati Ustanove Družbe Isusove.« Postigao je sve tri milosti.

Povodom obljetnice na Papinskom sveučilištu Gregoriana održana je akademska proslava pod naslovom *Duhovne vježbe svetog Ignacija: Jezik – Povijest – Duhovnost.* Zbilo se to u proljeće 1997. budući da je povijesno zajamčeno kako je Papa dao usmeno odobrenje za Duhovne vježbe već 2. siječnja 1547. Svečani skup započeo je pjevanjem molitve *Anima Christi.* Ta se molitva nalazi na početku knjige Duhovnih vježbi pa se zbog toga uvriježilo mišljenje da je sv. Ignacije autor te molitve premda je ona postojala prije Ignacija i divan je tradicionalni sažetak srednjovjekovne pobožnosti Kristu Otkupitelju. Glavno predavanje održao je p. Peter-Hans Kolvenbach, vrhovni poglavar Družbe Isusove, vicekancelar sveučilišta Gregoriana i priznati stručnjak na području jezikoslovlja. Govorio je o du-

hovnoj poruci koju nose jezične posebnosti u Duhovnim vježbama svetog Ignacija. Posebno je bila puna nadahnuća njegova analiza dvostrukog semantičkog područja u ignacijevskom binomu *ejercicio espiritual* (duhovno vježbanje), koji prožima cijelu knjižicu Duhovnih vježbi, sa svim posljedicama za život u Duhu i za služenje Duhu. Riječ *vježbanje* označuje čovjekovo zalaganje, no uvijek je prati pridjev *duhovno* koji ističe kako vrhovnu inicijativu i prvenstvo Božjeg djelovanja, tako i ljudski napor u slobodnoj suradnji, u aktivnom prihvaćanju Božjeg ljubaznog samodarivanja.

Knjižica *Duhovnih vježbi* nije upućena širem krugu čitatelja, nego onima koji obavljaju duhovne vježbe, a u prvom redu »voditeljima« koji moraju savjetovati duše u tim povlaštenim danima gdje se u šutnji pripravlja i uspostavlja susret s Bogom.

U ovoj knjizi uz *Duhovne vježbe* objavljujemo i *Upute za davanje duhovnih vježbi ('Direktorije')* i one dokumente koji objašnjavaju nastanak i metodiku duhovnih vježbi. Za pripravu ovog izdanja poslužili su: *Ejercicios espirituales, Directorio y Documentos de S. Ignacio de Loyola* por el P. José Calveras, S.I. (2.ª edición), editorial Balmes, Barcelona 1958. i Ignatius von Loyola, *Geistliche Übungen und erläuternde Texte*, übersetzt und erklärt von Peter Knauer, Verlag Styria, Graz, dritte Auflage, 1988.

Izdavač

Duhovne vježbe

Ignacije Lojolski je, nakon sažimanja svog duhovnog iskustva u knjizi Duhovnih vježbi, i sumnji, zatvora i saslušavanja inkvizicije, dobio izričito odobrenje Crkve za Duhovne vježbe od pape Pavla III. 1548. godine. Papa Pio XI. ga je 1922. godine proglasio zaštitnikom duhovnih vježbi, a svim članovima klera po Crkvenom je zakonu naređeno da ih obave barem svake treće godine u najmanjem trajanju od tri dana u nekom od »domova duhovnih vježbi«.

Cilj Duhovnih vježbi jest da se čovjek očisti od grijeha i neurednih sklonosti kako bi zatim u potpunoj slobodi mogao tražiti i prihvatiti volju Božju.

Duhovne se vježbe sastoje od četiri dijela, koji se nazivaju tjedni, jer njihovo obavljanje ili doživljavanje traje tjedan dana, pa tako čitave Duhovne vježbe traju oko trideset dana. To su takozvane »velike duhovne vježbe«. Postoje i skraćeni oblici koji traju osam, šest ili tri dana. Ti oblici mogu se pretvoriti u javne duhovne vježbe, tzv. »pučke misije«, namijenjene svim župljanima ili pojedinim staležima.

Po svome ustrojstvu prvi tjedan odgovara duhovnom putu čišćenja, drugi razmatra Isusov život, treći Isusovu muku, a četvrti njegovo uskrsnuće i uzašašće.

Uloga »duhovnog vođe« je da bude duhovni otac i učitelj koji treba pomoći »da se sam Stvoritelj i Gospodin očituje svojoj odanoj duši privijajući je u naručje svoje ljubavi... da Stvoritelj neposredno saobraća sa svojim stvorenjem, a stvorenje sa svojim Stvoriteljem«, kako naglašava sv. Ignacije.

A. G. Matoš kaže: »... u Duhovnim vježbama nalazimo najbolje djelo praktične psihologije i najbolju metodu za podizanje vlastite duševne energije, jer ta duhovna gimnastika nije služila velikom svecu za sterilne ekstaze i kontemplacije, već kao izvor svih energičnih činova...« (Holocaustum divini amoris, SD XI., Zagreb, 1973., str. 321.)

Najljepša pohvala Duhovnim vježbama zacijelo je sadržana u pismu koje je 16. studenog 1536. napisao Magister Ignacije p. Manuelu Mioni, svom ispovjedniku i duhovnom vođi iz Alcale i Pariza. Piše: »Pravo je da odgovorim na toliku ljubav i dobrohotnost koju ste mi uvijek iskazivali... Sa svoje strane ne vidim u ovom životu nešto drugo, bolje, čime bih Vam mogao bar djelomično vratiti dug, nego ponuditi Vam da obavite mjesečne duhovne vježbe.

Dva, tri puta – i koliko god puta budem to mogao, poticat ću Vas, za ime službe Bogu našem Gospodinu, na to što Vam spomenuh. Ne bih htio da mi na sudnji dan Njegovo Božansko Veličanstvo predbaci zašto Vam to nisam preporučivao svom snagom. Duhovne su vježbe ono najbolje što u ovom životu mogu zamisliti, osjetiti i shvatiti, bilo za osobni napredak pojedinca, bilo za duhovni plod, pomoć i korist mnogim drugima...«

Prijevod 'Duhovnih vježbi' u osnovi je preuzet iz prvog izdanja (S. Ignacio de Loyola, 'Duhovne vježbe', FTI, Zagreb, 1971). Tek tu i tamo tekst je malo dotjeran i ispravljen. U najnovije vrijeme p. Željko Rakošec, DI, omogućio nam je da ovaj drevni tekst bude dostupan i na 'web-stranici' hrvatskih isusovaca.

Uvodne napomene

Dušo Kristova, posveti me.
Tijelo Kristovo, spasi me.
Krvi Kristova, napoji me.
Vodo iz prsiju Kristovih, operi me.
Muko Kristova, okrijepi me.
O dobri Isuse, usliši me.
Među svoje rane sakrij me.
Ne dopusti da se odijelim od Tebe.
Od neprijatelja zlobnoga brani me.
Na času smrti moje zovni me.
I zapovjedi mi da dođem k Tebi.
Da sa svetima Tvojim hvalim Te
U vijeke vjekova. Amen.

1 *Uvodne napomene da se dobije neka slika o duhovnim vježbama koje slijede te da se njima pomogne onome tko ih daje i onome tko ih obavlja.*

Prva napomena. Pod imenom duhovnih vježbi razumijevamo sve načine ispitivanja savjesti, razmišljanja, razmatranja, usmene i mislene molitve i drugih duhovnih čina, kako ćemo to kasnije reći. Kao što su, naime, hod, pješačenje i trčanje tjelesne vježbe, isto tako se duhovnim vježbama naziva svaki način da se duša pripravi i skloni da odstranimo sve neuredne sklonosti te da, pošto smo ih odstranili, tražimo i nađemo Božju volju, uredivši svoj život za spasenje duše.

2 *Druga napomena.* Onaj tko drugome daje način i raspored razmišljanja ili razmatranja treba da vjerno ispripovjedi povijesnu činjenicu takva razmatranja ili razmišljanja, objašnjavajući same točke kratkim ili sažetim razjaš-

njenjem. Ako, naime, onaj tko razmatra, držeći se čvrsto temelja povijesnog događaja, sam objašnjava i umuje pa nađe štogod što daje da se malo bolje shvati i osjeti predmet, bilo to uslijed vlastita umovanja, bilo da mu razum prosvijetli Božje djelovanje, imat će više užitaka i duhovnog ploda nego kad bi onaj tko vodi vježbe nadugo i naširoko tumačio i raspredao smisao povijesnog događaja. Ne zasićuje, naime, i ne zadovoljava dušu obilje znanja, već unutarnje kušanje i proživljavanje stvari.

3 *Treća napomena.* Kao što se u svim duhovnim vježbama koje slijede služimo činima razuma, objašnjavajući ih, te činima volje, osjećajući ih, moramo imati na umu da se u činima volje, kad usmeno ili misleno razgovaramo s Bogom, našim Gospodinom, ili s njegovim svecima, zahtijeva od nas veće poštovanje nego kad se služimo razumom pri umovanju.

4 *Četvrta napomena.* Iako su za ove vježbe određena četiri tjedna, koji trebaju odgovarati četirima dijelovima na koje su podijeljene: prvi je, naime, razmišljanje i razmatranje grijeha, drugi život Krista, našega Gospodina, uključivo do Cvjetnice, treći muka Gospodina našega Isusa Krista, četvrti uskrsnuće i uzašašće, uz dodatak triju načina molitve, opet se to ne smije razumjeti tako da svaki tjedan mora sadržavati točno sedam ili osam dana. Događa se, naime, da neki u prvom tjednu mnogo sporije nalaze ono što traže, naime skrušenje, bol i suze poradi svojih grijeha; neki su opet marljiviji pa opet jedne jače od drugih napastuju ili kušaju razni duhovi, i tako će biti potrebno da se tjedan katkad skrati, a katkad produlji. To isto vrijedi i za sve ostale tjedne, idući za svrhom prema danim prilikama. No neka se čitave duhovne vježbe dovrše manje-više za trideset dana.

5 *Peta napomena.* Onome komu se daju duhovne vježbe uvelike će koristiti uđe li u njih s velikodušnošću i darežljivošću prema svome Stvoritelju i Gospodinu, prikazu-

jući mu sve svoje htijenje i svoju slobodu, da njegovo Božansko Veličanstvo raspolaže njegovom osobom, kao i sa svim što ima, prema svojoj presvetoj volji.

6 *Šesta napomena.* Opazi li vođa duhovnih vježbi da se u duši egzercitanta ne javljaju nikakvi pokreti, bilo utjehe, bilo suhoće, niti osjeća djelovanje ikojega duha, treba ga pomno ispitati u pogledu vježbi: da li ih obavlja u određeno vrijeme i na koji način. Isto će se tako uvjeriti i u pogledu dodatnih uputa da li ih s marom obdržava i o svemu tome neka ispita pojedinačno. O utjehi i suhoći govori se pri kraju knjige, a o dodatnim uputama na kraju prvog tjedna [313–324, 73–90].

7 *Sedma napomena.* Primijeti li vođa duhovnih vježbi da je egzercitant u suhoći i u napastima, neka ne bude prema njemu tvrd i bezobziran, već blag i prijazan, sokoleći ga i hrabreći da ne klone, otkrivajući mu varke neprijatelja čovječje naravi i potičući ga da se pripravi i raspoloži za utjehu koja će doći.

8 *Osma napomena.* Prema potrebi koju vođa duhovnih vježbi opazi kod egzercitanta s obzirom na suhoću i varke neprijateljeve, kao i s obzirom na utjehu, može mu izložiti pravila prvog i drugog tjedna koja govore o tome kako se raspoznaju razni duhovi [313–324, 328–336].

9 *Deveta napomena.* Ako egzercitant još nije vješt duhovnim stvarima pa, dok je još u prvom tjednu, bude jače i očitije napastovan, susrećući npr. pri žacanju od napora, u lažnom stidu i u strahu zbog svjetske časti itd. zapreke u službi Boga, našega Gospodina, tada neka vođa duhovnih vježbi pazi da mu ne bi tumačio pravila drugog tjedna o raznim duhovima. Koliko će mu god, naime, dobro doći pravila prvoga tjedna, toliko će mu opet škoditi ona drugoga, budući da su to odviše tanane i visoke stvari a da bi ih mogao shvatiti.

10 *Deseta napomena.* Kada vođa duhovnih vježbi opazi da je egzercitant opsjedan i napastovan pod izlikom dobra, tada je čas da ga upozna s pravilima već spomenutog drugog tjedna. Neprijatelj čovječje naravi, naime, redovito više napastuje pod izlikom dobra, onda kad se čovjek nalazi na putu rasvjetljenja, što odgovara vježbama drugog tjedna, a ne toliko kad je tek na putu čišćenja, što odgovara prvom tjednu.

11 *Jedanaesta napomena.* Korisno je za onoga tko obavlja vježbe prvog tjedna da ne zna ništa o tome što bi trebao učiniti u drugom, nego neka se tako trudi u prvom tjednu da postigne što želi kao da u drugom neće ništa dobra naći.

12 *Dvanaesta napomena.* Budući da je za svaku od pet vježbi i za razmatranja koja se dnevno obavljaju određen po jedan sat, neka vođa duhovnih vježbi vrlo pomno upozori egzercitanta da svaki put ozbiljno nastoji da mu savjest bude mirna kad se sjeti kako je doista cijeli sat proboravio u svakoj vježbi, pa čak radije više nego manje. Neprijatelj se, naime, običava ne malo upinjati da nas skloni da skratimo sat promatranja, razmišljanja ili molitve.

13 *Trinaesta napomena.* Isto tako valja imati na umu: kao što je za vrijeme utjehe vrlo lako cio sat ostati u razmatranju, tako ga je opet u vrijeme suhoće vrlo mučno ispuniti. Treba, stoga, da egzercitant uvijek ustraje u molitvi i nešto više od sata ako hoće da se bori protiv suhoće te da nadvlada napast. Tako će se priučiti ne samo da se opre protivniku nego da ga i obori.

14 *Četrnaesta napomena.* Vidi li vođa duhovnih vježbi da je egzercitant pun utjehe i gorljivosti, neka ga upozori da ništa ne obećaje i da ne pravi nikakvih zavjeta nepromišljeno i na brzu ruku. I u tom treba da ga to prije predusretne i to ozbiljnije opomene što se više bude uvjerio da je po prirodi nestalan. Premda, naime, netko može sasvim ispravno poticati drugoga na redovnički stalež, u

kojem se polažu zavjeti poslušnosti, siromaštva i čistoće, i premda je svako dobro djelo učinjeno pod zavjetom zaslužnije od onoga koje se čini bez njega, ipak valja i tu naročito gledati i na posebne okolnosti i na osobu egzercitanta te koliko će kasnije naći pomoći ili zapreke pri ispunjenju onoga što bi htio obećati.

15 *Petnaesta napomena.* Onaj tko daje vježbe ne smije nagovarati egzercitanta više na siromaštvo i na zavjete negoli na protivno, niti više na jedan stalež ili način života negoli na drugi. Premda, naime, izvan duhovnih vježbi možemo slobodno i zaslužno poticati svakoga tko se čini za to sposobnim da odabere uzdržljivost, djevičanstvo i redovnički stalež, kao i svaki drugi način evanđeoske savršenosti, ipak je u takvim duhovnim vježbama, gdje se ide za upoznavanjem Božje volje, prikladnije i bolje da se sam Stvoritelj i Gospodin očituje svojoj odanoj duši, privijajući je u naručaj svoje ljubavi i hvale i vodeći je onim putem na kojem će mu odsada moći bolje služiti. Stoga neka voda duhovnih vježbi ne utječe niti se priklanja ni na koju stranu, nego, stojeći poput tezulje, neka pusti da Stvoritelj neposredno saobraća sa svojim stvorenjem, a stvorenje sa svojim Stvoriteljem i Gospodinom.

16 *Šesnaesta napomena.* U tu svrhu, tj. da bi Stvoritelj i Gospodin što uspješnije djelovao u svom stvorenju, ako možda takva duša neuredno teži i naginje za nečim, veoma je korisno ako se svim silama nastoji prikloniti je na protivnu stranu od onoga čemu je neuredno sklona. Na primjer, ako je vuče želja da traži ili zadrži neku službu ili neku povlasticu, no ne poradi časti i proslave Boga, našega Gospodina, ni poradi spasa duša, već zbog vlastite dobrobiti i vremenite koristi, treba da se sili na protivnu stranu, ustrajući u molitvi i u drugim djelima pobožnosti i moleći Boga, našega Gospodina, za protivno, tj. da nipošto ne želi ni takve službe ili povlastice niti ikoje druge stvari ako joj njegovo Božansko Veličanstvo ne uredi nje-

zinih želja i ne promijeni one prve sklonosti tako da razlog zbog kojeg želi imati ili zadržati neku stvar bude jedino služba, čast i proslava njegova Božanskog Veličanstva.

17 *Sedamnaesta napomena.* Vrlo je korisno da vođa duhovnih vježbi – ne želeći ispitivati i znati misli i grijehe svoga egzercitanta – ipak bude vjerno obaviješten o raznim pokretima i mislima što ih različiti duhovi probuđuju u njemu kako bi mu, prema većem ili manjem napretku, mogao pružiti neke posebne vježbe koje su prikladne za to i odgovaraju potrebama duše u takvu stanju.

18 *Osamnaesta napomena.* Ovakve duhovne vježbe moraju se prilagoditi stanju i raspoloženju onih koji ih žele obaviti, tj. njihovoj dobi, obrazovanosti i naravi, tako da se neuku čovjeku i čovjeku neznatne sposobnosti shvaćanja ne daju stvari kojih ne bi mogao pravo shvatiti i njima se okoristiti. Isto tako, prema stupnju koji netko želi postići, neka se svakom dade ono što je najprikladnije da ga pomogne i unaprijedi. Stoga, traži li netko da se pouči samo u svojim dužnostima pa da do određenog stupnja udovolji želji svoga srca, može mu se dati uputa o posebnom ispitivanju savjesti [24–31], pa zatim o općem [32–43], a ujedno i način molitve, kako će jutrom pola sata razmišljati o Božjim zapovijedima, o glavnim grijesima itd. te pri tom preporučiti sv. ispovijed grijeha svakih osam dana, a sv. pričest, ako može, svakih petnaest ili, ako mu je draže, još bolje, svakih osam dana. Taj je način osobito zgodan za priprostije ili neuke ljude, tumačenjem svih Božjih i crkvenih zapovijedi, kao i glavnih grijeha, pet osjetila i djela milosrđa. Na isti način, opazi li vođa duhovnih vježbi da je egzercitant skromnih sposobnosti ili malene prirodne nadarenosti pa se od njega ne nada obilnu plodu, bit će bolje ako mu dade nekoliko od ovih lakših vježbi, dok ne ispovijedi svoje grijehe. A poučivši ga zatim kako će ispitivati sebi savjest i davši mu nekoliko pravila za još češću ispovijed nego što je dosad običa-

vao, ne bi li tako sačuvao plod što ga je ubrao, neće zalaziti dalje u predmet izbora, ni u koje druge vježbe koje ne spadaju u prvi tjedan, osobito pak ako se kod drugih osoba može postići više napretka, a nema vremena za sve.

19 *Devetnaesta napomena.* Onome tko je zauzet javnom službom ili neodgodivim poslovima, a obrazovan je ili oštrouman, te uzima sat i pol za duhovne vježbe, treba najprije izložiti na razmišljanje zašto je čovjek stvoren. Onda mu se može pola sata govoriti o posebnom, zatim o općem ispitivanju savjesti, pa i o načinu kako da se ispovijeda i pričešćuje. Svakog jutra kroz tri dana neka po jedan sat razmišlja o prvom, o drugom i o trećem grijehu [45–54], zatim druga tri dana u isto doba o smotri grijeha [55–61], a još druga tri dana u istom vremenu o kaznama koje odgovaraju grijesima [65–71]. U svakom od ta tri razmišljanja treba se upoznati s onih deset dodatnih uputa [73–89], a u pogledu otajstva iz života Krista, našega Gospodina, neka bude onaj isti red i način koji ćemo kasnije opširnije iznijeti kod pojedinih vježbi.

20 *Dvadeseta napomena.* Tko je pak slobodniji te želi što više uznapredovati, neka mu se dadu sve duhovne vježbe onim istim redom kako slijede. U njima će redovito ubrati to veći plod što se više oslobodi svih prijatelja i znanaca, kao i svake vremenite brige, tako da se, na primjer, iseli iz dosadašnjeg stana pa da izabere drugu kuću ili drugu sobu gdje će biti što više sam pa da tako bude u njegovoj vlasti da dođe svaki dan k svetoj misi ili na večernju, ne bojeći se da će ga tko od njegovih u tom smetati. Između mnogih drugih ta će osamljenost imati za posljedicu osobito ove tri koristi:

Prva je što čovjek, odijelivši se od mnogih prijatelja i znanaca, kao i od drugih još ne dobro uređenih poslova da bi služio i slavio Boga, našega Gospodina, ima ne malu zaslugu pred licem Božjeg Veličanstva.

Druga: tako osamljen, ne opterećujući um brigom o mnogim stvarima, već svraćajući svu pozornost samo na jednu stvar, to jest na službu Stvoritelju i na napredak vlastite duše, čovjek se mnogo slobodnije služi svojim prirodnim silama da bi pomno tražio ono za čim toliko čezne.

Treća: što više se duša nađe sama i odijeljena od svijeta, to je sposobnija približiti se i doprijeti do Stvoritelja i svoga Gospodina; a što mu tako bude bliža, to će sve više biti i pripremljena da primi milosti i darove od njegove božanske i neizmjerne dobrote.

21 Duhovne vježbe

da čovjek samoga sebe pobijedi i svoj život uredi ne dajući se voditi ni od kakva nagnuća koje bi bilo neuredno.

Pretpostavka

22 Da se i onaj koji daje duhovne vježbe, kao i onaj koji ih prima što više pomognu i unaprijede, treba pretpostaviti da svaki dobar kršćanin mora biti spremniji da misao bližnjega opravda negoli da je osudi. Ako je ne može opravdati, neka pita kako to on misli, pa ako krivo misli, neka ga ljubazno ispravi. Ako ni to nije dosta, neka potraži sva prikladna sredstva kako bi je pravilno shvatio i opravdao.

Prvi tjedan

Načelo i temelj

23 Čovjek je stvoren da Gospodina Boga svoga hvali, da ga štuje, da mu služi i da tako spasi svoju dušu, a ostale stvari na zemlji stvorene su radi čovjeka, da mu budu od pomoći da postigne svrhu za koju je stvoren. Odatle slijedi da se čovjek smije njima poslužiti toliko koliko ga podupiru u njegovu određenju, a toliko treba da ih se otrese koliko ga u tome priječe. Stoga je potrebno da se učinimo neopredijeljenima prema svim stvorovima u svemu onom što je prepušteno izboru naše slobodne volje i nije zabranjeno tako da, što se nas tiče, ne volimo zdravlje više od bolesti, bogatstvo više od siromaštva, čast više od sramote, dug život više od kratka života, pa tako i u svemu ostalom, želeći i birajući jedino ono što nas više dovodi k svrsi za koju smo stvoreni.

Posebno ispitivanje savjesti

24 *Poseban i dnevni ispit savjesti sadržava u sebi tri vremena i dvokratno ispitivanje sama sebe.*

Prvo je vrijeme ujutro. Odmah, čim netko ustane, treba odlučiti da će se pomno čuvati onoga posebnoga grijeha ili nedostatka zbog koje se želi prekoriti i popraviti.

25 Drugo je vrijeme poslije objeda. Treba da od Boga, našega Gospodina, ište ono što želi, naime milost da se sjeti koliko je puta pao u onaj poseban grijeh ili nedostatak i da se unaprijed popravi. Onda će učiniti prvi ispit savjesti, tražeći od svoje duše račun o onoj određenoj i posebnoj stvari u kojoj bi se htio prekoriti i popraviti. Pri tom će proći sat za satom, vrijeme za vremenom, počevši od časa kad je ustao pa sve do vremena tog ispita savjesti, i na

prvom retku crteža, stavit će toliko točaka koliko je puta pao u onaj poseban grijeh ili pogrešku. Tada neka iznova odluči da će se do sljedećeg ispita savjesti popraviti.

26 Treće vrijeme, poslije večere, bit će drugi ispit savjesti, isto tako od sata do sata, počevši od prvoga ispita pa do ovoga drugoga. Na drugom retku istog crteža neka ubilježi toliko točaka koliko puta je pao u onaj poseban grijeh ili pogrešku.

27 *Slijede četiri dodatne upute da se brže ukloni taj grijeh ili ta posebna pogreška.*

Prva dodatna uputa. Svaki put kad čovjek padne u onaj grijeh ili u onu posebnu pogrešku neka stavi ruku na prsa, kajući se što je pao. To može učiniti i pred drugima a da oni to i ne opaze.

28 *Druga dodatna uputa.* Kako prvi redak crteža znači prvi ispit, a drugi redak drugi ispit savjesti, neka podnoć pogleda ima li popravka od prvog retka do drugoga, tj. od prvog ispita savjesti do drugoga.

29 *Treća dodatna uputa.* Neka usporedi drugi dan s prvim, to jest današnja dva ispita s dva jučerašnja, i neka pogleda da li se od jednoga do drugoga dana popravio.

30 *Četvrta dodatna uputa.* Neka usporedi jedan tjedan s drugim i neka gleda da li se ovoga tjedna popravio više nego prošloga.

31 *Napomena.* Valja primijetiti da je prva crta D... najdulja i da znači nedjelju; druga, manja je ponedjeljak, treća utorak i tako dalje.

D--
d--
d--
d--
d--
d--
d--

Opće ispitivanje savjesti

32 *Opći ispit savjesti da se čovjek očisti i bolje ispovjedi.* Pretpostavljam da su trojake misli u meni i to: jedna moja vlastita, koja potječe od moje slobodne volje i htijenja; a druge dvije što dolaze izvana: jedna od dobroga, a druga od zla duha.

33 *O mislima.* Dva su načina kako da steknemo zaslugu kad nas izvana saleti koja zla misao.
Prvi. Dođe, na primjer, misao da počinim smrtni grijeh, ali joj se odmah oduprem pa je svladam i odbijem.

34 Drugi je način da steknem zaslugu kad mi dođe ta ista zla misao pa joj se oprem, no ona opet i opet nasrće, a ja se neprestano odupirem, sve dok pobijeđena ne odstupi. Taj je drugi način zaslužniji od prvoga.

35 Lakim se grijehom sagriješi kad nekoga napadne ista misao uz koju, kad bi pristao, sagriješio bi smrtno, i on kao da prisluškuje zaustavivši se kod nje koji tren ili dopustivši neku sjetilnu nasladu, ili pokazavši neki nemar pri odbijanju takve misli.

36 Na dva se načina griješi smrtno. Prvi je kad čovjek pristane na zlu misao s odlukom da poslije sagriješi kao što je pristao ili da bi je htio djelom izvršiti kad bi se to moglo.

37 Drugim se načinom sagriješi smrtno kad se samim djelom izvrši onaj grijeh. I takav je grijeh veći s tri razloga: prvo, jer dulje traje; drugo, zbog snažnijeg djelovanja; treće, zbog veće štete za obje osobe.

38 *O riječima.* Ne valja se kleti ni Stvoriteljem ni stvorenjem, osim za istinu, u potrebi i s dužnim počitanjem. Ne smatram potrebom kad se koja god istina zakletvom potvrdi, nego samo kad se radi o važnoj stvari za korist duše ili tijela ili vremenitih dobara. Počitanjem zovem kada čovjek pri spomenu imena svoga Stvoritelja i Gospodina doista misli i pazi na čast i na poštovanje koje mu duguje.

39 Treba upozoriti: premda u ispraznoj zakletvi više griješimo kunući se Stvoriteljem nego stvorenjem, ipak je na doličan način, tj. za istinu, u potrebi i s dužnim počitanjem, teže zakleti se stvorenjem, nego samim Stvoriteljem, i to s ovih razloga:

Prvo. Kad se mislimo zakleti kojim stvorom, sama ta volja da imenujemo stvorenje neće nas učiniti toliko budnima i pozornima da reknemo istinu ili da je u slučaju potrebe potvrdimo zakletvom kao kad hoćemo spomenuti ime Gospodina i Stvoritelja svih stvari.

Drugo. Kad se kunemo stvorenjem, nije tako lako iskazati Bogu dužno štovanje i čast kao kad se kunemo Stvoriteljem i Gospodinom, spominjući njegovo sveto ime. Sama, naime, nakana da spomenemo ime Boga i svoga Gospodina, ulijeva već od sebe više štovanja i počitanja nego želja da spomenemo ime kojega stvora. Stoga se lakše dopušta savršenima da se zaklinju stvorenjem negoli nesavršenima. Savršeni, naime, zbog postojana razmatranja i prosvijetljenosti razuma mogu više nego drugi razmišljati, promatrati i gledati kako je Bog i naš Gospodin u svakom stvorenju svojim bivstvom, nazočnošću i svojom moći. I tako, zaklinjući se stvorenjem, oni su sposobniji i raspoloženiji da iskažu dužno poštovanje i počitanje Stvoritelju i Gospodinu negoli nesavršeni.

Treće. Ako se netko često kune stvorenjem, više se je kod nesavršenih bojati idolopoklonstva negoli kod savršenih.

40 Ne valja izustiti nijedne isprazne riječi, što znači da ne reknemo ništa što nije od koristi ni meni ni kome drugome, niti je namijenjeno takvoj svrsi. Stoga, kad god što govorimo što je doista od koristi ili imamo nakanu da koristi bilo duši, vlastitoj ili tuđoj, bilo tijelu, bilo vremenitim dobrima, nikad to nije isprazno, pa makar govorio tko o stvarima koje su tuđe njegovu staležu, kao, na primjer, kad bi redovnik govorio o ratovima ili o trgovačkim poslovima. Nego u svemu što se reklo ima zasluga ako se govor valjano usmjeri, a grijeh je ako se zlo upravi ili uludo iznosi.

41 Ne valja govoriti ništa što bi drugoga povrijedilo ili ga iznijelo na glas, jer ako otkrivam tuđi smrtni grijeh koji nije javno poznat, griješim smrtno, ako pak otkrivam laki, lako. Otkrijem li pogrešku, time očitujem i svoju vlastitu. Ima li pak netko na umu plemenitu svrhu, onda smije govoriti o grijehu ili o pogrešci bližnjega na ova dva načina: Prvi je slučaj kad je grijeh već poznat javnosti, npr. o javnoj zabludi koja truje duše s kojima dolazi u doticaj.

Drugi je slučaj kad se tajni grijeh otkrije drugoj osobi kako bi ona pomogla grešniku da se popravi, ako se bar nekako naslućuje i vjerojatno očekuje da će mu drugi moći pomoći.

42 *O djelima.* Imajući pred očima deset zapovijedi Božjih, kao i zapovijedi svete Crkve i uredbe poglavara, sve je grijeh što netko djelom učini protiv toga troga, i to veći ili manji, prema njihovoj većoj ili manjoj važnosti. U uredbe pak poglavara ubrajam npr. papinska pisma o križarima i druge oproste, kao npr. one za mir, koji se običavaju izdavati uz uvjet da se primi Sakrament pokore i sv. pričesti – tom se prilikom, naime, nemalo griješi ili time što se drugima daje povod da rade protiv toga ili se djeluje protiv tih tako svetih poticaja i naredaba naših poglavara.

43 *Način općeg ispita savjesti sadržava pet točaka:*

Prva točka: zahvali Bogu, našemu Gospodinu, za primljena dobročinstva.

Druga točka: moli za milost da upoznaš svoje grijehe i da ih odstraniš.

Treća točka: traži račun od sama sebe, počevši od časa kad si ustao pa do ovoga ispitivanja savjesti, od sata do sata, od razdoblja do razdoblja, i to ponajprije o misli, onda o riječi, onda o djelu, istim onim redom kako je to rečeno za poseban ispit savjesti.

Četvrta točka: moli Boga, našega Gospodina, da ti oprosti tvoje postupke.

Peta točka: odluči da ćeš se s njegovom milošću popraviti. Oče naš.

44 *Velika ispovijed i sv. pričest.* U velikoj ispovijedi, ako je netko hoće obaviti dobrovoljno, između mnogih ostalih crpst će tri koristi:

Prva: premda onaj koji se svake godine ispovijeda nije dužan izvršiti veliku ispovijed, ipak, ako je obavi, ima veću korist i zasluge jer trpi veću bol zbog svojih grijeha i zbog zloće cijeloga svoga života.

Druga: budući da se u takvim duhovnim vježbama dublje upoznaju grijesi i njihova zloća nego u vrijeme kad se čovjek ne bavi toliko stvarima svoje nutrine, sada će, pošto ih je bolje upoznao i pretrpio veću bol zbog njih, otuda crpsti veću korist i zaslugu nego prije.

Treća: dosljedno tome, budući da se bolje ispovjedio i raspoložio, sposobniji je i pripravniji primiti Presveti sakrament, a to mu primanje pomaže ne samo da ne padne u grijeh već ga i uzdržava u rastu milosti. Tu veliku ispovijed najbolje je izvršiti odmah nakon vježbi prvog tjedna.

Razmatranje o tri grijeha

45 *Prva je vježba razmišljanje, a pomoću triju moći duše, o prvom, drugom i o trećem grijehu. Osim pripravne molitve i dviju predvježbi, sadržava tri glavne točke i jedan razgovor.*

46 Pripravna je molitva u tom da molimo milost u Boga, našega Gospodina, da sve moje nakane, čini i djela budu upravljena čisto i potpuno na službu i proslavu njegova Božanskog Veličanstva.

47 Prva je predvježba predodžba mjesta. Tu valja pripomenuti da će se pri promatranju ili razmišljanju o vidljivome, kao što je promatranje Krista, našega Gospodina, koji je vidljiv, predodžba mjesta sastoji u tom da okom mašte gledam stvarno mjesto gdje se nalazi predmet koji

hoću promatrati. Velim stvarno mjesto, kao npr. hram ili goru gdje se nalazi Isus ili naša Gospa, već prema tome što hoću promatrati. Pri razmišljanju o nevidljivu predmetu, kao što su, evo ovdje, grijesi, predodžba će biti u tom da okom mašte gledam i promatram svoju dušu kako je u tom raspadljivom tijelu kao zatvorena u tamnicu, i cijelo svoje biće kao prognano među divlje zvijeri u toj dolini. Kažem: čitavo biće duše i tijela.

48 Druga je predvježba da molim Boga, našega Gospodina, ono što hoću i želim. Ta prošnja treba biti u vezi s predmetom razmišljanja, tj. promatram li uskrsnuće, trebam moliti radost s radosnim Kristom; ako je ono u muci, valja da molim boli, suze i muku s izmučenim Kristom. Tu ću moliti da se postidim i pokajem pred samim sobom, gledajući koliko ih je suđeno za sam jedan smrtni grijeh, a koliko puta sam ja zaslužio da zauvijek budem osuđen zbog tolikih svojih grijeha.

49 Prije svakog promatranja ili razmišljanja treba izmoliti pripravnu molitvu, koja se ne mijenja, i obaviti dvije spomenute predvježbe, koje se katkad izmijene, prema potrebi predmeta.

50 U prvoj točki dozvat ću sebi u pamet prvi grijeh, naime grijeh anđela; pustit ću onda razum da to istražuje, a zatim volju, u želji da se svega sjetim i da sve proniknem ne bih li se sam što više zastidio i zbunio, uspoređujući jedan jedini grijeh anđela s tolikim svojim grijesima, i razmišljajući kako su se oni za jedan grijeh dopali pakla, dok sam ja to isto tako često zaslužio zbog tolikih grijeha. Rekoh: da sebi dozovem u pamet grijeh anđela, tj. kako su se, mada su bili stvoreni u milosti, ne mareći za to da se okoriste svojom slobodom pa da se poklone Stvoritelju i svome Gospodinu, uzoholili pa iz stanja milosti pali u stanje zloće i pakosti te s neba bili strovaljeni u pakao. Isto tako treba i razumom zaći što više u pojedinosti pa da i volja prema tome što življe pobudi čuvstva.

51 **Druga točka.** To isto treba učiniti, to jest svratiti sve tri moći duše i na grijeh Adama i Eve, dozivajući sebi u pamet koliko su vremena zbog toga činili pokoru, a kolika je pokvarenost ušla po tom grijehu u ljudski rod pa su toliki ljudi otišli u pakao. Velim da treba sebi dozvati u pamet drugi grijeh, tj. grijeh naših praroditelja: pošto je, naime, Adam bio stvoren u Damaščanskom polju i stavljen u raj zemaljski, te pošto je Eva bila stvorena od njegova rebra, njima je bilo zabranjeno jesti od drveta znanja dobra i zla, a oni su jeli i tako sagriješili; zatim su bili obučeni u odijelo od kože pa protjerani iz raja te su, bez prvotne nevinosti, koju su bili izgubili, cijeli svoj vijek proveli u veliku trudu i u teškoj pokori. To treba pomno razmotriti razumom, služeći se u pojedinostima više voljom, kako je rečeno.

52 **Treća točka.** Na isti način treba to učiniti i s trećim grijehom, tj. s pojedinačnim grijehom svakoga onoga tko se zbog jednoga smrtnog grijeha dopao muka paklenih, pa i mnogih drugih, bez broja, s manje grijeha nego što sam ih ja počinio. Rekoh da treba isto učiniti s trećim, pojedinačnim grijehom, dozivajući sebi u pamet težinu i zloću grijeha protiv Stvoritelja i svoga Gospodina. Razumom valja razmotriti kako je čovjek, griješeći i radeći protiv neizmjerne Dobrote, zauvijek pravedno osuđen, a završiti treba činima volje, kako je rečeno.

53 **Razgovor.** Trebam misliti na Krista, našega Gospodina, kao prisutna, raspeta na križu, i da započnem razgovor s njime te ga pitam kako je on, mada je Stvoritelj, prihvatio to da se učini čovjekom te je od vječnog života dospio do vremenite smrti, da tako umre za moje grijehe. Isto tako, gledajući sebe, trebam se pitazi što sam učinio za Krista, što radim za Krista, što treba da odsada učinim za Krista. I videći ga takva i tako razapeta na križu, zaći ću u misli koje mi se prikažu.

54 Razgovor nastaje zapravo govorenjem, kao kad govori npr. prijatelj s prijateljem ili sluga sa svojim gospodarom, pa sad moli kakvu milost, sad priznaje svoju krivnju u nečem, sad pak iznosi svoje potrebe i pita za savjet. Neka se završi molitvom Oče naš.

O vlastitim grijesima

55 *Druga vježba jest razmišljanje o grijesima. Osim pripravne molitve i dviju predvježbi, ima pet točaka i jedan razgovor.*

Pripravna molitva neka je ista.
U prvoj predvježbi bit će ista predodžba mjesta.
U drugoj predvježbi trebam moliti ono što želim. Ovdje će biti da molim za što veću i silniju bol i suze zbog svojih grijeha.

56 Prva točka. Prva točka jest smotra grijeha, tj. dozvat ću sebi u pamet sve grijehe svoga života, promatrajući život od godine do godine ili po pojedinim razdobljima. U tu svrhu dobro će mi poslužiti ovo troje: prvo, da svratim pogled na mjesto i na kuću gdje sam boravio; drugo, na razgovore koje sam vodio s drugima; i treće, na službu koju sam vršio.

57 Druga točka. Mjerit ću težinu grijeha, gledajući grdobu i pakost što je svaki počinjeni smrtni grijeh krije u sebi, sve kad i ne bi bio zabranjen.

58 Treća točka. Razmotrit ću tko sam ja, umanjujući sama sebe primjerima: prvo, kako sam malen u usporedbi sa svim ljudima; drugo, što su ljudi prema svim anđelima i svecima na nebu; treće, što su sva stvorenja ako se usporede s Bogom, a što zatim mogu biti ja sam; četvrto, promatrat ću sav gnjilež i grdobu svoga tijela; peto, gledat ću sama sebe kao kakvu ranu i otvoreni čir, iz kojega se iscijedilo toliko grijeha i toliko zloće i najgnusnijeg otrova.

59 Četvrta točka. Promislit ću tko je Bog protiv kojega sam griješio, prema njegovim vlastitostima, uspoređujući ih s protivnim svojstvima u sebi: njegovu mudrost sa svojim neznanjem, njegovu svemogućnost sa svojom slabošću, njegovu pravdu sa svojom nepravdom, njegovu dobrotu sa svojom opakošću.

60 Peta točka. Krik začuđenja sa silnim ganućem duše, pitajući sva stvorenja kako su me živa trpjela i uzdržala u životu. Kako su me anđeli, taj mač Božje pravde, mogli podnositi, čuvati i moliti se za me; kako su me sveci mogli zagovarati i posredovati za me; nebesa, sunce, mjesec, zvijezde, i počela, plodovi, ptice, ribe, zvijeri, i zemlja, kako se nije otvorila da me proguta, stvarajući novi pakao da se zauvijek mučim u njem.

61 Završiti razgovor o milosrđu, shvaćajući Božju dobrotu i dajući hvalu Bogu, našem Gospodinu, što me je do današnjega dana uzdržao na životu i odlučujući da s njegovom milošću unaprijed sve popravim. Oče naš.

Trostruki razgovor

62 *Treća vježba je ponavljanje prve i druge, a obuhvaća tri razgovora.*

Nakon pripravne molitve i dviju predvježbi ponovit ću prvu i drugu vježbu, pazeći osobito i zaustavivši se kod točaka gdje sam osjetio veću utjehu, ili suhoću, ili življe ganuće duše. Poslije toga dolaze tri razgovora na način koji slijedi.

63 Prvi razgovor s našom Gospom da mi od svoga Sina i Gospodina isprosi milost za ovo troje: prvo, da oćutim unutarnju spoznaju svojih grijeha i kajanje zbog njih; drugo, da osjetim neurednost svojih djela i zgroziv se da se popravim i stavim u red; treće, da upoznam svijet i zgrozivši se nad njim da uklonim od sebe svjetske i tašte stvari. Zaključit ću molitvom Zdravo Marijo.

Drugi je razgovor isto takav, sa Sinom, da mi istu takvu trostruku milost posreduje od Oca. Na kraju: Dušo Kristova.

Treći je isto takav razgovor s Ocem, da mi sam vječni Gospodin udijeli tu milost. Na kraju opet Oče naš.

64 *Četvrta vježba. Ponavljanje u glavnim potezima same treće vježbe.*

Rekoh ponavljanje u glavnim potezima jer razum treba da pri tom bez lutanja i bez prestanka razmatra sjećajući se stvari što ih je promatrao u prijašnjim vježbama te da izvrši ona ista tri razgovora.

O paklu

65 *Peta vježba. To je razmišljanje o paklu. Osim pripravne molitve i dviju predvježbi, ima pet točaka i jedan razgovor.*

Pripravna molitva kao obično.

Prva predvježba je predodžba mjesta, koja se ovdje sastoji u tom da očima mašte gledam duljinu, širinu i dubinu pakla.

Druga je predvježba da tražim ono što želim, a to će ovdje biti da molim za unutarnji osjećaj muke što je trpe osuđenici, i to zato da me, ako bih poradi svojih prijestupa ikad zaboravio na ljubav prema vječnom Gospodinu, bar strah od muke uzdrži da ne padnem u grijeh.

66 Prva točka će biti da okom mašte gledam one silne vatre i duše kao da su u ognjenim tjelesima.

67 Druga: da slušam plač, jauk, viku, psovke protiv Krista, našega Gospodina, i protiv svih njegovih svetaca.

68 Treća: da udišem dim, sumpor, nečist i gnjilež.

69 Četvrta: da okusom kušam gorke stvari kao što su suze, žalost i crv savjesti.

70 Peta: da opipom dotičem, tj. da oćutim kako one vatre ližu i pale duše.

71 Ulazeći u razgovor s Kristom, našim Gospodinom, treba dozvati sebi u pamet duše koje su u paklu: jedne zbog toga što nisu vjerovale u njegovo došašće; druge koje, ako su i vjerovale, ipak nisu živjele po njegovim zapovijedima. Podijelit ću ih u tri dijela: prvi dio: prije njegova došašća; drugi: za njegova života; treći: nakon njegova života na ovom svijetu. Ujedno ću mu zahvaliti što nije dopustio da se, kad završim svoj život, ubrojim u ikoji od njih. Također, što se prema meni dosad pokazao uvijek tako blag i milosrdan. Završit ću time što ću izmoliti jedan Oče naš.

72 Prva će vježba biti o ponoći, druga ujutro, odmah poslije ustajanja, a treća prije ili poslije mise, no najkasnije prije objeda, četvrta u vrijeme večernje, peta jedan sat prije večere. Taj raspored vremena predviđam više-manje za sva četiri tjedna, ako to dopuste doba, raspoloženje i sile onoga koji se vježba da učini tih pet ili manje vježbi.

Dodatne upute

73 *Dodatne upute da egzercitant bolje obavi vježbe i lakše nađe ono što želi.*

Prva dodatna uputa. Pošto sam legao spavati, a prije nego ću usnuti, mislit ću toliko koliko traje jedna »Zdravo Marijo« na onaj sat kad mi je ustati i što ću raditi, pa ću u glavnim točkama ponoviti vježbu koju treba da činim.

74 *Druga dodatna uputa.* Čim se probudim, ne dajući mjesta nikojoj drugoj misli, odmah ću dozvati u pamet što trebam razmišljati u prvoj vježbi o ponoći, pobuđujući sebe na stid zbog tolikih svojih grijeha i dat ću sebi primjere: kao kad bi koji vitez imao izići pred svoga kralja i pred koji cijeli njegov dvor sav smeten i postiđen što ga je

teško uvrijedio, a prije je primio od njega brojne darove i tolike milosti. Isto ću tako u drugoj vježbi gledati u sebi velikog grešnika, okovana u verige, u času kad, teško vezan okovima, treba stupiti pred višnjeg i vječnog Suca, upravo onako kao što se pred zemaljskog suca izvode u verigama utamničenici koji su već zavrijedili smrt. I u takvim ili sličnim mislima, već prema odnosnom predmetu, obući ću se.

75 *Treća dodatna uputa.* Jedan ili dva koraka od mjesta gdje ću promatrati ili razmišljati zastat ću toliko koliko bih izmolio Oče naš, upraviti duh prema gore i zabavljen mišlju kako me Bog i naš Gospodin motri, morat ću izvršiti čin poštovanja ili poniznosti.

76 *Četvrta dodatna uputa.* Moram započeti svoje promatranje sad klečeći na koljenima, sad ležeći prostrt, sad nauznak, sad sjedećke, sad stojećke, idući uvijek za tim da nađem što želim. Ali pazimo na dvoje: prvo, nađem li ono što tražim klečeći, neću zauzimati drugi položaj da bih to ispitao; nađem li ležeći, isto tako itd.; drugo, nađem li u jednoj točki ono što želim, mirno ću se tu zaustaviti, ne hiteći tjeskobno dalje, sve dok ne udovoljim srcu.

77 *Peta dodatna uputa.* Pošto dovršim vježbu, pogledat ću za vrijeme od četvrt sata, bilo sjedeći, bilo hodajući, kako mi je uspjelo promatranje ili razmišljanje; pa ako je zlo, tražit ću što je tome uzrok i, pošto ga nađem, pokajat ću se da ubuduće budem bolji; ako pak bude dobro, zahvalit ću Bogu i našem Gospodinu, a drugi put ću učiniti isto tako.

78 *Šesta dodatna uputa.* Neću htjeti misliti na stvari koje gode i razveseljuju, kao što su vječno blaženstvo, uskrsnuće itd. Želim li, naime, oćutjeti bol i muku i suze zbog svojih grijeha, smeta mi svaka pomisao na radost i na veselje; nego, imajući na pameti svoju želju da žalim i osjećam bol, prije ću misliti na smrt, na sud.

79 *Sedma dodatna uputa.* Uskratiti sebi svaku svjetlost i u tu svrhu zastrijeti prozore i zatvoriti vrata za vrijeme boravka u sobi, osim kod časoslova, pri čitanju ili pri blagovanju.

80 *Osma dodatna uputa.* Ne smijati se niti reći išta što bi pobuđivalo na smijeh.

81 *Deveta dodatna uputa.* Obuzdati oči da ne gledam nikoga, osim kad primam ili kad se rastajem s onim s kime moram govoriti.

O pokori

82 *Deseta dodatna uputa* tiče se pokore. Ona se dijeli na unutarnju i na vanjsku. Unutarnja je kad se kajem za svoje grijehe s čvrstom odlukom da više neću počiniti ni njih ni ikoje druge grijehe. Vanjska, kao plod unutarnje, jest kazna za počinjene grijehe, a izvršava se uglavnom na tri načina.

83 Prvi je s obzirom na jelo, tj. ako sebi uskratimo što suvišno, to nije pokora, već umjerenost. Pokora je kad sebi uskratimo ono što nam je potrebno; i što god više sebi uskratimo, to je pokora bolja, samo neka tijelo ne trpi štete i neka ne dođe do znatnije bolesti.

84 Drugi je s obzirom na spavanje. Ni tu još, slično onome, nema pokore ako sebi uskratimo što suvišno od stvari koje raznježuju i čine mekoputnim; ali jest pokora kad sebi u načinu spavanja uskratimo nešto potrebno: i što god više, to bolje, samo neka tijelo ne trpi štete i neka ne dođe do znatnije bolesti. No neka se ne prikraćuje vrijeme potrebno za san, osim ako tko ima ružan običaj da predugo spava, pa da tako dođe do prave mjere.

85 Treći je način: trapljenje tijela, a sastoji se u tome da mu zadajemo osjetljivu bol, kakva se zadaje kad se na golu

tijelu nosi kostrijet, ili uže, ili željezni pas, kad netko sam sebe bičuje ili se ranjava, i drugim načinima pokore.

86 Čini se pak da je zgodnije i manje opasna ona vrsta pokore kad se bol osjeća samo u tijelu, a ne zalazi u kosti tako da zadaje boli, ali ne bolesti. Stoga se čini uputnije bičevati se tankim užetima što tek izvana bole, nego na koji drugi način koji bi prouzročio znatniju unutarnju bolest.

87 Prva je napomena da se vanjske pokore čine osobito s tri razloga: prvo, da se zadovolji za prijašnje grijehe; drugo, da čovjek svlada sama sebe, naravno, tako da se sjetilnost pokori razumu i da svi niži dijelovi budu što podložniji višemu; treće, da se isprosi i stekne neka milost ili dar koji čovjek želi imati kao kad, na primjer, želi postići unutarnju skrušenost za svoje grijehe, ili obilje suza zbog njih, ili da oplače muke i boli što ih je Krist, naš Gospodin, u svojoj muci podnosio, ili pak da riješi koju dvojbu u kojoj se nalazi.

88 Na drugom mjestu valja upozoriti da prva i druga dodatna uputa vrijede za vježbe o ponoći i u zoru, a ne za vježbe u drugo doba dana; četvrta pak dodatna uputa ne vrijedi nikako u crkvi pred drugima, već kad je netko sam, npr. u kući itd.

89 Treće: kad egzercitant još ne nalazi ono što želi, kao što su suze, utjeha itd., onda je često korisno ako promijeni štogod u hrani, u spavanju i u drugim načinima pokore: naime, da čini pokornička djela dva ili tri dana uzastopce, a druga dva ili tri dana ništa, budući da je jednima potrebno više pokore, a drugima manje. Osim toga, mi često izostavljamo pokore iz sjetilnog samoljublja i iz krivog naziranja da ih ljudska narav neće moći izdržati, a da znatno ne oslabi; drugi put, naprotiv, činimo i odviše, misleći da to tijelo može podnijeti. A kako Bog i naš Gospodin neizmjerno bolje poznaje našu narav, on često u tak-

vim promjenama daje svakome da upozna što mu bolje odgovara.

90 Četvrta napomena. Poseban se ispit čini sa svrhom da se uklone pogreške i nemarnosti u vježbama i s obzirom na dodatne upute; pa tako i za drugi, treći i četvrti tjedan.

Vječni Gospodaru svih stvari!
Uz Tvoju milost i pomoć
prinosim Ti, evo, svoje prikazanje
pred neizmjernom Tvojom dobrotom
i pred licem Tvoje preslavne Majke
i svih svetaca i svetica nebeskoga dvora
te izjavljujem da želim i da hoću
i da je to promišljena moja odluka,
samo ako je na veću službu Tebi
i na Tvoju proslavu,
da slijedim Tebe
podnoseći svaku nepravdu
i svaku porugu i sve siromaštvo,
u zbilji, kao i srcem,
samo ako me Tvoje presveto Veličanstvo
bude htjelo odabrati
i primiti u takav život i stalež.

[Drugi tjedan, br. 98.]

O Kraljevstvu Kristovu

91 *Poziv zemaljskog kralja pomaže da bolje promotrimo život vječnoga Kralja.*

Pripravna molitva kao obično.
Prva je predvježba predodžba mjesta: tu treba očima mašte gledati sinagoge, gradove i kuće u kojima je propovijedao Krist, naš Gospodin.
U drugoj trebam moliti za milost koju želim. Tu ću moliti našega Gospodina milost da se ne oglušim njegovu pozivu, već da se pokažem spreman i brz da ispunim njegovu presvetu volju.

92 U prvoj točki predočit ću sebi jednoga zemaljskoga kralja, koga je odabrao sam Bog i naš Gospodin, a kome se klanjaju i pokoravaju svi vladari i svi kršćani.

93 Druga je da slušam kako taj kralj govori svima svojima veleći: »Moja je odluka da sebi podvrgnem svu zemlju nevjernika; stoga, tko hoće krenuti sa mnom, mora biti zadovoljan istom hranom kao i ja, a isto tako i u pogledu pića i odjeće itd. Isto tako mora se sa mnom truditi danju, a bdjeti noću itd., da onda ima sa mnom udio i u pobjedi kao što smo zajedno dijelili napore.«

94 U trećoj točki promislit ću kako bi morali odgovoriti vjerni podanici tako velikodušnu i dobru kralju i kako bi, dosljedno tome, kada netko ne bi prihvatio ponude toga kralja, takav vitez zavrijedio da ga sav svijet izgrdi i nazove kukavicom.

95 Drugi dio te vježbe sastoji se u tom da navedeni primjer zemaljskoga kralja primijenimo na Krista, našega Gospodina, prema gornjim trima točkama.

Što se tiče prve točke, ako visoko cijenimo već takav poziv zemaljskoga kralja, upravljen podanicima, koliko li je više dostojno razmotriti kad vidimo Krista, našega Gospodina, vječnoga Kralja, i pred njim cijeli svijet, koji on poziva, kao i svakog pojedinca napose, te im zbori: »Moja je odluka da sebi podvrgnem cijeli svijet i sve svoje neprijatelje i da tako uđem u slavu svoga Oca. Stoga, tko hoće poći sa mnom, mora se sa mnom truditi pa da me, kao što me je pratio u naporu, tako slijedi i u slavi.«

96 Druga točka. Promislit ću kako će svi u kojih bude pameti i razuma cijelu svoju osobu ponuditi za taj pothvat.

97 Treća točka. Oni pak koji žele pokazati što veću privrženost i istaknuti se u svakoj službi svoga vječnoga Kralja i Gospodara svih stvari, neće samo ponuditi cijelu svoju osobu za taj pothvat nego će, radeći i protiv vlastite sjetilnosti, protiv ljubavi puti i svijeta, prinijeti žrtve veće cijene i veće vrijednosti, govoreći:

98 »Vječni Gospodaru svih stvari! Uz Tvoju milost i pomoć prinosim Ti, evo, svoje prikazanje pred neizmjernom Tvojom dobrotom i pred licem preslavne Tvoje Majke i svih svetaca i svetica nebeskoga dvora te izjavljujem da želim i da hoću i da je to promišljena moja odluka, samo ako je na veću službu Tebi i na Tvoju proslavu, slijediti Tebe podnoseći svaku nepravdu i svaku porugu i sve siromaštvo, u zbilji, kao i srcem, samo ako me Tvoje presveto Veličanstvo bude htjelo odabrati i primiti u takav život i stalež.«

99 Tu vježbu treba obaviti dva puta na dan: naime, ujutro, nakon ustajanja, i jedan sat prije objeda ili prije večere.

100 U drugom tjednu, a to vrijedi i za dalje, vrlo je korisno čitati katkad koji odlomak iz knjige *Nasljeduj Krista* ili iz svetog Evanđelja ili iz života svetaca.

Razmatranje o Utjelovljenju

101 *Prvi dan i prvo razmatranje. Prvo je razmatranje o Utjelovljenju, a sadržava pripravnu molitvu, tri predvježbe, tri točke i jedan razgovor.*

Pripravna molitva kao obično.

102 Prva je predvježba da sebi dozovem u pamet povijest onog događaja o kome trebam razmatrati; a to je kako su Tri Božanske Osobe gledale površinu cijele kugle zemaljske, punu ljudi, i kako Presveto Trojstvo, videći da su svi silazili u pakao, u svojoj vječnosti odlučuje da Druga Osoba postane čovjekom te da spasi ljudski rod, i kako, kad se ispunilo vrijeme, šalje k našoj Gospi anđela Gabrijela.

103 Druga je predvježba predodžba mjesta. Tu ću gledati širok i prostran svijet u kojem borave toliki i tako različiti narodi; onda ću isto tako napose pogledati kuću i stan naše mile Gospe u gradu Nazaretu, u pokrajini Galileji.

104 Treća predvježba. Molit ću što želim. Tu ću prositi unutarnju spoznaju Gospodina koji je za mene postao čovjekom, da ga više uzljubim i nasljedujem.

105 Ovdje valja napomenuti da tu istu pripravnu molitvu, kako je već u početku rečeno, i te iste tri predvježbe treba bez promjene uzeti i u ovome tjednu, kao i u drugima koji slijede, promijenivši jedino oblik prema određenom predmetu.

106 Prva je točka da gledamo jedne i druge osobe, i to najprije one na licu zemlje, toliko različne po odijelu kao i po vladanju; jedne bijele ljude, druge crne; jedne u miru, druge u ratu; jedne koji plaču i druge koji se smiju; jedne zdrave, druge bolesne; jedne gdje se rađaju, a druge opet koji umiru itd.

Drugo, gledat ću i promatrati Tri Božanske Osobe kao na kraljevskom sjedištu ili na prijestolju njihova Božanskog Veličanstva, kako motre cijelo lice i oblinu zemlje, i sve narode u tolikoj zaslijepljenosti te kako ginu i silaze u pakao.

Treće, motrit ću našu Gospu i anđela koji je pozdravlja pa ću to primijeniti na sebe da se okoristim takvim prizorom.

107 U drugoj točki slušat ću što govore ljudi na zemlji, na kakav način, naime, razgovaraju, kako se zaklinju i proklinju itd., a isto tako što govore Božanske Osobe, naime: »Otkupimo ljudski rod« itd., a zatim što govore anđeo i naša Gospa. Onda ću to primijeniti na sebe da se okoristim njihovim razgovorom.

108 Treća točka. Nakon toga motrit ću što li sve rade ljudi na zemlji: kako se među sobom tuku, ubijaju, srljaju u pakao itd.; isto tako što rade Božanske Osobe, kako, naime, tvore presveto Utjelovljenje Sina Božjega itd. Jednako ću promotriti što li čine anđeo i naša Gospa, kako, naime, anđeo vrši poslaničku službu, a naša Gospa kako se poni-

zuje i zahvaljuje Božanskom Veličanstvu. Onda ću to primijeniti na sebe da se što više okoristim svim tim.

109 Na svršetku trebam obaviti razgovor, razmišljajući što li sve imam kazati trima Božanskim Osobama, ili Utjelovljenoj Vječnoj Riječi, ili Majci i našoj Gospi; i prema onome što budem ćutio u sebi molit ću sve ono što će mi služiti da što bliže slijedim i nasljedujem našega Gospodina, koji se upravo utjelovio, i izmolit ću Oče naš.

Isusovo rođenje

110 *Drugo je razmatranje o Isusovu rođenju.*

Pripravna molitva kao obično.

111 Prva je predvježba događaj: kako je, naime, iz Nazareta pošla naša Gospa, gotovo devet mjeseci blagoslovljena, kao što se u pobožnosti smije razmišljati, sjedeći na magarici; a s njom Josip i sluškinja, vodeći jedno govedo. Idu u Betlehem da uplate porez što ga je Cezar nametnuo svim onim zemljama.

112 Druga je predodžba mjesta. Tu ću očima mašte gledati put od Nazareta do Betlehema, promatrat ću njegovu duljinu i širinu, da li je taj put ravan ili vodi kroz doline i po obroncima. Tako isto promotrit ću mjesto ili pećinu rođenja: da li je velika ili malena, niska ili visoka, kako je bila uređena.

113 Treća je predvježba ista i istoga oblika kao i u prijašnjem razmatranju.

114 Prva je točka da vidim osobe, naime našu Gospu, i Josipa, i sluškinju, i malog Isusa, poslije poroda. Pretvorit ću se u siromaška i nevrijedno ropče pa ću ih gledati i motriti i u njihovim potrebama poslužiti, kao da sam ondje prisutan, s najvećom odanošću i počitanjem. Onda ću to primijeniti na sama sebe da uberem koji plod.

115 Druga je da gledam i promatram što govore, a potom da to primijenim na sebe te da uberem koji plod.

116 Treća je da gledam i motrim što rade, na primjer kako putuju i pate, kako se Gospodin rađa u najvećem siromaštvu; a nakon tolikih napora, nakon gladi i žeđi, nakon žege i studeni, nakon nepravdi i kleveta, kako napokon umire na križu, a sve to poradi mene. Potom ću sve to primijeniti na sebe da uberem duhovni plod.

117 Završit ću razgovorom kao i u prijašnjem razmatranju i izmoliti Oče naš.

118 *Treće razmatranje bit će ponavljanje prve i druge vježbe.*

Nakon pripravne molitve i triju predvježbi ponovit će se prva i druga vježba. Uvijek treba paziti na neke osobite dijelove u kojima je čovjek osjetio neko prosvjetljenje, utjehu ili pak duhovnu suhoću pa, završavajući, na kraju izmoliti Oče naš.

119 Pri tom ponavljanju, kao i pri drugima koja će slijediti, sačuvat će se isti red kao i pri ponavljanju prvoga tjedna: mijenja se sadržaj, a zadržava se oblik.

120 *Četvrto razmatranje bit će ponavljanje prvoga i drugoga razmatranja, isto onako kako je rečeno u prijašnjem ponavljanju.*

Primjena pet osjetila

121 *Peto razmatranje bit će primjena pet osjetila na prvo i na drugo razmatranje.*

Poslije pripravne molitve i triju predvježbi dobro je da svih pet osjetila duhovnim načinom vježbamo na prvom i na drugom razmatranju, i to ovako:

122 Prva je točka da okom svoje nutrine razmišljam i promatram u pojedinostima njihove prilike i koristim se tim gledanjem.

123 Druga je: slušam sluhom što one govore ili što bi mogle govoriti, primjenjujem to na sebe i ubirem odatle koji plod.

124 Treća je da osjetim miomiris i kušam neizmjernu ljupkost i slast Božanstva, duše i njezinih kreposti, i svega ostalog – prema tome kakva je osoba o kojoj razmatram, pa da to primijenim i sam na sebe i uberem odatle koji plod.

125 Četvrta je da opipom tičem, da, na primjer, grlim i ljubim mjesta gdje su se nalazile takve osobe, nastojeći uvijek da uberem odatle koji plod.

126 Završit ću razgovorom, kao u prvom i u drugom razmatranju te izmoliti Oče naš.

Napomene

127 *Prva napomena.* Za čitav ovaj tjedan, kao i za ostale što slijede, valja znati da smijem čitati samo ono otajstvo o kojem ću neposredno razmatrati, tako da odsad neću čitati nijedno otajstvo o kojem neću onaj dan ili onaj sat razmatrati, da ne bi razmatranje jednoga otajstva smetalo razmatranju drugog.

128 *Druga napomena.* Prva vježba, o Utjelovljenju, bit će o ponoći, druga u zoru, treća oko svete mise, četvrta oko večernjice, a peta prije večere. U svakoj od tih pet vježbi valja provesti čitav sat. Isti red vrijedi ubuduće stalno.

129 *Treća napomena.* U slučaju ako je egzercitant postariji čovjek, ili inače slab, ili, makar bio i jak, ali je u prvom tjednu ipak oslabio, valja znati da je bolje da u ovom tjednu, bar nekoliko puta, ne ustaje u ponoć, nego da jedno razmatranje obavi u ranu zoru, drugo oko svete mise, a treće prije objeda. Oko večernjice neka ih ponovi i napokon prije večere neka primijeni osjetila.

130 *Četvrta napomena.* U ovom drugom tjednu od svih deset dodatnih uputa koje smo naveli u prvom tjednu treba se promijeniti druga, šesta, sedma, a dijelom i deseta.

Druga će se promijeniti ovako: čim se ujutro probudim, odmah ću sebi predočiti razmatranje koje trebam obaviti i probudit ću u sebi živu želju da sve više upoznam Vječnu Utjelovljenu Riječ, da joj bolje služim i da je slijedim.

Šesta će pak biti da sebi dozovem u pamet život i otajstva Krista, našega Gospodina, počevši od njegova Utjelovljenja pa sve do mjesta ili otajstva koje upravo kanim razmatrati.

Sedma će biti da egzercitant dotle zadrži tamu ili svjetlost, odnosno da se posluži lijepim ili ružnim vremenom dok ne osjeti da mu to dobro dolazi i da mu pomaže da nađe što želi.

U desetoj pak dodatnoj uputi egzercitant se treba ravnati prema otajstvima koja razmatra; jedna otajstva, naime, zahtijevaju pokoru, a druga ne, tako da se izvrši svih deset dodatnih uputa s velikom pozornošću.

131 *Peta napomena.* U svim vježbama, osim onih koje se obavljaju o ponoći i u zoru, mora se uzeti nešto što donekle odgovara drugoj dodatnoj uputi, i to ovako: čim se sjetim da je vrijeme za vježbu koju moram izvršiti, prije nego što je započnem, promislit ću kuda i pred koga idem; na to ću ukratko proći vježbu koju sam nakanio obaviti, a onda ću, obdržavajući treću dodatnu uputu, početi vježbu.

132 *Drugi dan.* Za prvo i za drugo razmatranje uzet ću prikazanje u hramu i bijeg u Egipat kao u progonstvo. Uz ta dva razmatranja bit će i dva ponavljanja i primjena osjetila na njih, kao što je bilo i jučer.

133 Premda je egzercitant tjelesno i duševno bodar, ipak je katkad dobro da promijeni štogod od tog drugog dana pa uključivo sve do četvrtog, ne bi li prije našao ono što želi.

Neka uzme samo jedno razmatranje rano ujutro, a drugo oko svete mise; oko večernjice neka ih ponovi, a prije večere neka primijeni osjetila.

134 *Treći dan* treba za prvo i za drugo razmatranje uzeti kako je dječak Isus bio poslušan svojim roditeljima u Nazaretu i kako su ga poslije našli u hramu. Jedno i drugo razmatranje treba dva puta ponoviti i primijeniti osjetila.

135 *Uvod u razmišljanje o staležu.* Promislivši, eto, primjer što nam ga je Krist, naš Gospodin, svojom poslušnošću prema roditeljima dao za prvi stalež, koji se sastoji u vršenju zapovijedi; a isto tako i za drugi, koji se sastoji u evanđeoskoj savršenosti, kad je zaostao u hramu, udaljivši se od svoga poočima i svoje rođene Majke da bi se posvetio jedino službi vječnoga Oca; počet ćemo sada, promatrajući ujedno njegov život, istraživati i ispitivati u kojem staležu ili načinu života želi njegovo Božansko Veličanstvo da mu služimo.

Isto tako ćemo, kao uvod u to, u prvoj idućoj vježbi upoznati planove Krista, našega Gospodina, te, s druge strane, i one neprijatelja čovječje naravi; i kako se moramo pripraviti da dođemo do savršenosti u bilo kojemu staležu što nam ga Bog, naš Gospodin, dade na izbor.

Dvije zastave

136 *Četvrti dan. Razmatranje o dvjema zastavama. Jedna je Krista, našega vrhovnog Vođe i Gospodina, a druga Lucifera, krvnog neprijatelja naše čovječje naravi.*

Pripravna molitva kao obično.

137 Prva je predvježba događaj: tu će biti kako Krist poziva i želi da svi stupe pod njegovu zastavu, a Lucifer, naprotiv, pod njegovu.

138 Druga je predodžba mjesta. Tu ću vidjeti veliko polje cijeloga onog jeruzalemskoga kraja gdje je vrhovni vojskovođa dobrih, Krist, naš Gospodin; a u okolici babilonskoj drugo polje, gdje je poglavica neprijatelja, Lucifer.

139 U trećoj ću moliti što želim; a to će biti da molim kako bih upoznao varke zloga poglavice i pomoć da ih se čuvam; isto tako da upoznam pravi život što ga pokazuje vrhovni i pravi Vođa i milost da ga nasljedujem.

140 Prva je točka da sebi predstavim kao da vidim poglavicu svih neprijatelja gdje sjedi na velikoj babilonskoj poljani kao na nekom velikom prijestolju od ognja i dima, u užasnu i strašnu liku.

141 Druga je da promotrim kako doziva preda se nebrojene vragove i kako ih raspršuje, jedne u ovaj grad, a druge u onaj, i tako po cijelom svijetu, a ne izostavljajući nijedne pokrajine, nijednoga mjesta, nijednoga staleža, nijedne osobe posebice.

142 Treća je da pazim na govor koji im govori i kako ih upućuje da nametnu ljudima mreže i verige: najprije će ih napastovati pohlepom za bogatstvom, kao što on redovito i čini kod mnogih da bi ih što lakše priveo do težnje za taštom ljudskom časti, a potom do sve veće oholosti. Tako je prvi stupanj bogatstvo, drugi čast, treći oholost, a odatle ih navodi na sve druge grijehe.

143 S protivne pak strane treba da sebi tako predočimo i vrhovnoga i pravoga Vođu, a to je Krist, naš Gospodin.

144 Prva je točka da promatram kako Krist, naš Gospodin, stoji na velikoj poljani onoga jeruzalemskog kraja, a na nisku mjestu, krasan i ljubezan.

145 Druga je da promatram kako Gospodin čitavoga svijeta odabire tolike osobe, apostole, učenike itd. te ih šalje po čitavu svijetu da nose njegovu svetu nauku među sve ljude svakog staleža i položaja.

146 Treća je da pazim na govor što ga Krist, naš Gospodin, govori svim svojim slugama i svojim prijateljima koje šalje na takav zadatak, preporučujući im da nastoje da svima budu na pomoć, vodeći ih najprije do najvišeg duhovnoga siromaštva, pa ako se njegovu Božanskom Veličanstvu svidi da ih bude htjelo za to izabrati, i do samog istinskog siromaštva; a onda i do želje za pogrdama i prezirom. Iz toga dvoga, naime (tj. iz siromaštva i prezira) slijedi poniznost. Tako treba da budu tri stupnja: prvi, siromaštvo protiv bogatstva; drugi, pogrde ili preziri protiv ljudske časti; treći, poniznost protiv oholosti. A od ta tri stupnja neka navedu ljude na sve druge kreposti.

147 Razgovarat ću s našom Gospom da mi od svog Sina i Gospodina isprosi milost da budem primljen pod Njegovu zastavu: i to, prvo, u najvećem duhovnom siromaštvu, pa ako se njegovu Božanskom Veličanstvu svidi te me bude htjelo za to odabrati i uzeti, također i u istinskom siromaštvu; a onda i u podnošenju poruga i nepravdi, da ga što više slijedim u tom, samo ako to budem mogao pretrpjeti bez ikakva grijeha i bez uvrede njegova Božanskog Veličanstva. Zatim ću izmoliti Zdravo Marijo.

Za to isto molit ću i Sina da mi isprosi od Oca i reći ću: Dušo Kristova.

To isto molit ću i Oca da mi podijeli i izmolit ću: Oče naš.

148 Ova će vježba biti o ponoći, a onda po drugi put rano ujutro. I dva puta će se ponoviti: prije podne oko svete mise i poslije podne oko večernjice, a završit će svaki put s trostrukim razgovorom: s našom Gospom, sa Sinom i s Ocem. Vježba pak koja slijedi, o tri skupine ljudi, bit će jedan sat prije večere.

Tri vrste ljudi

149 *Istoga, četvrtoga dana bit će razmišljanje o tri skupine ljudi, da prigrlimo najbolje.*

Pripravna molitva kao obično.

150 Prva predvježba je povijest o tri skupine ljudi. Dvojica su stekla 10.000 dukata, ali ne čisto i kako bi trebalo jedino iz ljubavi prema Bogu; pa opet svi hoće da se spase i da u miru nađu Boga, našega Gospodina, stresavši sa sebe težinu i zapreku koju ćute pri tom zbog sklonosti k stečenom dobru.

151 Druga je predodžba mjesta. Tu ću gledati sama sebe kako stojim pred Bogom, našim Gospodinom, i pred svim njegovim svetima, a u svrhu da zaželim i upoznam ono što se više mili njegovoj Božanskoj dobroti.

152 Treće je da molim što želim. Ovdje ću moliti za milost da odaberem ono što je više na slavu njegova Božanskog Veličanstva i na spas moje duše.

153 Prva bi se skupina htjela otresti sklonosti što je imaju prema stečenom novcu, da u miru nađu Boga, našega Gospodina, te da se znaju spasiti; ali ne laćaju se sredstava za to sve do časa smrti.

154 Druga skupina hoće se otresti one sklonosti, no žele se je tako otresti da ostanu uz stečenu stvar, a Bog neka dođe onamo kamo oni hoće. Ne odlučuju se odreći stvari kako bi pošli k Bogu, premda bi taj stalež bio najbolji za njih.

155 Treća skupina: hoće se otresti sklonosti, ali to žele tako da njima ne ovlada želja da stečenu stvar zadrže ili ne zadrže, već hoće da je samo toliko požele ili ne požele koliko im Bog, naš Gospodin, dade da to požele i kako im se bude činilo da je na veću službu i proslavu njegova Božanskog Veličanstva. Međutim, hoće tako računati da se srcem svega odreknu, živo nastojeći da ne zažele ni ove ni ikoje druge stvari ako ih na to ne potakne jedino služba

Bogu, našemu Gospodinu, tako da ih jedina želja da što bolje mogu služiti Bogu, našemu Gospodinu, potiče na to da onu stvar bilo zadrže, bilo ostave.

156 Slijede ista tri razgovora kao u prijašnjem razmatranju o dvjema zastavama.

157 *Napomena.* Kad osjetimo u sebi nesklonost ili odvratnost prema zbiljskom siromaštvu; ili, kad nismo ravnodušni ni prema siromaštvu kao ni prema bogatstvu, onda, da iskorijenimo tu neurednu težnju, uvelike koristi ako u razgovoru (pa bilo to i protiv naše puti) molimo da nas Gospodin doista odabere za istinsko siromaštvo i da želimo, molimo i prosimo samo ono što je na službu i na proslavu njegove Božanske dobrote.

158 *Peti dan.* Tog je dana razmatranje kako je Krist, naš Gospodin, iz Nazareta pošao k rijeci Jordanu i kako se dao krstiti.

159 To će razmatranje biti prvi put o ponoći, a drugi put u zoru. Ponovit će se pak dva puta: jedanput oko svete mise, a drugi put oko večernjice; prije večere bit će primjena osjetila. U svakoj od tih pet vježbi treba ponajprije izmoliti uobičajena pripravna molitva. Za njom slijede tri predvježbe, onako kako je sve to protumačeno u razmatranju o Isusovu Utjelovljenju i Rođenju. Završit će se s tri razgovora iz razmišljanja o tri skupine ljudi ili prema napomeni koja slijedi nakon toga razmišljanja.

160 Posebno ispitivanje, poslije objeda i poslije večere, bit će o pogreškama i o nemarnostima pri vježbama i dodacima toga dana. To vrijedi i za ostale dane.

161 *Šesti dan.* Razmatranje kako je Krist, naš Gospodin, s rijeke Jordana pošao u pustinju, a u svemu valja se držati istoga načina kao i petog dana.

Sedmi dan. Kako su se sveti Andrija, a s njim i drugi priključili Kristu, našemu Gospodinu. Vidi Otajstva [275].

Osmi dan. Govor na gori, tj. o osam blaženstava. Vidi Otajstva [278].

Deveti dan. Kako se Krist, naš Gospodin, ukazao svojim učenicima na valovima mora. Vidi Otajstva [280].

Deseti dan. Kako je Gospodin propovijedao u hramu. Vidi Otajstva [288].

Jedanaesti dan. O uskrisenju Lazarovu. Vidi Otajstva [285].

Dvanaesti dan. O Cvjetnici. Vidi Otajstva [287].

162 *Prva napomena*. Razmatranja ovog drugog tjedna mogu se bilo produljiti, bilo skratiti, prema tome koliko tko vremena želi u nj uložiti ili prema napretku. Ako se žele produljiti, neka se doda otajstvo Gospina pohoda svetoj Elizabeti, pastiri, Obrezanje Isusovo, sveta Tri Kralja itd. Ako se želi skratiti, može se ispustiti koje od onih gore izloženih, jer to je tek uvod i naputak da se poslije bolje i potpunije razmatra.

163 *Druga napomena*. Gradivo izbora počet će se nakon razmatranja o Isusovu odlasku iz Nazareta na Jordan, dakle, peti dan, prema tumačenju koje slijedi.

164 *Treća napomena*. Prije nego što čovjek pođe u izbor da bi prionuo uz pravi nauk Krista, našega Gospodina, veoma je korisno ako razmišlja i pazi na sljedeća tri načina poniznosti pa da u nekoliko mahova misli o njima cijeli dan, držeći svaki put razgovore, kao što će se dalje reći.

Tri načina poniznosti

165 Prvi način poniznosti potreban je za vječno spasenje duše, a sastoji se u tom da se tako spustim i tako ponizim, koliko god samo mogu, da se u svemu podložim zakonu Boga, našega Gospodina, i to tako da se i ne upuštam u razmišljanje da li da prekršim koju zapovijed, bilo Božju, bilo ljudsku, koja me veže pod smrtni grijeh, sve kad bi

me postavili za gospodara svega što je stvoreno na svijetu ili kad bi mi se radilo o vlastitom vremenitom životu.

166 Druga je poniznost savršenija od prve, kad se, naime, nađem na onoj točki gdje ne želim niti me više vuče da radije budem bogat nego siromašan, radije čašćen negoli prezren, da volim dulji život negoli kratak, bude li samo jednaka služba Bogu, našemu Gospodinu, i jednak spas duše; a uza to ni za čitav svijet, pa ni uz gubitak vlastitog života, ne bih se premišljao da li da počinim samo i jedan laki grijeh.

167 Treća je poniznost najsavršenija, kad naime, pretpostavljajući prvu i drugu poniznost, uz jednaku hvalu i proslavu Božjega Veličanstva, samo da se više povedem za Kristom, našim Gospodinom, da uistinu postanem sličniji njemu, hoću i radije odabirem siromaštvo sa siromašnim Kristom negoli bogatstvo; radije pogrde s Kristom, zasićenim pogrdama, negoli časti; te više želim da me smatraju ispraznim i ludim poradi Krista, kojega su prvoga smatrali takvim, negoli pametnim i mudrim na ovome svijetu.

168 Zato će za onoga tko želi postići tu treću poniznost biti vrlo korisno ako se posluži već rečenim trostrukim razgovorom o tri skupine ljudi, moleći da ga naš Gospodin odabere za tu treću, veću i bolju poniznost, kako bi ga tako što više nasljedovao, i kako bi mu što bolje služio, ako je to na jednaku ili dapače na veću službu i proslavu njegova Božanskog Veličanstva.

Izbor

169 *Predvježba za izbor.* Pri svakom dobrom izboru, koliko je do nas, treba da je oko naše nakane čisto, gledajući jedino na svrhu za koju sam stvoren, naime na slavu Boga, našega Gospodina, i na spas moje duše. Stoga, što god budem odabrao, treba da mi pomogne svrsi za koju sam stvoren, ne podvrgavajući i ne odabirući svrhe prema sredstvu, već sredstvo prema svrsi. Tako se događa da se mnogi najprije nakane ženiti, što je tek sredstvo, a onda da će u braku služiti Bogu, našemu Gospodinu, a to, tj. služiti Bogu, upravo je svrha. Ima ih opet koji najprije traže neko crkveno dobro, a onda tek da u njemu služe Bogu. Zato oni ne idu ravno Bogu, već hoće da Bog dođe ravno k njihovim neurednim sklonostima; iz čega slijedi da od svrhe čine sredstvo, a od sredstva svrhu, tako da ono što bi imali odabrati na prvom mjestu oni odabiru na posljednjem. Najprije moramo, naime, uzeti za cilj službu Bogu, što je naša svrha, a onda tek uzeti neko dobro ili se oženiti, ako je to za moje bolje, jer to je sredstvo k svrsi. Ništa me, dakle, ne smije potaknuti da ovo ili ono sredstvo upotrijebim ili napustim, nego jedino služba i proslava našega Gospodina, kao i vječni spas moje duše.

170 *Uputa o stvarima koje treba birati, a sastoji se od četiri točke i jedne napomene.*

Prva točka. Potrebno je da sve stvari o kojima želimo obaviti izbor budu indiferentne ili u sebi dobre te u skladu s ustanovama svete majke Crkve, a ne zle ni njoj protivne.

171 *Druga točka.* Ima stvari koje potpadaju pod nepromjenjiv izbor, kao npr. svećenički stalež, ženidbeni stalež itd. A ima opet i takvih koje se mogu mijenjati i nakon izbora, kao npr. preuzeti neko crkveno dobro ili ga napustiti, primiti vremenita dobra ili ih se odreći.

172 *Treća točka.* Pri nepromjenjivu izboru, kad je on već jednom obavljen, nema se dalje što birati jer nema više natrag, kao što je kod ženidbe, svećeništva itd. Treba napomenuti da onaj tko nije birao kako treba i uredno, bez utjecaja neurednih sklonosti, mora samo gledati da taj grijeh okaje i uznastojati da provodi dobar život u odabranu staležu. Ne čini se da je taj izbor Božji poziv jer je učinjen krivo i neuredno. Mnogi pak u tom griješe što svoj kriv i loš izbor smatraju za Božji poziv; jer svaki je Božji poziv uvijek čist i nepomućen, bez primjese puti ili koje druge neuredne sklonosti.

173 *Četvrta točka.* Tko je jednom valjano i uredno odabrao nešto što potpada pod promjenjiv izbor, a nije se pri tom obazirao ni na tijelo ni na svijet, nema zašto iznova birati, već neka se u odabranom usavrši koliko može.

174 *Napomena.* Ako pak takav promjenjiv izbor nije bio iskren i uredan, onda je dobro da se obavi nanovo kako valja, tako da po sebi dođu osobiti plodovi, što ugodniji Bogu, našemu Gospodinu.

175 *Tri vremena za zdrav i dobar izbor u svakom od njih.*

Prvo je vrijeme kad Bog i naš Gospodin tako pokreće i privlači volju da takva pobožna duša, ne sumnjajući i ne mogavši sumnjati, ide za onim što joj se pokazalo, kao što to učiniše sveti Pavao i sveti Matej, pošavši za Kristom, našim Gospodinom.

176 Drugo je vrijeme kad čovjek primi mnogo svjetla i spoznaje iskustvom duhovne utjehe i suhoće, kao i iskustvom u prepoznavanju različitih duhova.

177 Treće je vrijeme mira, kad netko najprije razmišlja zašto je čovjek na svijetu, naime da hvali Boga, našega Gospodina, i da spasi svoju dušu; te zadahnut tom željom odabire za sredstvo neki način života ili neki stalež u granicama svete Crkve da mu to pomogne u Božjoj službi i u spasenju vlastite duše.

Rekoh: vrijeme mira, kad dušu ne uznemiruju kojekakvi duhovi, već se slobodno i mirno služi svojim prirodnim silama.

178 Ako izbor nije obavljen za prvoga ili za drugoga vremena, onda evo dva načina kako će se to učiniti u trećem vremenu.

Prvi način za zdrav i dobar izbor sadržava šest točaka.

U prvoj točki predočit ću sebi stvar u kojoj namjeravam izvršiti izbor, npr. neku službu ili crkveno dobro koje trebam primiti ili ih ne primiti, ili bilo što drugo što treba buti predmet promjenjiva izbora.

179 Druga točka. Potrebno je da imam pred očima svrhu za koju sam stvoren, a to je da slavim Boga, našega Gospodina, i da spasim svoju dušu i time da bar budem ravnodušan, bez ikakve neuredne sklonosti, tako da ne budem skloniji da stvar o kojoj se radi radije prihvatim negoli da je pustim, ni da je radije pustim negoli da je prihvatim: već da budem kao jezičac na tezulji pa da se priklonim onomu što spoznam da je više na slavu Boga, našega Gospodina, i na spas moje duše.

180 Treća točka. Molit ću Boga, našega Gospodina, neka se udostoji ganuti moju volju i staviti mi u dušu ono što mi je činiti u stvari koju sam poduzeo, da bude na što veću njegovu hvalu i slavu: promišljajući svojim razumom dobro i iskreno i vršeći izbor prema njegovoj presvetoj i dobrostivoj volji.

181 Četvrta točka. Razmišljat ću korak po korak o tome koje će mi koristi i probici slijediti odatle ako preuzmem ovu ili onu službu ili dobro, za samu proslavu Boga i našega Gospodina i za spas moje duše. S druge strane, prosudit ću isto tako i štete i pogibelji što ću ih odatle imati. Tako ću učiniti i u drugom dijelu: proći ću, naime, u duhu dobra i probitke ako ih ne preuzmem; pa opet, kao protivno tome, neprilike i pogibelji ako ih ne bih zadržao.

182 Peta točka. Pošto sam tako prošao sve u duhu i razgledao sa svih strana predloženu stvar, vidjet ću na koju stranu razum više naginje; pa prema tome većem poticaju razuma, a ne prema kojem putenom nagnuću, treba da stvorim zaključak o predloženoj stvari.

183 Šesta točka. Nakon takva izbora ili razmatranja treba da se onaj tko je to učinio s velikom pomnjom dade na molitvu pred licem Boga, našega Gospodina, te da mu prikaže taj izbor, da ga njegovo Božansko Veličanstvo milostivo primi i potvrdi ako je to na njegovu veću službu i proslavu.

184 *Drugi način zdrava i dobra izbora sastoji se od četiri pravila i od jedne napomene.*

Prvo pravilo jest da ona ljubav koja me potiče i čini da biram baš tu stvar treba da siđe odozgo, od Božje ljubavi, tako da onaj tko bira osjeti najprije u sebi da je ona veća ili manja ljubav prema stvari koju bira jedino zbog njegova Stvoritelja i Gospodina.

185 Drugo pravilo. Predočit ću sebi čovjeka kojega nisam nikada vidio ni poznao i, želeći mu svaku savršenost, promislit ću što bih mu svjetovao da učini i da odabere za veću slavu Boga i našega Gospodina i na veće usavršenje svoje duše: pa čineći i sam tako, držat ću se pravila što ga dajem drugome.

186 Treće pravilo. Kao da mi je kucnuo zadnji čas, promislit ću kojega oblika i mjere želio bih tada da sam se držao u načinu sadašnjeg izbora i, ravnajući se po tom, udesit ću u svemu svoju odluku.

187 Četvrto pravilo. Gledajući i ispitujući kako će mi biti na Sudnji dan, razmislit ću kako bih onda želio da sam obavio taj izbor odnosne stvari pa ću se sada držati pravila kojega bih tad želio da sam se držao, kako bi me onaj čas zatekao u potpunu veselju i zadovoljstvu.

188 Držeći se navedenih pravila, a za moje vječno spasenje i pokoj, izvršit ću izbor te ću ga prikazati Bogu, našemu Gospodinu, prema šestoj točki prvoga načina po kome se obavlja izbor.

189 *Kako ću popraviti i preurediti svoj vlastiti život i stalež.*

Treba znati: za one koji su u nekoj crkvenoj časti ili u ženidbenom staležu (obilovali oni vremenitim dobrima ili ne), ako nemaju bilo zgode bilo sasvim spremne volje da obave izbor o stvarima koje potpadaju pod promjenjiv izbor, vrlo je korisno ako im se mjesto izbora dade oblik i način kako da preurede i poprave život i svoj poseban stalež: naime tako da svoj postanak, život i stalež stave na hvalu i na proslavu Boga, našega Gospodina, i na spasenje svoje vlastite duše. A da do te svrhe dođe i da je postigne, treba takav čovjek mnogo razmišljati i umovati, s pomoću vježbi i načina izbora kako je protumačeno: koliku kuću i obitelj treba imati, kako treba njome upravljati i ravnati, kako je poučavati riječju i primjerom. Tako i u pogledu svoga imetka: koliko mora upotrijebiti za obitelj i za svoju kuću, a koliko treba da razdijeli među siromahe i u druge pobožne svrhe; ni u čemu ne ištući i ne tražeći drugo, nego u svemu i nada sve veću hvalu i proslavu Boga, našega Gospodina. Svatko neka, naime, pamti da će u svim duhovnim stvarima toliko napredovati koliko se bude odrekao ljubavi prema samome sebi, svoje vlastite volje i koristi.

Treći tjedan

Da molim ono što hoću,
a pripada razmatranju muke,
da molim za bol s Kristom punim boli,
slom sa slomljenim Kristom,
suze i unutarnje muke
zbog tolike muke koju je Krist podnio za mene.

[Treći tjedan, br. 203]

Posljednja večera

190 *Prvo razmatranje o ponoći, o tome kako je Krist, naš Gospodin, putovao od Betanije prema Jeruzalemu uključivo do posljednje večere (vidi Otajstva, br. [289]). Sadržava pripravnu molitvu, tri predvježbe, šest točaka i jedan razgovor.*

Pripravna molitva kao obično.

191 Prva je predvježba da sebi dozovem u pamet događaj, to jest ovdje kako je Krist, naš Gospodin, iz Betanije poslao dvojicu učenika u Jeruzalem da priprave večeru, a poslije je i sam došao onamo s ostalim učenicima, i kako im je, pošto je blagovao vazmeno janje i pošto je večerao, oprao noge, kako je učenicima dao svoje presveto Tijelo i dragocjenu Krv te im izrekao govor, pošto je Juda izašao da proda svoga Gospodina.

192 Druga je predvježba mjesta: ovdje ću promatrati put od Betanije do Jeruzalema, da li je širok ili uzak, ravan itd. Isto ću tako gledati dvoranu za večeru, je li velika ili malena, ovakva ili onakva.

193 Treća je predvježba da molim ono što hoću. To će ovdje biti bol, tuga i stid, jer poradi mojih grijeha ide Gospodin u muku.

194 U prvoj točki gledat ću osobe kod večere i, primjenjujući to na sebe, nastojat ću da se njima što više okoristim.

U drugoj točki slušat ću što govore pa ću isto tako nastojati da se tim okoristim.

U trećoj točki motrit ću što rade i ubrat ću koji plod.

195 U četvrtoj točki treba promatrati što Krist, naš Gospodin, trpi u svom čovještvu, ili što želi trpjeti, već prema odsjeku muke koji netko upravo razmatra; i tu ću početi s velikim nastojanjem da se silim na sućut, na žalost i na plač. Tako ću nastojati i u drugim, sljedećim točkama.

196 U petoj točki promatrat ću kako se Božanstvo krije, tj. kako bi moglo satrti svoje neprijatelje, a toga ne čini, već pušta da presveto čovještvo trpi tako grozne muke.

197 U šestoj točki razmotrit ću kako sve to trpi zbog mojih grijeha itd. i što moram ja činiti i trpjeti za nj.

198 Završit ću razgovorom s Kristom, našim Gospodinom, a naposljetku ću izmoliti Oče naš.

199 Treba napomenuti kako je prije, bar djelomice, protumačeno da u razgovorima moramo misli i prošnje prilagoditi prema predloženom predmetu, tj. prema tome nalazim li se u kušnji ili u utjehi i prema tome želim li postići ovu ili onu krepost, prema tome želim li trpjeti ili se radovati zbog stvari o kojoj razmišljam. Napokon ću moliti ono što u pojedinim slučajevima osobito želim postići. I na taj način može se imati samo jedan razgovor s Kristom, našim Gospodinom, ili ako nas na to potiče predmet ili pobožnost, mogu biti tri razgovora: jedan s Majkom, drugi sa Sinom, a treći s Ocem, u onom obliku kako je rečeno u drugom tjednu u razmatranju o dvjema zastavama s napomenom koja je dana nakon razmatranja o tri skupine ljudi.

Muka Isusova

200 *Drugo razmatranje – rano ujutro, bit će o događajima nakon posljednje večere, uključivo do onih u vrtu.*

Pripravna molitva kao obično.

201 Prva je predvježba događaj, kako je, naime, Krist, naš Gospodin, sa svojih jedanaest učenika sišao s brda Siona, gdje je večerao, u dolinu Jozafat, ostavivši osmoricu od njih na jednoj strani doline, a ostalu trojicu u jednom dijelu vrta i, davši se na molitvu, znojio se znojem kao kapljama krvi. A pošto se tri puta pomolio Ocu te tri svoja učenika probudio iza sna i pošto su na njegov glas neprijatelji popadali na zemlju, Juda mu dao cjelov, a Petar je odsjekao Malhu uho, koje je Krist stavio na prijašnje mjesto, i pošto su ga zgrabili kao kakva zločinca, vuku ga dolje dolinom, a onda uzbrdice do Anine kuće.

202 Druga je predvježba da vidim mjesto; ovdje ću gledati put s brda Siona u dolinu Jozafat, a isto tako i vrt: da li je širok, da li je dug, ovakav ili onakav.

203 Treća je predvježba da molim ono što hoću, a pripada razmatranju muke da molim za bol s Kristom punim boli, slom sa slomljenim Kristom, suze i unutarnje muke zbog tolike muke koju je Krist podnio za mene.

204 U tom drugom razmatranju poslije pripravne molitve i poslije triju već spomenutih predvježbi, postupat će se na isti način po točkama i održati razgovor kao što je to bilo u prvom razmatranju o posljednjoj večeri. U vrijeme pak mise i večernje bit će dva ponavljanja o prvom i o drugom razmatranju, a onda poslije večere bit će primjena osjetila na oba gore spomenuta razmatranja, uvijek s pripravnom molitvom i s tri predvježbe na početku, prema predmetu, na isti način kao što je rečeno i protumačeno u drugom tjednu.

205 Prema svojoj dobi, raspoloženju i zdravlju egzercitant će obaviti svaki dan ovih pet vježbi ili manje.

206 U tom trećem tjednu izmijenit će se djelomice druga i šesta dodatna uputa. Druga će biti da sebi, tek što se probudim, dozovem u pamet kamo i na što idem, pa sređujući pomalo razmatranje koje želim obaviti, kakvo već bude otajstvo, nastojat ću, ustajući i oblačeći se, probuditi u sebi čuvstvo žalosti i boli nad tolikom boli i mukom Krista, našega Gospodina.

Šesta dodatna uputa će se promijeniti time da ne nastojim dozivati sebi u pamet ugodne misli, pa bile one dobre i svete, kao što su uskrsnuće i rajska slava; nego ću se radije poticati na bol, i na žalost, i na poraženost, baveći se često mišlju o mukama, o naporu i o boli Krista, našega Gospodina, što ih je podnio od časa svoga rođenja pa sve do otajstva svoje muke koje ovaj čas razmatram.

207 Posebno ispitivanje savjesti o vježbama i o ovim dodacima obavit će se onako kao što je bilo i u prijašnjem tjednu.

208 *Drugi dan.* O ponoći će biti razmatranje o onome što se dogodilo od vrta pa uključivo do Anine kuće (vidi Otajstva Isusa Krista, našega Gospodina, br. [291]), a u zoru od Anine kuće uključivo do Kajfine kuće [292]. Zatim slijede dva ponavljanja i primjena osjetila na način kao što je već rečeno.

Treći dan. O ponoći, od kuće Kajfine uključivo do Pilata (vidi Otajstva, br. [293]); a u zoru od Pilata uključivo do Heroda [294]; zatim obična ponavljanja i primjena osjetila, na isti način kao što je već rečeno.

Četvrti dan. O ponoći, od Heroda do Pilata (ista Otajstva, br. [295]); to razmatranje seže do polovice otajstva u Pilatovoj kući; u vježbi pak koja će biti ujutro, ostala otajstva u istoj kući. Slijede ponavljanja i primjena osjetila.

Peti dan. O ponoći, od Pilatove kuće pa sve do raspeća na križ (vidi Otajstva, br. [296]); a ujutro od raspeća

na križ pa sve dok Isus nije izdahnuo [297]. Slijede obična ponavljanja i primjena osjetila.

Šesti dan. O ponoći skidanje s križa, uključivo do groba (vidi Otajstva, br. [298]); ujutro uključivo od groba do kuće u koju se naša Gospa zaklonila pošto je njezin Sin bio pokopan.

Sedmi dan. Razmatranje cijele muke zajedno o ponoći i u zoru. Namjesto dvaju ponavljanja i primjene osjetila razmatrat ću cijeli taj dan, što češće budem mogao, kako je presveto Tijelo Krista, našega Gospodina, ostalo rastavljeno i odijeljeno od duše, te gdje je i kako je pokopano. Isto tako ću razmatrati osamljenost naše Gospe u tolikoj boli i duševnoj potištenosti te na kraju, s druge strane, osamljenost učenika.

209 *Napomena.* Tko se hoće dulje zadržati kod Isusove muke, neka u svakom razmatranju uzme manje otajstava; u prvom, naime, razmatranju samo večeru, u drugom pranje nogu, u trećem ustanovu Presvetog sakramenta, u četvrtom govor što ga je Krist pri tom izrekao; pa tako i kod ostalih razmatranja i otajstava. Isto tako, kad dovrši muku, neka uzme polovicu cijele muke za čitav jedan dan, a za drugi dan drugu polovicu, za treći dan opet cijelu muku. Naprotiv, tko hoće skratiti vrijeme u kome će razmatrati muku, neka uzme o ponoći večeru, ujutro vrt, u vrijeme mise Aninu kuću, o večernjici Kajfinu kuću, a za sat prije večere Pilatovu kuću. Tako će, izostavivši ponavljanja i primjenu osjetila, svaki dan imati pet različitih vježbi, a u svakoj vježbi razmotrit će novo otajstvo Isusove muke. I pošto je tako prošao cijelu muku, može drugi dan proći cijelu muku najedanput u jednoj vježbi ili u više njih, kako već misli da će se time moći bolje okoristiti.

210 *Pravila kojih se odsada treba držati pri jelu:*

Prvo je pravilo da se od kruha treba manje uzdržavati jer to nije hrana kod koje bi se tek toliko pretvarao u pohlepu ili kod koje bi nas snalazila napast kao kod druge hrane.

211 *Drugo pravilo.* Kod pića čini se da je uzdržljivost više na mjestu negoli pri blagovanju kruha; stoga valja dobro promisliti koja je korist ako se uzme, a koja je šteta ako se ostavi.

212 *Treće pravilo.* U pogledu ostalih jela treba održavati što veću i što potpuniju uzdržljivost jer je tu tek ne samo skloniji na neumjerenost, već je i napast jača. Stoga se uzdržljivost u jelu, da izbjegnemo neurednosti, može obdržavati na dva načina: jedan je da se priučimo na jednostavnija jela, a drugi da finija uzmemo u maloj mjeri.

213 *Četvrto pravilo.* Pazeći da ne padne u kakvu bolest, što čovjek sebi više uskrati od hrane koja mu pripada, to će prije doći do prave sredine koje se treba držati pri jelu i pri pilu, i to s dva razloga: jer, prvo, podupirući se tako i pripravljajući sama sebe više puta će doživjeti veća unutarnja prosvjetljenja, utjehu i božanska nadahnuća, a to će mu otkriti mjeru koja mu priliči; drugo, ako ta osoba pri takvoj uzdržljivosti opazi da nema ni toliko tjelesne snage, a ni pravog raspoloženja za duhovne vježbe, lako će onda doći do toga da prosudi što joj je primjerenije da bi uzdržala svoje zdravlje.

214 *Peto pravilo.* Dok netko jede, neka sebi predoči kao da gleda Krista, našega Gospodina, gdje blaguje sa svojim učenicima, kako pije, i kako podiže oči, i kako govori, pa neka nastoji da ga u tom nasljeduje i to tako da se razum više pozabavi promatranjem našega Gospodina, a manje uzdržavanjem svoga tijela pa će tako doći do većeg sklada i reda po kome treba da se vlada i da sobom upravlja.

215 *Šesto pravilo.* Drugi put, dok jede, može misliti na nešto drugo: na život svetaca, ili na drugi koji pobožan predmet, ili na koji duhovni posao koji mu je obaviti; tako zabavljen oćutjet će, naime, manje naslade i užitka u tjelesnoj hrani.

216 *Sedmo pravilo.* Nadasve neka se čuva da mu duh ne bude posve kao zaokupljen onim što jede, niti da se pri jelu s pohlepe odviše žuri, već da bude svoj gospodar ne samo u načinu kako jede nego i u mjeri koliko jede.

217 *Osmo pravilo.* Da se otrese neurednosti, vrlo će dobro biti ako poslije objeda ili večere ili u koje drugo doba, kad ne osjeća potrebu hrane, sam sebi odredi za slijedeći objed ili večeru, i tako redovito dan na dan, stalnu mjeru jela, koju neće prekoračiti ni u kojem slučaju pohlepe ili napasti. Štoviše, da bi što bolje svladao svaku neurednu pohlepu za hranom, kao i svaku napast neprijatelja, ako bi osjetio napast da jede više, neka uzme još manje.

Četvrti tjedan

Uzmi, Gospodine, i primi
svu moju slobodu
moju pamet, moj razum
i svu moju volju,
sve što imam i što posjedujem.
Ti si mi to dao,
Tebi, Gospodine, sve vraćam;
sve je tvoje,
raspolaži sa svime po svojoj volji.
Daj mi samo svoju ljubav i milost,
i to mi je dosta.

[Četvrti tjedan, br. 234]

Uskrsli Krist

218 *Prvo promatranje, kako se Krist, naš Gospodin, ukazao našoj Gospi. Vidi Otajstva [299].*

Pripravna molitva kao obično.

219 Prva je predvježba događaj, kako je poslije Kristove smrti na križu, dok je njegovo tijelo ostalo odijeljeno od duše, ali s njime uvijek sjedinjeno Božanstvo, njegova blažena duša, i ona sjedinjena s Božanstvom, sišla nad pakao i izbavila odanle duše pravednika i došla k grobu, i kako se Isus, uskrsnuvši, ukazao svojoj blaženoj Majci tijelom i dušom.

220 Druga je predvježba predodžba mjesta; ovdje ću vidjeti izgled svetoga groba i mjesto ili kuću naše Gospe, razgledavajući njezine pojedine dijelove, a isto tako i njezinu sobicu, mjesto za molitvu itd.

221 Treća je predvježba da molim ono što hoću; tu ću moliti milost da se što življe veselim i uživam u tolikoj slavi i u radosti Krista, našega Gospodina.

222 Prva, druga i treća točka neka budu iste kao obično, kao što smo ih imali pri posljednjoj večeri Krista, našega Gospodina.

223 U četvrtoj ću razmišljati kako se Božanstvo, za koje se činilo kao da se u muci sakrilo, sada očituje i objavljuje na tako čudesan način u presvetom uskrsnuću po svojim istinskim i presvetim učincima.

224 U petoj ću gledati službu tješitelja koju vrši Krist, naš Gospodin, i usporedit ću to s onim kad prijatelji tješe jedan drugoga.

225 Završit ću s jednim ili s više razgovora, prema iznesenoj građi razmatranja. Na kraju Oče naš.

226 *Napomena.* U sljedećim promatranjima neka se u svim otajstvima uskrsnuća postupa na način koji će se dalje prikazati uključivo sve do uzašašća, upotrebljavajući i čuvajući, uostalom, za cijelog tjedna uskrsnuća isti oblik i način kojeg smo se držali tjekom cijelog tjedna muke. Zato će se, prema tom prvom promatranju o uskrsnuću, udesiti predvježbe prema predloženom predmetu; a što se tiče broja točaka, neka ih ostane pet, pa i dodaci koji niže slijede neka budu isti. Tako će se po načinu tjedna muke i u svemu ostalom moći ravnati, u ponavljanjima, u primjeni osjetila, u skraćivanju ili proširivanju otajstava.

227 *Druga napomena.* Ovome četvrtom tjednu dolikuje uopće više nego trima prečašnjima da budu četiri vježbe, a ne pet. Prva odmah ujutro nakon ustajanja; druga u vrijeme mise ili prije objeda umjesto prvog ponavljanja; treća oko večernje umjesto drugog ponavljanja; a četvrta prije večere, i to primjena osjetila na tri vježbe istoga dana, paze-

ći i zadržavajući se dulje kod glavnijih dijelova i gdje smo osjetili jače pobude i veću duševnu nasladu.

228 *Treća napomena.* Premda se kod tih promatranja predlaže određeni broj točaka, kao, na primjer, tri ili pet itd., onaj tko razmatra može ih ipak uzeti više ili manje, kako mu se već učini boljim. Pri tom će mu vrlo dobro doći ako prije samog razmatranja smisli i odredi točke od kojih će onda uzeti stalan broj.

229 U ovom četvrtom tjednu od svih deset dodatnih uputa neka se promijeni druga, šesta, sedma i deseta.

Druga će biti da sebi, tek što se probudim oda sna, odmah predočim razmatranje što ću ga obaviti, želeći se veseliti i radovati tolikom veselju i radosti Krista, našega Gospodina.

Šesta, da sebi dozovem u pamet i mislim na stvari koje pobuđuju ugodnost, veselje i duhovnu radost, kao što je pomisao na nebesku slavu.

Sedma, da se poslužim svjetlošću i udobnostima vremena kao, na primjer, osvježenjem u doba proljeća ili ljeta, a zimi suncem i toplinom, koliko duša misli ili naslućuje da joj može koristiti da bi se tako obradovala u svom Stvoritelju i Otkupitelju.

Deseta, mjesto pokorničkih djela neka pazi na umjerenost i na pravu mjeru u svemu, osim ako je doba posta i nemrsa što ih Crkva zapovijeda jer se oni uvijek moraju obdržavati ako netko nije opravdano spriječen.

230 Razmatranje kako da postignemo ljubav

Prije svega, dobro je imati na pameti dvoje:

Prvo: ljubav treba iskazivati više u djelima nego u riječima.

231 Drugo: ljubav se sastoji u obostranom priopćavanju, tj. da ljubitelj daje i dijeli s ljubljenim ono što ima ili od onog što ima ili što može; a tako opet i ljubljeni ljubitelju. Ako, dakle, jedan posjeduje znanje, daje ga onome koji toga nema. To vrijedi i za časti, i za bogatstvo, i tako sve jedan drugome naizmjence.

Pripravna molitva kao obično.

232 Prva je predvježba predodžba mjesta, to jest da vidim sebe gdje stojim pred Bogom, našim Gospodinom, pred anđelima i svecima, koji me zagovaraju.

233 Druga je da molim ono što želim; tu ću moliti za unutarnju spoznaju tolikih dobročinstava što sam ih primio od Boga da ih u zahvalnosti potpuno priznam te uzmognem u svemu uzvratiti tu ljubav i služiti njegovu Božanskom Veličanstvu.

234 Prva je točka da sebi u pamet dozovem primljena dobročinstva stvaranja, otkupljenja i posebnih darova, motreći s dubokim čuvstvom koliko je za mene učinio Bog, naš Gospodin, i koliko mi je dao od onoga što ima, pa kako još isti Gospodin želi samoga sebe dati meni koliko može po svojoj Božanskoj odluci. A to ću primijeniti na samoga sebe i promisliti što li sve od mene traže razum i pravda da ja sa svoje strane prinesem i dam njegovu Božanskom Veličanstvu, naime sve svoje i samoga sebe s time, kao kad tko daruje nešto baš od srca:

Uzmi, Gospodine, i primi svu moju slobodu, moju pamet, moj razum i svu moju volju, sve što imam i što posjedujem: ti si mi to dao, tebi, Gospodine, sve vraćam; sve je tvoje, raspolaži sa svime po svojoj volji. Daj mi samo svoju ljubav i milost, i to mi je dosta.

235 Druga je da motrim kako Bog stanuje u stvorenjima: u počelima dajući im bivanje, u biljkama dajući im život, u životinjama dajući im osjećanje, u ljudima dajući im razumijevanje. Tako i u meni, dajući mi da postojim, živim, osjećam i mislim. Isto me je tako učinio svojim hramom, stvorivši me na sliku i priliku svoga Božanskog Veličanstva. Po tom ću to opet primijeniti na sebe, na način kako je rečeno u prvoj točki ili inače, kako budem smatrao da je bolje. Tako valja postupati pri svakoj sljedećoj točki.

236 Treća točka. Promislit ću kako Bog djeluje i čini za mene u svim stvorenjima koja su na licu zemlje, to jest vlada se kao kakav radnik, tako, na primjer, na nebesima, u počelima, u biljkama, u plodovima, u stadima itd., dajući im bivanje, uzdržavanje, življenje, osjećanje itd. Zatim ću to primijeniti na samoga sebe.

237 Četvrta točka. Gledat ću kako sva dobra i svi darovi dolaze odozgo; tako, na primjer, moja ograničena moć dolazi od one najviše i neizmjerne ondje gore; tako i pravda i dobrota, pobožnost, milosrđe itd., kao što od sunca dolaze zrake, iz izvora vode itd. Onda ću završiti primjenom na sebe, kao što je gore rečeno.

Zaključit ću razgovorom i molitvom Oče naš.

Tri načina obavljanja molitve

Prvi način: ispit savjesti

238 *Najprije o zapovijedima.* Prvi je način moljenja o deset zapovijedi, o sedam glavnih grijeha, o trima duševnim moćima i o pet osjetila. Taj način moljenja ima više zadatak da poda oblik, način i vježbe kako da se duša pripravi i njima okoristi pa da joj molitva bude Bogu ugodna, negoli da joj dâ oblik i način molitve.

239 Prije svtako,ega, neka se nađe prikladna zamjena drugoj dodatnoj uputi drugog tjedna, naime, prije nego što počnem moliti, treba da duh malo otpočine, pa da sjedeći ili hodajući, kako već bude više odgovaralo, promislim kamo idem i zašto. Tom istom dodatnom uputom poslužit ćemo se na početku svakoga načina moljenja.

240 Nakon toga dolazi koja pripravna molitva, na primjer da molim Boga, našega Gospodina, za milost da mogu spoznati u čemu sam se ogriješio o tih deset zapovijedi; isto tako da ištem milost i pomoć kako bih se unaprijed popravio, moleći za potpuno razumijevanje zapovijedi, kako bih mogao bolje ih obdržavati, a na veću hvalu i proslavu njegova Božanskog Veličanstva.

241 Prvi je način moljenja u tome da kod prve zapovijedi razmišljam i ispitujem kako sam je obdržavao i u čemu sam pogriješio, držeći se pravila da se zaustavim pri tom razmatranju onoliko koliko bi trebalo da tri puta izmolim Oče naš i Zdravo Marijo. I ako u tom vremenu nađem svoje pogreške, molit ću oproštenje i pomilovanje radi njih i izgovorit ću jedan Oče naš. Tako neka se postupa pri svakoj od deset zapovijedi Božjih.

242 *Napomena*. Kad čovjek tako razmišlja o nekoj zapovijedi pa nađe da je nikako ne običava prestupiti, nije nužno da se kod nje tako dugo zadrži. Nego, otkrije li na sebi da se o koju zapovijed više ili manje ogrješuje, onda se treba duže ili kraće zaustaviti pri razmišljanju i ispitivanju sama sebe. Tako neka učini i kod sedam glavnih grijeha.

243 Dovršivši rečeno razmišljanje o svim zapovijedima, gdje sam se priznao krivcem pred Bogom i zaprosio milost i pomoć da se ubuduće popravim, završit ću razgovorom s Bogom, našim Gospodinom, prema predloženom predmetu.

244 *Drugo, o sedam glavnih grijeha*. Kod sedam glavnih grijeha nakon dodatka slijedi pripravna molitva na već spomenuti način, s jedinom promjenom što se ovdje radi o grijesima koje valja izbjegavati, a prije se radilo o zapovijedima koje valja obdržavati. Što se tiče reda, pravila i razgovora, neka bude isto kao gore.

245 Da bismo bolje spoznali postupke kod sedam glavnih grijeha, svratimo pozornost na njihove opreke: a da ih što bolje izbjegnemo, neka svatko odluči i uznastoji da s pomoću svetih vježbi stekne sedam kreposti, oprečnih tim grijesima, i da ih sačuva.

246 *Treće, o trima moćima duše*. Što se tiče triju moći duše, neka se drži isti red i pravilo kao kod zapovijedi, s dodatnom uputom s pripravnom molitvom i s razgovorom.

247 *Četvrto, o pet tjelesnih osjetila*. Što se tiče pet tjelesnih osjetila, držat će se uvijek isti red, a promijeniti samo predmet.

248 Tko želi da se u upotrebi svojih osjetila povede za Kristom, našim Gospodinom, neka se u pripravnoj molitvi preporuči njegovu Božanskom Veličanstvu i, pošto je razmišljao o svakom osjetilu napose, neka izmoli jedanput Zdravo Marijo ili Oče naš. Ako tko u upotrebi svojih osje-

tila želi nasljedovati našu Gospu, neka se u pripravnoj molitvi preporuči njoj da mu od svoga Sina i Gospodina isprosi milost za to i, pošto je razmišljao o svakom osjetilu napose, neka izmoli Zdravo Mariju.

Drugi način: razmišljanje

249 *Drugi način moljenja sastoji se u razmatranju o značenju svake pojedine riječi u molitvi.*

250 Ista dodatna uputa, kakva je bila u prvom načinu moljenja, neka bude i u ovom drugom.

251 Pripravna molitva bit će primjerena osobi kojoj se molitva upravlja.

252 Drugi način moljenja sastoji se u tom da onaj, tko ga želi primijeniti, klečeći ili sjedeći, već prema raspoloženju u kojem se tko nalazi i prema većoj pobožnosti koja to prati, zaklopljenih očiju ili uprtih na jedno mjesto, ne gledajući ni amo ni tamo, rekne »Oče«, pa ostane u razmišljanju o toj riječi tako dugo dokle god nalazi različitih značenja, različitih usporedbi, slasti i utjehe promatrajući ono što pripada toj riječi. Isto tako neka postupa kod svake riječi molitve Oče naš ili neke druge molitve koju želi na taj način moliti.

253 Prvo je pravilo da onaj tko na spomenuti način moli ostane jedan sat kod cijele molitve Oče naš; na kraju će izmoliti na običan način Zdravo Marijo, Vjerovanje, Dušo Kristova i Zdravo Kraljice.

254 Drugo pravilo. Ako onaj koji tako razmatra molitvu Oče naš u jednoj ili u dvije riječi nađe obilno gradiva za razmišljanje, kao i slasti i utjehe, neka ne nastoji poći dalje makar i cijeli sat proveo u onom što je našao. A kada taj sat završi, izmolit će na uobičajen način ostali dio molitve Oče naš.

255 Treće pravilo. Pošto je kod jedne ili kod dviju riječi molitve Oče naš proveo čitav sat, drugi dan, kad se vrati na istu molitvu, izgovorit će jednu ili dvije od gore spomenutih riječi na uobičajen način, a onda će kod riječi koja slijedi odmah nakon nje započeti razmatranje, kako je rečeno u drugom pravilu.

256 Napomena. Završivši tako Oče naš za jedan ili u više dana, treba učiniti isto s Anđeoskim pozdravom, a poslije i s drugim molitvama tako da se neko vrijeme neprestano vježbamo u kojoj od njih.

257 Druga napomena. Nakon dovršene molitve obratit ćemo se osobi kojoj smo upravili molitvu pa ćemo je s nekoliko riječi zamoliti za one kreposti i milosti za koje osjećamo da ih osobito trebamo.

Treći način: ritmička molitva

258 *Treći način moljenja jest po mjerilu, ili po broju, ili po taktu.*

Dodatna uputa je ista kao što je bila u prvom i u drugom načinu moljenja.

Pripravna molitva bit će kao u drugom načinu molitve.

Treći način moljenja sastoji se u tom da se sa svakim dahom – udahom odnosno izdahom – misleno moli i pri tom izgovara po jedna riječ molitve Oče naš ili koje druge molitve tako da između jednog i drugog daha izgovaramo samo jednu riječ, a u razdoblju od jednog udaha do drugoga da pazimo osobito na značenje one riječi, ili na osobu kojoj se molimo, ili na vlastitu niskost, ili na razliku između tolike visosti one osobe i tolike svoje niskosti. Na isti način i po istom pravilu postupat će se kod ostalih riječi molitve Oče naš, druge pak molitve, kao što su Zdravo Marijo, Dušo Kristova, Vjerovanje i Zdravo Kraljice, izgovorit ćemo na uobičajen način.

259 Prvo pravilo. Drugi dan ili u drugi sat, kad bude tko htio moliti, neka izmoli Zdravo Marijo ovako po mjerilu, a druge molitve kao obično. Tako neka dosljedno učini i kod ostalih.

260 Drugo pravilo. Tko se želi dulje zadržati pri moljenju po mjerilu, može tako izmoliti sve navedene molitve ili samo jedan njihov dio, držeći se pri disanju istoga reda po mjerilu, kako je protumačeno.

Otajstva Kristova života

261 *Otajstva života Krista, našega Gospodina*

Treba napomenuti da su u svim otajstvima koja slijede sve riječi koje su stavljene u navodnike uzete doslovce iz samoga Evanđelja, a one druge nisu. Radi veće lakoće u razmišljanju i promatranju, otajstva su većinom podijeljena na tri točke.

262 *O navještenju našoj Gospi piše sveti Luka u 1,26–38.*

Prva je točka kako je anđeo Gabrijel pozdravio Blaženu Djevicu Mariju te joj navijestio začeće Krista, našega Gospodina: »Ušavši anđeo k njoj reče: 'Zdravo, milosti puna... Evo, začet ćeš i rodit ćeš sina'.«

Druga točka: Anđeo potvrđuje što je rekao Gospi te joj javlja začeće sv. Ivana Krstitelja govoreći: »I tvoja je rođakinja Elizabeta začela sina u svojoj starosti.«

Treća točka: Naša Gospa odgovori anđelu: »Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi.«

263 *O pohodu naše Gospe Elizabeti govori sv. Luka u 1,39–56.*

1. Kad je naša Gospa došla Elizabeti u pohode, sveti Ivan Krstitelj u utrobi svoje majke oćuti Gospin pohod: »Kad je Elizabeta čula Marijin pozdrav, zaigra dijete u njezinoj utrobi. I Elizabeta se napuni Duhom Svetim i usklikne jakim glasom: Blagoslovljena ti među ženama i blagoslovljen plod utrobe tvoje!«

2. Blažena Djevica zapjeva pjesan, govoreći: »Neka veliča moja duša Gospodina.«

3. »Marija osta s njome oko tri mjeseca i vrati se svojoj kući.«

264 *O rođenju Krista, našega Gospodina, govori sveti Luka u 2,1–14.*

1. Blažena Djevica i njezin zaručnik sv. Josip polaze iz Nazareta u Betlehem. »Josip iz Galileje pođe sa svojom zaručenom ženom Marijom, koja je bila trudna, u Betlehem, da očituje pokornost caru.«

2. »I rodi sina svoga prvorođenca i povi ga u pelenice i položi u jasle.«

3. »I najednom postade s anđelom mnoštvo nebeske vojske, koja je hvalila Boga riječima: Slava na visini Bogu.«

265 *O pastirima piše sveti Luka u 2,8–20.*

1. Rođenje Krista, našega Gospodina, objavio je pastirima anđeo: »Javljam vam veliku radost... jer vam se danas rodio Spasitelj.«

2. Pastiri idu u Betlehem. »Pođu žurno i nađu Mariju i Josipa i Djetešce gdje leži u jaslama.«

3. »I pastiri se vratiše slaveći Boga.«

266 *O obrezanju piše sveti Luka u 2,21.*

1. Obrezaše Dijete Isusa.

2. »Nadjenuše mu ime Isus, kako ga je anđeo bio nazvao prije negoli se u utrobi zače.«

3. Vratiše Dijete njegovoj Majci, kojoj se sažali radi prolivene krvi njezina Sina.

267 *O svetim trima Kraljevima piše sveti Matej u 2,1–12.*

1. Tri kralja mudraca, vođeni zvijezdom, dođoše da se poklone Isusu, govoreći: »Vidjeli smo na Istoku njegovu zvijezdu i došli smo mu se pokloniti.«

2. »Padoše ničice i pokloniše mu se. I otvoriše svoje blago i priniješe mu darove: zlato, tamjan i smirnu.«

3. »I primivši u snu zapovijed da se ne vraćaju k Herodu, vratiše se drugim putem u svoju zemlju.«

268 *O očišćenju naše Gospe i o prikazanju Djeteta Isusa piše sveti Luka u 2,22–39.*

1. Dijete Isusa doniješe u hram da bude prikazan Gospodinu kao prvenac, te za nj prinose žrtvu: »dvije grlice ili dva golubića.«

2. Šimun dođe u hram i »uze ga u naručje« i reče: »Gospodine, sada u miru otpuštaš svoga slugu...«

3. Ana »dođe upravo u taj čas i slavljaše Gospodina i govoraše svima koji su čekali otkupljenje Izraela.«

269 *O bijegu u Egipat piše sveti Matej u 2,13–18.*

1. Herod je htio pogubiti Dijete Isusa pa tako ubi nevinu dječicu; a prije njihove smrti opomenu anđeo Josipa neka bježi u Egipat: »Ustani, uzmi Dijete i njegovu Majku i bježi u Egipat.«

2. Pođe put Egipta: »On ustade, uze noću Dijete i njegovu Majku i ode u Egipat.«

3. »I bijaše ondje do Herodove smrti.«

270 *O tome kako se Krist, naš Gospodin, vratio iz Egipta piše sveti Matej u 2,19–23.*

1. Anđeo opominje Josipa da se vrati u Izrael: »Ustani i uzmi Dijete i njegovu Majku i idi u izraelsku zemlju.«

2. »I on ustade... i dođe u izraelsku zemlju.«

3. Budući da je u Judeji vladao Arhelaj, Herodov sin, povuče se u Nazaret.

271 *O životu Krista, našega Gospodina, od dvanaeste do tridesete godine, piše sveti Luka u 2,51–52.*

1. Bijaše poslušan svojim roditeljima. »Napredovao je u mudrosti i u dobi i u milosti.«

2. Izgleda da se bavio tesarskim zanatom, kako se čini da naznačuje sveti Marko u šestom poglavlju: »Nije li ovo drvodjelja?«

272 *O dolasku Isusovu u hram kad mu je bilo dvanaest godina piše sveti Luka u 41–50.*

1. Naš Gospodin Isus u dvanaestoj svojoj godini pođe iz Nazareta u Jeruzalem.

2. Isus, naš Gospodin, ostade u Jeruzalemu, a to nisu znali njegovi roditelji.

3. Poslije tri dana nađoše ga gdje raspravlja u hramu te sjedi među učiteljima, a kad ga roditelji upitaše gdje je bio, odgovori: »Zar niste znali da moram biti u kući svojega Oca?«

273 *Kako je Isus bio kršten, piše sveti Matej u 3,13–17.*

1. Pošto se Isus oprostio od svoje blagoslovljene Majke, pođe iz Nazareta na rijeku Jordan, gdje je boravio sveti Ivan Krstitelj.

2. Sveti Ivan je krstio Krista, našega Gospodina, a kad se htio ispričati, smatrajući se nedostojnim da ga krsti, reče mu Isus: »Pusti to sada jer nam se tako dolikuje da ispunimo svu pravdu.«

3. Siđe Duh Sveti nad njega i Očev glas s neba svjedočeći: »Ovo je Sin moj ljubljeni koji je po mojoj volji.«

274 *Kako je Isus bio kušan piše sveti Luka u 4,1–13, i Matej u 4,1–11.*

1. Pošto bî kršten, ode u pustinju, gdje je postio četrdeset dana i četrdeset noći.

2. Neprijatelj ga je kušao tri puta: »Tada pristupi k njemu napasnik i reče: Ako si Sin Božji, reci da ovo kamenje postane kruhom. Baci se dolje. Dat ću ti sve ovo ako padneš i meni se pokloniš.«

3. »Anđeli su pristupili i služili su mu.«

275 *O pozivanju apostolâ*

1. Čini se da su sveti Petar i sveti Andrija bili tri puta pozvani:

Prvi put da donekle upoznaju Krista, kao što se to razabire iz sv. Ivana u prvom poglavlju.

Drugi put da se na neki način priključe Isusu u namjeri da se opet vrate na svoje što su ostavili, kako veli sveti Luka u petom poglavlju.

Treći put da zauvijek slijede Isusa, našega Gospodina; tako sv. Matej u četvrtom i sv. Marko u prvom poglavlju.

2. Pozva Filipa, kako je pisano u prvom poglavlju svetog Ivana, i Mateja, kako kaže sam sv. Matej u devetom poglavlju.

3. Pozva ostale apostole, no njihova posebnog poziva Evanđelje ne spominje.

Osim toga, valja promotriti ovo troje:

Prvo, kako su apostoli bili neuki i niska roda.

Drugo, dostojanstvo na koje su bili tako ljubezno pozvani.

Treće, darove i milosti kojima su bili uzdignuti nad sve oce Novoga i Staroga zavjeta.

276 *O prvom čudu na svadbi u Kani Galilejskoj piše sv. Ivan 2,1–11.*

1. Krist, naš Gospodin, bio je sa svojim učenicima pozvan na svadbu.

2. Majka očituje Sinu da je nestalo vina, govoreći: »Nemaju vina«, i naredi slugama: »Učinite što god vam rekne!«

3. Isus pretvori vodu u vino. »I objavi svoju slavu. I njegovi učenici povjerovaše u njega.«

277 *Kako je Krist, naš Gospodin, izbacio iz hrama trgovce, piše sv. Ivan 2,13–22.*

1. Načinivši bič od užeta, izagna iz hrama sve one koji su prodavali.

2. Prevrnuo je stolove i prosuo novce bogatih mjenjača koji bijahu u hramu.

3. Siromasima koji su prodavali golubove reče blago: »Nosite to odavle i ne činite od kuće Oca moga trgovačku kuću!«

278 *O govoru što ga je Krist održao na gori piše sv. Matej u 5,1–48*

1. Svojim milim učenicima govori o osam blaženstava: »Blago siromašnima u duhu, krotkima, milosrdnima, žalosnima, koji su gladni i žedni pravde, čistima u srcu, mirotvorcima i progonjenima.«

2. Opominje ih da dobro upotrijebe svoje darove: »Tako neka se svijetli vaše svjetlo pred ljudima da vide vaša dobra djela i da slave vašega nebeskog Oca.«

3. Pokazuje kako nije došao da ukine zakon, nego da ga ispuni, tumačeći zapovijed koja zabranjuje ubojstvo,

blud, krivu zakletvu, a nalaže ljubav prema neprijateljima. »Ali kažem vam: Ljubite neprijatelje svoje; dobro činite onima koji vas mrze.«

279 *Kako je Krist utišao oluju na moru, piše sv. Matej u 8,23–27.*

1. Dok je Krist, naš Gospodin, spavao na moru, nasta silna oluja.

2. Njegovi učenici, uplašeni, probudiše ga; a on ih ukori zbog male vjere koju pokazaše, govoreći: »Što se plašite, malovjerni?«

3. Zapovijedi vjetrovima i moru da prestanu; i kad su prestali, smiri se more. »A ljudi su se čudili i pitali: 'Tko je ovaj da ga slušaju i vjetrovi i more?'«

280 *Kako je Krist išao po moru, piše sv. Matej u 14,22–23.*

1. Kad je Krist, naš Gospodin, bio na gori, zapovijedi učenicima da uđu u lađicu; i otpustivši mnoštvo, započe moliti sam.

2. Valovi su bacali lađicu, a Isus dođe do nje hodajući po moru. Učenici su pak mislili da je sablast.

3. Pošto im kaza Isus: »Ja sam, ne bojte se!«, dođe na zapovijed njegovu Petar k njemu hodajući po vodi, no kad je počeo sumnjati, stade se topiti; ali ga Krist, naš Gospodin, izbavi i prekori zbog njegove malovjernosti. I kad je on ušao u lađicu, prestade vjetar.

281 *Kako su apostoli bili odaslani da propovijedaju, piše sv. Matej u 10,1–16.*

1. Krist zove k sebi svoje ljubljene apostole te im daje vlast da izgone đavle iz ljudskih tjelesa i da liječe sve bolesti.

2. Uči ih mudrosti i strpljivosti: »Evo, ja vas šaljem kao ovce među vukove. Zato budite mudri kao zmije, a bezazleni kao golubovi.«

3. Predade im način kako će ići: »Ne uzimajte sa sobom ni zlata ni srebra. Zabadava ste dobili, zabadava daj-

te.« Dao im je građu što da propovijedaju: »Idući propovijedajte i kazujte: 'Približilo se nebesko kraljevstvo'.«

282 *O Magdaleninu obraćenju piše sv. Luka u 7,36–50.*

1. Ulazi Magdalena gdje je Krist sjedio za stolom u farizejevoj kući i nosi posudicu od alabastra, punu pomasti.

2. Stojeći iza Gospodina, do njegovih nogu, poče ih suzama kvasiti i kosom svoje glave otirati; i cjelivala mu je noge i mazala ih pomašću.

3. Kad je farizej okrivio Magdalenu, uzeo ju je Krist u obranu govoreći: »Praštaju joj se mnogi grijesi jer je mnogo ljubila. A ženi reče: spasila te je tvoja vjera. Idi u miru!«

283 *Kako je Krist, naš Gospodin, nahranio 5.000 ljudi, piše sv. Matej u 14,13–21.*

1. Kako je već bilo kasno, zamole učenici Krista neka otpusti mnoštvo naroda što je bio s njime.

2. Krist, naš Gospodin, naloži da mu donesu kruha pa da sjednu; i blagoslovi i razlomi te dade učenicima hljebove, a učenici narodu.

3. »Svi su jeli i nasitili se i nakupiše još punih dvanaest košarica od komada što pretekoše.«

284 *O Kristovu preobraženju piše sv. Matej u 17,1–9.*

1. Isus uze sa sobom svoje mile učenike Petra, Jakova i Ivana, »i preobrazi se pred njima. I lice mu zasja kao sunce, a njegove haljine postadoše bijele kao snijeg.«

2. Govorio je s Mojsijem i s Ilijom.

3. Dok je Petar govorio da načine ondje tri sjenice, začu se glas s neba, koji je govorio: »Ovo je moj ljubljeni Sin, njega slušajte!« Čuvši taj glas, učenici od straha padoše ničice, a Gospodin naš, Isus, dotakne ih se i reče: »Ustanite i ne bojte se! Nikome ne govorite o viđenju dok Sin Čovječji ne uskrsne od mrtvih.«

285 *O uskrisenju Lazarovu. Ivan 11,1–45.*

1. Marta i Marija javljaju Isusu, našem Gospodinu, bolest Lazarovu, a on, čuvši to, zaostade dva dana da čudo bude očitije.

2. Prije nego će ga uskrisiti, zatraži od jedne i od druge da vjeruju, govoreći: »Ja sam uskrsnuće i život. Tko vjeruje u mene i ako umre, živjet će.«

3. Proplakavši nad njim i pomolivši se, uskrisi ga; a način kako je uskrisio bila je zapovijed: »Lazare, iziđi napolje!«

286 *O večeri u Betaniji. Matej 26,6–10.*

1. Gospodin večera u kući Šimuna Gubavoga zajedno s Lazarom.

2. Marija izlijeva pomast na Isusovu glavu.

3. Juda mrmlja govoreći: »Čemu ta šteta?« A on i opet obrani Magdalenu govoreći: »Što smetate toj ženi? Ona je prema meni učinila dobro djelo.«

287 *Cvjetna nedjelja. Matej 21,1–17.*

1. Gospodin šalje učenike da dovedu magaricu i magare govoreći: »Odriješite ih i dovedite ih meni. Ako vam tko štogod rekne, kažite da ih Gospodin treba i odmah će ih pustiti.«

2. Sjedne na magaricu, pokrivenu haljinama apostolâ.

3. Izađe narod preda nj, prostirući po putu svoje haljine i grane s drveća, govoreći: »Hosana, Sinu Davidovu; blagoslovljen koji dolazi u ime Gospodnje! Hosana na visini!«

288 *O propovijedi u hramu. Luka 19,47–48.*

1. Svaki je dan bio u hramu i naučavao.

2. Poslije propovijedi vraćao bi se u Betaniju jer nije bilo nikoga tko bi ga primio u Jeruzalemu.

289 *O posljednjoj večeri. Matej 26,17–30; Ivan 13,1–30.*

1. Isus je blagovao vazmeno janje sa svojih dvanaest učenika te im prorekao svoju smrt: »Zaista vam kažem, jedan će me od vas izdati.«

2. Oprao je noge svojim učenicima, pa i Judi, počevši od svetog Petra, a ovaj, promatrajući veličanstvo Gospodina i svoju vlastitu niskost, ne htjede pristati, nego reče: »Zar da mi ti, Gospodine, pereš noge?« Ali sv. Petar nije znao da nam je time htio dati primjer poniznosti pa zato Isus reče: »Dao sam vam primjer da tako činite i vi kako sam ja učinio vama.«

3. Ustanovio je Presvetu euharistijsku žrtvu kao najveći znak svoje ljubavi, govoreći: »Uzmite i jedite.« Poslije večere izađe Juda da proda Krista, našega Gospodina.

290 *O otajstvima što su učinjena poslije večere uključivo do vrta. Matej 26,30–46 i Marko 14,26–42.*

1. Otpjevavši poslije večere himan, iziđe Gospodin na Maslinsku goru, a s njim i učenici puni straha. I ostavivši osmoricu u vrtu Getsemani, reče: »Sjedite ovdje dok ja odem onamo i pomolim se.«

2. Uzevši za pratioce sv. Petra, sv. Jakova i sv. Ivana, Gospodin se pomoli tri puta govoreći: »Oče moj! Ako je moguće, neka me mimoiđe ovaj kalež; ali ne kako ja hoću, nego kako ti hoćeš!.« I u smrtnoj muci molio se dulje.

3. Toliki ga je strah spopao da je rekao: »Moja je duša žalosna do smrti« i tako se obilno krvlju znojio da sv. Luka veli: »I znoj mu je bio kao kaplje krvi što su tekle na zemlju.« A to već pretpostavlja da mu je odijelo bilo puno krvi.

291 *O otajstvima od vrta uključivo do Anine kuće. Matej 26, 47–70; Luka 22,47–57; Marko 14,43–68.*

1. Gospodin pušta da ga Juda poljubi i da ga uhvate kao razbojnika pa im reče: »Izišli ste na me kao na razbojnika s mačevima i s toljagama da me uhvatite. Svaki dan bio sam s vama u hramu i učio i niste me uhvatili.« A kad reče: »Koga tražite?«, neprijatelji popadaše na zemlju.

2. Sv. Petar rani jednoga slugu poglavara svećeničkoga, no Gospodin mu u svojoj krotkosti reče: »Vrati svoj mač na njegovo mjesto!«, te iscijeli ranjenog slugu.

3. Ostavljena od učenika, odvukoše Gospodina k Ani, gdje ga sv. Petar, koji ga je izdaleka slijedio, zataji po prvi put; a jedan od momaka udari Isusa po obrazu govoreći: »Zar tako odgovaraš velikom svećeniku?«

292 *O otajstvima od Anine kuće, uključivo do Kajfine kuće. Matej 26,57–75; Marko 14,53–72; Luka 22,54–71; Ivan 18,24–27.*

1. Isusa dotjeraše svezana od Ane u Kajfinu kuću, gdje ga sv. Petar dva puta zataji; a kad ga je Gospodin pogledao, ovaj »iziđe napolje i gorko proplaka.«

2. Cijele te noći ostao je Isus svezan.

3. Osim toga, ljudi koji su ga držali zarobljena rugali su mu se i udarali ga, i pokrivši mu lice, davali su mu ćuške po obrazu i pitali: »Proreci, tko je taj koji te je udario? I govorili su protiv njega slične psovke.«

293 *O otajstvima od Kajfine kuće, uključivo do Pilatove kuće. Matej 27,1–2.11–26; Luka 23,1–5.13–25; Marko 15,1–15.*

1. Čitavo mnoštvo Židova odvede Isusa k Pilatu, optužujući ga pred njim: »Ovoga smo našli da buni naš narod i zabranjuje caru plaćati porez.«

2. Pošto ga je Pilat prvi i drugi put preslušao, reče: »Ja ne nalazim na njemu nikakve krivice.«

3. Zapostaviše ga razbojniku Barabi: »Sva svjetina povika zajedno: Ne ovoga, nego Barabu.«

294 *O otajstvima koja su se zbila od Pilatove do Herodove kuće. Luka 23,6–11.*

1. Pilat posla Galilejca Isusa k Herodu, četverovlasniku Galileje.

2. Herod, radoznao, ispitivao ga je dugo; ali mu on ne odgovori ništa premda su ga književnici i svećenici neprestano optuživali.

3. Herod ga je prezreo sa svojom vojskom, odjenuvši ga u bijelu haljinu.

295 *O otajstvima koja su se zbila od Herodove do Pilatove kuće. Matej 27,26–30; Luka 23,11–22; Marko 15,15–20; Ivan 19,1–6.*

1. Herod ga pošalje natrag k Pilatu i zbog toga sprijateljiše se Pilat i Herod, koji su prije bili neprijatelji.

2. Pilat uze Isusa i išiba ga; vojnici pak spletoše vijenac od trnja i staviše mu ga na glavu; i odjenuvši ga u crvenu haljinu, pristupali su k njemu i govorili: »Zdravo, kralju židovski! I udarali su ga pljuskama.«

3. Pilat ga izvede napolje pred mnoštvo. »A Isus iziđe noseći vijenac od trnja i crvenu haljinu. I reče im Pilat: Evo čovjeka!« A kad ga vidješe veliki svećenici, povikaše: »Raspni, raspni ga!«

296 *O otajstvima koja su se zbila od Pilatove kuće, uključivo do križa. Ivan 19,13–22.*

1. Pilat, sjedeći kao sudac, predade im Isusa da ga razapnu, pošto su ga se Židovi odrekli kao kralja govoreći: »Mi nemamo kralja, nego cara!«

2. Isus je nosio svoj križ na svojim ramenima; a kad nije mogao dalje nositi, natjeraše Šimuna Cirenca da ga nosi za Isusom.

3. Razapeše ga među dvojicom razbojnika, metnuvši ovaj natpis: »Isus Nazarećanin, kralj židovski.«

297 *O otajstvima koja su se zbila na križu. Ivan 19,23–37.*

1. Izrekao je sedam riječi na križu: molio je za one koji ga razapeše; oprostio je razbojniku; izručio je sv. Ivana svojoj Majci, a svoju Majku sv. Ivanu; povika iza glasa: »Žedan sam«, i dadoše mu žuči i octa; reče da je napušten, reče: »Svršeno je«; reče: »Oče, u tvoje ruke predajem svoj duh.«

2. Sunce je pomrčalo, stijene su se raspuknule, grobovi se otvorili; zastor u hramu rastrgnuo se na dvoje, od gornjega do donjega kraja.

3. Hulili su na nj govoreći: »Ti, koji razvaljuješ Božji hram, siđi s križa!.« Razdijeliše njegove haljine; a kad mu

je jedan vojnik otvorio kopljem bok, odmah poteče krv i voda.

298 *O otajstvima koja su se zbila od križa uključivo do groba. Isto mjesto.*

1. Josip i Nikodem skinuše Isusa s križa u prisutnosti njegove žalosne Majke.
2. Tijelo su donijeli do groba, pomazali ga i pokopali.
3. Straže biše postavljene.

299 *O uskrsnuću Krista, našega Gospodina, o njegovu prvom ukazanju.*

Prvo se ukazao Blaženoj Djevici Mariji. O tome se, doduše, ništa ne govori u Svetom pismu, no smatra se da je i to rečeno kad je rečeno da se ukazao tolikima drugima, jer Sveto pismo pretpostavlja da smo razboriti, kao što je pisano: »Zar ste još bez razuma?« (Usp. Mk 8,17).

300 *O drugom ukazanju. Marko 16,1–11.*

1. Marija Magdalena, Marija Jakovljeva i Saloma pođoše vrlo rano prema grobu, govoreći: »Tko će nam odvaliti kamen s vrata groba?«
2. Vide kamen odvaljen i anđela, koji reče: »Vi tražite Isusa Nazarećanina. Uskrsnuo je, nema ga ovdje.«
3. Ukazao se Mariji, koja je ostala kod groba nakon što su druge otišle.

301 *O trećem ukazanju. Matej 28,2–10.*

1. One Marije iziđu iz groba sa strahom i velikim veseljem, hoteći javiti učenicima Gospodinovo uskrsnuće.
2. Krist, naš Gospodin, ukaza im se na putu i reče im: »Zdravo!« A one pristupiše i padoše do njegovih nogu i pokloniše mu se.
3. Isus im reče: »Ne bojte se! Idite i javite mojoj braći neka idu u Galileju! Ondje će me vidjeti.«

302 *O četvrtom ukazanju. Luka 24,9–12.33–34.*

1. Čuvši od žena da je Isus uskrsnuo, sv. Petar ode brzo do groba.

2. Unišavši u grob, vidje samo platno u koje je bilo umotano tijelo Krista, našega Gospodina, i ništa drugo.

3. Dok je sv. Petar razmišljao o tome, ukaza mu se Isus. Zbog toga rekoše apostoli: »Zaista je Gospodin uskrsnuo i ukazao se Šimunu.«

303 *O petom ukazanju. Luka 24,13–35.*

1. Javlja se učenicima koji su išli u Emaus, razgovarajući o njemu.

2. Ukori ih pokazujući im po Svetom pismu kako je trebalo da Krist umre i uskrsne: »O bezumni i spora srca da vjerujete sve što su govorili proroci! Zar nije trebalo da Krist to pretrpi i tako uđe u svoju slavu?«

3. Na njihovu molbu ostao je kod njih i bio je s njima sve dok nije, pričestivši ih, iščeznuo. A oni se vratiše i rekoše učenicima kako su ga prepoznali po pričesti.

304 *O šestom ukazanju. Ivan 20,19–23.*

1. Učenici su bili na okupu »od straha pred Židovima«, osim sv. Tome.

2. Ukaza im se Isus kod zatvorenih vrata. I stavši u sredinu, reče im: »Mir vama!«

3. Dade im Duha Svetoga govoreći: »Primite Duha Svetoga; kojima oprostite grijehe, bit će im oprošteni.«

305 *O sedmom ukazanju. Ivan 20,24–29.*

1. Sv. Toma, ne povjerovavši, jer nije bio pri prijašnjem ukazanju, reče: »Neću vjerovati... dok ne vidim.«

2. Poslije osam dana ukaza im se Isus opet dok su vrata bila zatvorena i reče sv. Tomi: »Metni ovamo svoj prst i vidi... i ne budi nevjeran, nego vjeran.«

3. Sv. Toma uzvjerova i reče: »Gospodine moj i Bože moj!« A Isus mu reče: »Blaženi oni koji ne vidješe, a povjerovaše.«

306 *O osmom ukazanju. Ivan 21,1–17.*

1. Isus se ukaza sedmorici svojih učenika koji su lovili ribu, a cijelu onu noć ne uloviše ništa, i kad baciše mrežu na njegovu zapovijed, »nisu mogli vući od mnoštva riba.«

2. Po tom čudu prepozna ga sv. Ivan te reče sv. Petru: »Gospodin je«; a ovaj se baci u more i dođe k Isusu.

3. Dade im jesti komad pečene ribe i meda u saću; i predo je svoje ovce sv. Petru, pošto ga je prije tri puta upitao da li ga ljubi, pa mu reče: »Pasi ovce moje!«

307 *O devetom ukazanju, Matej 28,16–20.*

1. Po Isusovu nalogu učenici pođu na goru Tabor.

2. Isus im se ukaže i rekne: »Dana mi je sva vlast na nebu i na zemlji.«

3. Poslao ih je po svem svijetu da propovijedaju, govoreći: »Idite i naučavajte sve narode i krstite ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga.«

308 *O desetom ukazanju. U Prvoj poslanici Korinćanima 15,6.*

»Nakon toga vidjelo ga je zajedno više od pet stotina braće.«

309 *O jedanaestom ukazanju. U Prvoj poslanici Korinćanima 15,7.*

»Javio se zatim Jakovu.«

310 *O dvanaestom ukazanju.*

Ukazao se Josipu iz Arimateje, kako se bogoljubno razmatra i čita u životu svetaca.

311 *O trinaestom ukazanju. Prva poslanica Korinćanima 15,8.*

Ukaza se i sv. Pavlu poslije uzašašća: »A poslije svih javio se i meni kao nedonoščetu.« Ukazao se također dušom svetim Ocima u limbu, a pošto ih je odande izveo i vrativši se, opet uzeo tijelo, mnogo puta se ukazao svojim učenicima i govorio je s njima.

312 *O Uzašašću Krista, našega Gospodina. Djela apostolska 1,1–12.*

1. Pošto se tijekom četrdeset dana Isus ukazivao učenicima, dajući im mnoge dokaze i znakove, i govorio o Božjem kraljevstvu, zapovjedi im da u Jeruzalemu čekaju obećanoga Svetoga Duha.

2. Izveo ih je na Maslinsku goru i diže se, dok su oni gledali, i uze ga oblak s njihovih očiju.

3. Dok su oni još gledali u nebo, rekoše im anđeli: »Ljudi Galilejci, što stojite i gledate na nebo? Taj Isus, koji je od vas uzet na nebo, isto će tako doći, kao što ste ga vidjeli da ide na nebo.«

Pravila za raspoznavanje duhova

U prvom tjednu

313 *Pravila da se na neki način osjete i prepoznaju različiti pokreti koji se izazivaju u duši: dobri da ih prigrlimo, zli da ih odbacimo; a odgovaraju više prvom tjednu.*

314 *Prvo pravilo.* Osobama koje gomilaju smrtni grijeh na smrtni grijeh običava neprijatelj redovito iznositi prividne naslade, zavodeći ih na maštanje o sjetilnim ugodnostima i o nasladama da ih tako što više održi u njihovim manama i grijesima i da ih njima još više optereti. Dobar pak duh služi se kod takvih protivnim načinom: on ih bode i grize unutarnjim glasom savjesti.

315 *Drugo pravilo.* Kod ljudi koji odlučno napreduju u čišćenju duše od grijeha, a u službi Boga, našega Gospodina, idu od dobra na bolje, događa se protivno od onoga o čem se govori u prvom pravilu. U tom slučaju vlastito je, naime, zlu duhu da grize, da žalosti i da stavlja zapreke duši, uznemirujući je lažnim razlozima da ne ide dalje. Dobrom pak duhu vlastito je da bodri i jača, da tješi i da do suza gane, da nadahnjuje i miri, olakšavajući sve i uklanjajući sve zapreke kako bi napredovali u dobru.

316 *Treće pravilo.* O duhovnoj utjehi. Utjehom nazivam kad se u duši pojavi neki unutarnji pokret uslijed kojeg ona usplamti ljubavlju prema Stvoritelju i svome Gospodinu te više ne može ljubiti ništa što je stvoreno na licu zemlje samo u sebi, nego u Stvoritelju svih stvari. Isto tako, kad lije suze, koje potiču na ljubav prema Bogu i našem Gospodinu, dolazile one ili od boli zbog grijeha ili zbog muke Krista, našega Gospodina, ili zbog čega mu drago što izravno smjera u njegovu službu i proslavu. Napokon, nazivam utjehom svako množenje ufanja, vjere i ljubavi i svako unutarnje veselje koje poziva i privlači k nebeskim stvarima i na rad oko spasenja vlastite duše, dajući joj mir i pokoj u njezinu Stvoritelju i Bogu.

317 *Četvrto pravilo.* O duhovnoj suhoći. Duhovnom suhoćom nazivam sve ono što je protivno trećem pravilu, kao što je zamračenost duše, uzburkanost u njoj, pobude na niske i zemaljske stvari, nemir uslijed različitih uzrujavanja i napasti što nas potiče na nepouzdanje, bez nade, bez ljubavi, gdje se sva duša osjeća lijenom, mlakom, žalosnom i kao rastavljenom od Stvoritelja i svoga Gospodina. Kao što se, naime, utjeha protivi suhoći, tako su i misli što se rađaju iz utjehe protivne mislima koje dolaze od suhoće.

318 *Peto pravilo.* U vrijeme duhovne suhoće ne valja mijenjati ništa, već treba ostati čvrsto i ustrajno kod odluka i odredbi koje je tko imao dan prije takve suhoće ili u određenju u kojem je bio u prijašnjoj utjehi. Kao što nas, naime, u vrijeme utjehe vodi i svjetuje dobar duh, tako u vrijeme neutješnosti i suhoće zao; s njegovim pak prišaptajima ne možemo naći put kojim ćemo nešto pravo odlučiti.

319 *Šesto pravilo.* Premda za neutješnosti ili suhoće ne smijemo mijenjati prijašnjih odluka, ipak je vrlo korisno ako se odlučno okrenemo protiv same suhoće pa, na primjer, nastojimo više oko molitve, razmišljanja i mnogog ispitivanja te se damo na to da na primjeran način činimo više pokore.

320 *Sedmo pravilo.* Onaj tko je u suhoći neka razmišlja kako ga Gospodin kuša, prepustivši ga njegovim prirodnim silama da se opire različnom uznemirivanju i napastovanju neprijatelja. A on se može oduprijeti s pomoću Božjom, koja ga nikad ne ostavlja premda je jasno ne osjeća jer mu je Gospodin oduzeo njegovu izvanrednu revnost, veliku ljubav i jaku milost, ostavivši mu ipak dovoljno milosti za vječno spasenje duše.

321 *Osmo pravilo.* Tko je u suhoći, neka se nastoji uzdržati u strpljivosti, koja je oprečna napastovanjima što ga salijeću, i neka misli da će uskoro biti utješen, služeći se sredstvima protiv suhoće, kako je rečeno u šestom pravilu.

322 *Deveto pravilo.* Tri su poglavita razloga s kojih nas obuzima suhoća. Prvi je što smo mlaki, lijeni i nemarni u svojim duhovnim vježbama; i tako se zbog naših vlastitih pogrešaka duhovna utjeha udaljuje od nas. Drugi je da nas Gospodin iskuša što vrijedimo i koliko napredujemo u njegovoj službi i proslavi bez tolikih nagrada utjehama i velikih milosti. Treći je da steknemo pravu spoznaju i svijest te da na dnu duše osjetimo kako nije u našoj vlasti da steknemo ili održimo veliku pobožnost, žarku ljubav, suze, ni koju drugu duhovnu utjehu, već da je sve to dar i milost Boga, našega Gospodina, i da ne gradimo gnijezda u tuđoj kući, dižući glavu u nekoj oholosti ili u taštoj slavi, pripisujući sami sebi onu pobožnost ili druge pojave duhovne utjehe.

323 *Deseto pravilo.* Onaj tko se nalazi u utjehi, neka pomisli kako će mu biti kad opet nastupi suhoća i neka prikuplja nove sile za ono vrijeme.

324 *Jedanaesto pravilo.* Onaj tko osjeća utjehu neka nastoji da se što dublje ponizi i poništi, promišljajući kako malo vrijedi za vrijeme suhoće bez onakve milosti i utjehe. Naprotiv, onaj tko se nalazi u suhoći neka pomisli kako mnogo može s dovoljnom milošću koja mu je dostatna da se opre svim svojim neprijateljima crpeći snagu od svoga Stvoritelja i Gospodina.

325 *Dvanaesto pravilo.* Neprijatelj se vlada poput žene jer je slab snagom, a jak voljom. Ženi je, naime, kad se svađa s nekim muškarcem vlastito da izgubi srčanost te nagne u bijeg tek što ovaj pokaže da je se ne boji, i obratno, ako muž stane uzmicati gubeći srčanost, onda su srdžba, osvetljivost i bijes žene vrlo veliki i bez svake mjere. Isto je tako vlastito neprijatelju da izgubi snagu i srčanost, a napasti da mu nagnu u bijeg tek što se osoba koja se duhovno vježba pokaže neustrašivom u borbi protiv napasti neprijatelja, radeći upravo sasvim protivno. Naprotiv, stane li se egzercitant u napastima plašiti i gubiti srčanost, ta-

da nema na licu zemlje tako divlje zvijeri kao što je neprijatelj ljudske naravi u provođenju svoje paklene namisli s tako golemom zlobom.

326 *Trinaesto pravilo.* Isto se tako on vlada poput lažnog ljubavnika kad želi ostati skrovit i u potaji. Kao što, naime, takav lažan čovjek, koji govori sa zlom namjerom da bi zaveo kćer dobra oca ili ženu dobra muža, traži da se nikome ne kazuju njegove riječi i nagovaranja pa se, naprotiv, vrlo ljuti kad kćerka oda ocu ili žena mužu njegove laskave riječi i opaku nakanu, jer odmah lako razabire da neće uspjeti u započetom pothvatu, isto tako i neprijatelj ljudske naravi, kad sa svojim lukavštinama i nagovaranjima navali na dušu pravednika, želi i traži da sve ostane tajno. No kad ona to otkrije ili svom dobrom ispovjedniku ili kojoj drugoj duhovnoj osobi koja dobro poznaje njegove varke i lukavštine, tada ga to vrlo muči jer uviđa da neće uspjeti svojom započetom zloćom budući da su otkrivene njegove očite spletke.

327 *Četrnaesto pravilo.* On se vlada i kao vođa kakve vojske da osvoji i opljačka što želi. Kao što, naime, ratni vođa i zapovjednik vojske, utaborivši se i izvidjevši snagu i položaj nekoga utvrđenog grada, navaljuje na nj sa slabije strane, tako isto i neprijatelj ljudskoga roda uhodi i sa svih strana izviđa sve naše kreposti, bogoslovne, stožerne i ćudoredne, pa gdje otkrije da smo slabiji i oskudniji, što se tiče našega vječnoga spasenja, s te strane nasrće i nastoji nas svladati.

U drugom tjednu

328 ***Pravila u istu svrhu da još bolje naučimo raspoznavati duhove, a odgovaraju više drugom tjednu.***

329 *Prvo pravilo.* Vlastito je Bogu i njegovim anđelima da svojim djelovanjem donose pravo veselje i duševnu radost, a uklanjaju svaku žalost i zabunu koju izaziva neprijatelj. Ovome je opet vlastito da se bori protiv takve

radosti i duhovne utjehe, služeći se prividnim razlozima, cjepidlačarenjem i neprestanim varkama.

330 *Drugo pravilo.* Jedino Bog i naš Gospodin može napuniti dušu utjehom bez prethodnoga uzroka. Jedino je, naime, Stvoritelju moguće da uniđe i iziđe i djeluje u duši raspaljujući je svu ljubavlju prema svome Božanskom Veličanstvu. Kažem: bez uzroka, a to znači bez ikojeg prethodnog osjećaja ili spoznaje bilo kakva predmeta po čemu bi nastala takva utjeha kao posljedica tih čina razuma i volje.

331 *Treće pravilo.* S uzrokom može pobuditi utjehu u duši i dobar anđeo kao i zao, no u protivne svrhe: dobar anđeo za njezin duhovni napredak, da raste i da se uspne od dobra na bolje; a zao duh protivno tome, da je zatim povuče u svoju paklenu nakanu i u zloću.

332 *Četvrto pravilo.* Vlastito je zlu anđelu, koji se odijeva u anđela svjetla, da ulazi s pobožnom dušom, a izlazi sa samim sobom, tj. da pobuđuje dobre i svete misli, prema raspoloženju te pravedne duše, pa onda malo po malo gleda da dođe do svoga cilja, da, naime dušu zaplete u svoje tajne zamke i opake namjere.

333 *Peto pravilo.* Treba da dobro pazimo na slijed misli; pa ako su početak i sredina i svršetak u svemu dobri, skloni svakom dobru ili onome što je u svemu dobro: to je znak dobra anđela. No ako misli koje nam dolaze završe nečim što je zlo, ili što rastresa dušu, ili što je manje dobro negoli je ono što je duša na početku bila poduzela da će učiniti; ili je čini mlitavom, uznemiruje ju ili uzburkava, otimljući joj mir i pokoj što ga je prije uživala, to je jasan znak da to dolazi od zla duha, neprijatelja našeg napretka i vječnog spasenja.

334 *Šesto pravilo.* Pošto smo neprijatelja ljudskoga roda osjetili te ga prepoznali po njegovu zmijskom repu i po zloj namjeri do koje vodi, korisno je po dušu koju je napasto-

vao da odmah pregleda tijek dobrih misli, što joj ih je prišapnuo, i njihov početak te kako je sve polako nastojao da bi je stjerao s one slasti i duhovne radosti u kojoj je bila dok je nije povukao u svoju opaku namjeru ne bi li se takvim spoznatim i zapaženim iskustvom ubuduće bolje čuvala njegovih običajnih prijevara.

335 *Sedmo pravilo.* Onima koji od dobra napreduju na bolje dobri anđeo dodiruje dušu ljupko, lagano i blago poput kaplje što kapne u spužvu; zao duh, naprotiv, dodiruje oštro, zvučno i nemirno, kao kad kap vode padne na kamen. Kod onih pak koji idu od zla na gore spomenuti dusi djeluju protivnim načinom. Razlog je tome sâmo raspoloženje duše, protivno ili slično spomenutim anđelima. Kad je, naime, protivno, ulaze s bukom i osjetljivo tako da se to lako oćuti; a kad je slično, duh ulazi potiho kao u vlastitu kuću na otvorena vrata.

336 *Osmo pravilo.* Kad je utjeha bez uzroka, uzevši da tu nema prijevare, budući da potječe od samoga Boga i našega Gospodina, kako je već rečeno, duhovna osoba kojoj Bog šalje takvu utjehu treba ipak da s velikom budnošću i pomnjom pazi i razlikuje pravo vrijeme takve utjehe, dok je na djelu, od onoga vremena koje slijedi, u kojem duša ostaje još zagrijana te još uvijek osjeća blagodat i posljedice minule utjehe. U tom drugom vremenu, naime, uslijed vlastitog umovanja, a na temelju navika i posljedica stečenih pojmova i sudova, pod utjecajem dobra ili zla duha, duša zna često stvoriti različite odluke i mišljenja, koja nisu neposredno proizišla od Boga, našega Gospodina. I zato ih treba dobro ispitati prije nego što im potpuno povjerujemo i prije nego što ih stanemo provoditi.

Pravila o dijeljenju milostinje

337 *U službi dijeljenja milostinje treba se držati pravila koja slijede.*

338 *Prvo pravilo.* Ako dajem roditeljima, prijateljima ili osobama koje volim, imat ću pred očima one četiri stvari o kojima je djelomice već bilo govora kada se raspravljalo o izboru. Prva je da ona ljubav koja me potiče i čini da udijelim milostinju siđe odozgo, od ljubavi prema Bogu, našem Gospodinu, tako da najprije u sebi osjetim da je ljubav koju više ili manje gajim prema tim osobama doista poradi Boga i da u razlogu s kojeg ih većma ljubim odsijeva Bog.

339 *Drugo pravilo.* Zamislit ću čovjeka koga nikad nisam vidio ni upoznao i želeći mu svaku savršenost u službi i u staležu u kojem se nalazi: onako, kako bih želio da on nađe sredinu dijeleći milostinju na veću slavu Boga, našega Gospodina, i na veće savršenstvo svoje duše, učinit ću tako i ja, ni više ni manje, pa ću se držati pravila i mjere što ih kod drugoga želim i koje smatram takvima da su na veću slavu Božju i na savršenost duše.

340 *Treće pravilo.* Razmislit ću, kao da sam na samrti, način i mjeru kojih bih tada želio da sam se držao upravljajući svojim dobrima; i ravnajući se po njima, držat ću ih se kada budem dijelio milostinju.

341 *Četvrto pravilo.* Gledajući kako će mi biti na sudnjem danu, promislit ću dobro kako bih tada želio da sam vršio tu meni povjerenu službu i dužnost: pa ću se sada držati pravila kojeg bih onda htio da sam se držao.

342 *Peto pravilo.* Kad netko osjeti da naginje i da voli neke osobe kojima bi htio udijeliti milostinju, neka pričeka i dobro razmotri ona četiri prije spomenuta pravila, ispitujući i kušajući na njima svoju sklonost, pa neka ne udijeli

milostinje dok im nije udovoljio te posve ostavio i napustio svoju neuređenu sklonost.

343 *Šesto pravilo.* Premda nema nikakve krivnje u tome da netko preuzme kakvo dobro dano Bogu, našemu Gospodinu, da to raspodijeli, ako ga je Bog, naš Gospodin, pozvao na takvu službu, no ipak, kad određuje koliko mora za sebe uzeti i upotrijebiti od onoga što je dobio da dade drugima, nije sigurno da li ne griješi i da li ne prelazi mjeru. Zato se onaj tko je na takvoj dužnosti može u svom životu i staležu srediti uz pomoć spomenutih pravila.

344 *Sedmo pravilo.* S već navedenih razloga i poradi mnogih drugih uvijek je bolje i sigurnije, što se tiče vlastite osobe i našega kućnoga stanja, da se što više ograničimo i suzimo te da se što više približimo svom vrhovnom Svećeniku, svom uzoru i pravilu, to jest Kristu Gospodinu. Prema tome je i treći sabor u Kartagi (kojemu je pribivao i sv. Augustin) odredio i naložio da biskupsko pokućstvo bude priprosto i siromašno. Na to isto treba da gledamo kod svih drugih načina života, obazirući se na prilike i na stalež pojedinaca i sačuvavši u svemu pravi razmjer. Tako u ženidbenom staležu imamo primjer sv. Joakima i sv. Ane, koji su svoje prihode dijelili u troje: jedan bi dio davali siromasima, drugi bi odredili za službu i u korist hrama, a treći bi zadržali za se, za uzdržavanje svoje i svoje obitelji.

Pravila glede skrupulâ

345 *Da se osjete i raspoznaju skrupuli i napastovanja našega neprijatelja, služe sljedeća pravila.*

346 *Prvo pravilo.* Skrupulom obično zovu ono što proizlazi iz našeg vlastitog suda i slobode, tj. kada ja slobodno stvorim sebi sud da je nešto grijeh što nije grijeh, npr. kad netko slučajno pogazi križ od slamki pa onda vlastitim

sudom sudi da je sagriješio. A to zapravo i nije skrupul, već krivi sud.

347 *Drugo pravilo.* Pošto sam pogazio onaj križ, ili nešto pomislio ili rekao, ili učinio što drugo, dođe mi izvana misao da sam sagriješio, a s druge mi se opet strane čini da nisam sagriješio; kraj svega toga osjećam neki nemir, koliko, naime, sumnjam i koliko ne sumnjam. To je pravi skrupul i napast koju uzrokuje neprijatelj.

348 *Treće pravilo.* Prvog skrupula iz prvog pravila treba se nadasve čuvati jer je čitav zabluda; ali onaj drugi, iz drugog pravila, za neko je vrijeme vrlo koristan duši koja se predaje duhovnim vježbama; dapače, takvu dušu uvelike pere i čisti jer je veoma odvaja od svakog privida grijeha, prema onoj sv. Grgura: »Dobrim je dušama vlastito da i ondje nazrijevaju grijeh gdje nema nikakva grijeha.«

349 *Četvrto pravilo.* Neprijatelj veoma gleda na to da li je koja duša gruba ili osjetljiva. Ako je osjetljiva, nastoji da je učini još osjetljivijom, sve do krajnjih granica, ne bi li je to lakše zbunio i smeo; ako, na primjer, opazi da neka duša ne pristaje ni na smrtni ni na laki grijeh, pa ni na sam privid promišljenoga grijeha, kad je već ne može navesti da padne u nešto što je prividno grijeh, neprijatelj nastoji da ona bar smatra grijehom nešto što nije grijeh, na primjer koju riječ ili najneznatniju pomisao. Ako je pak duša gruba, neprijatelj će gledati da je učini još grubljom. Na primjer, ako prije nije marila za lake grijehe, nastojat će da ne mari ni za smrtne; ako je pak prije nešto marila za grijehe, neka sada mari manje ili nikako.

350 *Peto pravilo.* Želi li duša u duhovnom životu napredovati, treba uvijek postupati protivno od neprijatelja. Na primjer, ako je neprijatelj kuša učiniti grubljom, neka nastoji biti nježnijom. Na isti način, ako je neprijatelj nastoji učiniti nježnijom, ne bi li je naveo da pretjera, neka duša gleda da se ustali u sredini ne bi li se potpuno smirila.

351 *Šesto pravilo.* Kad takva dobra duša hoće reći ili učiniti nešto što odgovara duhu Crkve ili predajama naših pređa, a što je na slavu Boga, našega Gospodina, pa joj izvana dođe misao ili napast da ne rekne i da ne učini takvo što, navodeći joj prividne razloge, kao da je to taština i slično, tada treba dići pamet k svome Stvoritelju i Gospodinu pa, vidi li da to odgovara dužnoj službi Njemu ili joj se bar ne protivi, onda treba učiniti posve protivno od te napasti te sa sv. Bernardom odgovoriti: »Niti zbog tebe počeh, niti ću zbog tebe završiti.«

Pravila da osjećamo s Crkvom

352 Da istinski osjećamo s Katoličkom vojujućom crkvom, kao što bismo morali, držimo se sljedećih pravila:

353 *Prvo pravilo.* Odloživši posve svoj vlastiti sud, valja da držimo svoj duh spremnim i pripravnim da u svemu slušamo pravu Zaručnicu Krista, našega Gospodina, a to je sveta naša Mati Crkva hijerarhijska.

354 *Drugo pravilo.* Pohvalno govoriti o ispovijedi svećeniku i o primanju Presvetog sakramenta jedanput u godini, još više svaki mjesec, a još bolje svakih osam dana uz potrebne i dužne uvjete.

355 *Treće pravilo.* Hvaliti često slušanje svete mise, a tako i pjevanje, psalme i druge molitve u crkvi i izvan nje, kao i sate raspoređene u određeno vrijeme za sav Božanski časoslov, i za svaku molitvu, i sve kanonske sate.

356 *Četvrto pravilo.* Mnogo hvaliti redovnički stalež, djevičanstvo i uzdržljivost, a ne hvaliti toliko ženidbu koliko ikoje od njih.

357 *Peto pravilo.* Hvaliti redovničke zavjete, zavjete poslušnosti, siromaštva i čistoće i druga djela savršenosti na koja nismo vezani. A budući da se zavjet tiče stvari koje nas vode do evanđeoske savršenosti, valja znati da se za-

vjet ne može položiti za nešto što nas udaljuje od savršenstva, kao što bi bio, na primjer, zavjet da će se tko baviti trgovinom ili da će sklopiti brak.

358 *Šesto pravilo.* Hvaliti moći svetaca, štujući te relikvije i utječući im se, hvaliti postaje hodočašća, oproste, svete godine, križarske povlastice i paljenje svijeća u crkvama.

359 *Sedmo pravilo.* Hvaliti odredbe koje se tiču posta i nemrsa kao što su korizmeni i kvatreni post, postovi uoči blagdanâ, u petak i u subotu; tako i pokore ne samo unutarnje nego i vanjske.

360 *Osmo pravilo.* Hvaliti kićenje i gradnju crkve, a isto tako i slike, i štovati ih prema onom što predstavljaju.

361 *Deveto pravilo.* Hvaliti napokon sve crkvene zapovijedi, uvijek spremni tražiti razloge u njihovu obranu, a nipošto protiv njih.

362 *Deseto pravilo.* Treba da budemo spremniji da radije odobravamo i hvalimo i uredbe i savjete svojih poglavara i njihovo ponašanje negoli da ih osuđujemo. Premda, naime, nisu ni sada, a možda ni prije nisu bili kako treba, ipak protiv njih govoriti, bilo u javnim govorima, bilo raspravljajući o njima s jednostavnim narodom, značilo bi prije izazivati ogovaranje i sablazan nego korist. Pa i narod bi se tako ogorčio na svoje poglavare, bilo svjetovne bilo duhovne. Stoga, kao što je štetno pred neukim pukom govoriti zlo o svojim pretpostavljenima u njihovoj odsutnosti, tako opet može koristiti ako se njihove pogreške iznesu pred same te osobe koje ih mogu popraviti.

363 *Jedanaesto pravilo.* Hvaliti pozitivnu i skolastičnu nauku; kao što je, naime, pozitivnim naučiteljima, na primjer sv. Jeronimu, sv. Augustinu i sv. Grguru, vlastito više buditi čuvstva, da u svemu i nadasve ljubimo Boga, našega Gospodina, te da mu služimo, tako je opet, na primjer sv. Tomi, sv. Bonaventuri, i Magistru sentencijâ više vla-

stito da za naše doba utvrđuju ili objašnjavaju stvari potrebne za vječno spasenje te da se više bave otkrivanjem i pobijanjem svih zabluda i svih varki. I učitelji skolastici, naime, premda su iz novijega doba, koriste se ne samo pravim razumijevanjem Svetog pisma i spisima onih pozitivnih i svetih naučitelja, već se, budući da su i sami prosvijetljeni i nadahnuti krepošću s neba, pomažu i crkvenim saborima, kanonima i odredbama naše svete Majke Crkve.

364 *Dvanaesto pravilo.* Moramo izbjegavati usporedbe između nas koji živimo, i onih koji su u boljem životu, jer se čovjek tu nemalo vara; na primjer, kad se kaže: ovaj zna više od sv. Augustina, on je drugi ili veći od sv. Franje, to je drugi sv. Pavao po dobroti, po svetosti itd.

365 *Trinaesto pravilo.* Da uvijek ostanemo pri istini, treba da za ono što nam se čini bijelim uvijek smatramo i vjerujemo da je crno ako tako izrekne Crkveno poglavarstvo, u tvrdoj vjeri da je između Krista, našega Gospodina, Zaručnika, i sv. Crkve, Zaručnice njegove, isti Duh, koji nama ravna i upravlja na spasenje naših duša. Po istom, naime, Duhu i našemu Gospodinu, koji je dao deset zapovijedi, upravlja se i ravna sveta naša Mati Crkva.

366 *Četrnaesto pravilo.* Premda je živa istina da se nitko ne može spasiti ako nije predodređen za nebo i ako nije u posjedu vjere i milosti, opet valja da vrlo dobro pazimo na način kako o svemu tome govorimo i raspravljamo.

367 *Petnaesto pravilo.* Ne smijemo mnogo govoriti o predodređenju kao iz običaja, nego, ako već na koji način ili kadikad padne o tom riječ, neka se govori tako da se priprosti puk ne zavede u bludnju, kao što se koji put događa, na primjer kad se kaže: hoću li se spasiti ili osuditi, to je već određeno te unatoč mojim dobrim ili zlim djelima ne može biti drugačije. I tako omlitave i zanemare se dobra djela koja vode k spasenju i k duševnom napretku.

368 *Šesnaesto pravilo.* Na isti način valja pripaziti da se zbog toga što se mnogo i s puno žara govori o vjeri, a bez ikakva razlikovanja i pravilnog objašnjavanja, ne dade puku povod da se ohladi i omlitavi za aktivnost, bilo to prije nego što mu je vjeru oblikovala ljubav, bilo poslije toga.

369 *Sedamnaesto pravilo.* Isto tako ne smijemo previše govoriti i isticati toliko milosti da se ne izrodi u otrov koji će uništiti slobodu volje. Može se ipak raspravljati o vjeri i o milosti, koliko je s Božjom pomoći moguće, na veću slavu njegova Božanskog Veličanstva; ali ipak ne tako ni na takav način, osobito ne u naše tako opasno doba, da to bude na štetu dobrim djelima i slobodnoj volji ili da se do njih ništa ne drži.

370 *Osamnaesto pravilo.* Premda valja nadasve cijeniti kada tko Bogu, našemu Gospodinu, mnogo služi iz čiste ljubavi, ipak trebamo mnogo hvaliti i strah pred njegovim Božanskim Veličanstvom. Nije, naime, samo djetinji strah nešto Bogu milo i veoma sveto, nego također i strah sluge. Kada, naime, čovjek ne može postići ono što je bolje i korisnije, tada i on mnogo pomaže da se čovjek oslobodi smrtnoga grijeha; a oslobodivši se ovoga, lako će se izdići i do straha djetinjega, koji je Bogu, našem Gospodinu, nadasve mio i drag budući da je on jedno s Božjom ljubavi.

Upute za davanje vježbi (Direktorij)

U tekstu 'Duhovnih vježbi' nalaze se i neke konkretne upute za voditelje (tako npr. 'Napomene' na samom početku). Međutim, sam Ignacije namjeravao je sastaviti poseban praktični vodič ('Direktorij') o tome kako treba davati vježbe, a na to su ga nukali i njegovi sinovi. Dao se je na taj posao, ali ga je smrt pretekla. Ostao nam je, s jedne strane, niz dragocjenih pojedinačnih napomena, dijelom zapisanih Ignacijevom rukom, dijelom usmeno priopćenih. S druge strane, imamo i početak sustavnog 'Vodiča' koji je pod Ignacijevim vodstvom uredio p. Juan de Victoria. U takvoj raspodjeli ih ovdje objavljujemo. Najveći dio svih ovih napomena možemo shvatiti kao nadopunu tekstu 'Duhovnih vježbi', stoga se rubni brojevi nastavljaju [371–431]. Mjesta iz 'Duhovnih vježbi' na koje se pojedine napomene odnose u tekstu su označena brojem u uglatim zagradama.

Tekst 'Direktorija' nalazi se u 'Monumenta Ignatiana', s. II. 778–794. Ovdje ga navodimo prema CALVERAS, str. 231–260, a preveo ga je Niko Bilić, DI.

371 I. Preneseno iz bilježnice pisane rukom našeg Patra, uzeto iz izvornika. Za davanje vježbi.

Mogu se pokazati prve napomene i to može više pomoći negoli protivno.

Mjesto gdje će ih obavljati neka bude takvo da ga što manje viđaju i da nema posla ni s kim, ako se vježbe daju u cjelini [20].

Neka jede i pije samo ono što bude tražio [217].

Bolje je, ako je to moguće, da se ispovijeda kod nekog drugog, a ne kod onog koji mu daje vježbe [17].

Neka ga onaj koji mu ih daje uvijek pita o duhovnoj utjehi i suhoći te o onome što se zbivalo u njemu za vrijeme vježbe, odnosno vježbi koje je obavio od posljednjeg razgovora [6, 17].

372 Kad ulazi u tri ili četiri vremena za izbor, neka se napose zatvori i ne poželi vidjeti ni osjetiti nikakvu stvar koja nije odozgora [175].

Neposredno prije toga neka ga pripravi da se u svemu prepusti savjetima ili zapovijedima [166].

Kako bi bio pripravniji za veću Božju slavu i svoju veću savršenost, neka ga pripravi da više želi savjete negoli zapovijedi, ako bi se time više Bogu služilo [167].

Neka ga pripravi i posvijesti mu da se traže veći Božji znakovi za zapovijedi negoli za savjete. Ta Krist, naš Gospodin, svjetuje na savjete i upozorava kako je teško posjedovati dobra,[1] što se kod zapovijedi može [167].

[1] Usp. Mt 19, 24; Mk 10, 25; Lk 6, 24; 18,23–25.

373 Kad je objasnio prvi dio biranja, ako se ondje ne može napraviti temelj za izbor, neka prijeđe na drugi dio [175].

U drugom dijelu, gdje je riječ o duhovnoj utjehi i suhoći [176], mora obilno objasniti što je to utjeha idući po svim njezinim sastojcima kao što su: nutarnji mir, duhovna radost, pouzdanje, vjera, ljubav, suze i uzdignuće duha, a sve su to darovi Duha Svetoga [316].

Duhovna suhoća je ono suprotno, od zlog je duha i od njegovih darova, a takvi su: borba nasuprot miru, žalost nasuprot duhovnoj radosti, pouzdanje u niže stvari nasuprot pouzdanju u više stvari, suša nasuprot suzama, lutanje duha po niskim stvarima nasuprot uzdignuću duha [317].

374 II. Direktorij za vježbe drugog tjedna. Od našeg patra Ignacija.

Onima koji u prvom tjednu ne pokazuju mnogo žara i čežnje za napredovanjem kako bi odredili svoj životni stalež, bolje bi bilo odgoditi vježbe drugog tjedna za najmanje mjesec ili dva [18].

One koji imaju veliku želju poći naprijed da bi odredili svoj stalež, pošto obave opću ispovijed, tog dana, kad se i pričeste, treba ih ostaviti da se odmore do idućeg jutra. Pri tom im se ne daje nijedna vježba na način vježbe, premda im se može dati nešto lagano kao Božje zapovijedi [239].[2]

375 Onaj koji daje duhovne vježbe neka ne nosi sa sobom knjižicu vježbi da bi ih odande čitao, nego nek unaprijed valjano prouči ono što treba obraditi.

---

[2] P. Nadal dodaje: »Povrh toga što se odmaraju od obavljena posla, neka se obnove zahvaljujući Bogu za primljenu milost, neka se vesele i raduju zbog milosrđa Gospodnjeg.«

Bolje je za onog tko ima vremena ako mu voditelj ne donosi zapisane točke nego, nakon što mu je objasnio gradivo, neka mu točke diktira, a on neka ih sâm zapisuje. Onome tko nema toliko vremena mogu se donijeti i ostaviti već napisane točke. Ali na ovaj ili na onaj način mora onaj koji ih daje objasniti vježbe u skladu s knjižicom, a pismeno nek ostavi samo sažeto sastavljene točke [20].

376 III. Direktorij o biranju

Ponajprije treba uporno zahtijevati da onaj koji se sprema za biranje, u nj uđe tako da potpuno prepusti vlastitu volju. I, ako je moguće, neka dođe do trećeg stupnja poniznosti na kojem je sa svoje strane skloniji, ako bi bila jednaka služba Bogu, onome što je više u skladu sa savjetima i primjerom Krista, našeg Gospodina [167]. Ako netko nije postigao neopredijeljenost drugog stupnja, onda nije za to da uđe u biranje i bolje je zadržati ga u drugim vježbama dok ne dođe do te neopredijeljenosti [166].

377 Među tri načina obavljanja izbora, ako ga u prvom Bog ne pokreće [175], treba uporno zahtijevati drugi u kojem vlastito zvanje spoznaje tako da iskusi duhovne utjehe i suhoće. Dok ide naprijed u meditacijama o Kristu, našem Gospodinu, neka gleda, kad se nalazi u duhovnoj utjehi, na koju ga stranu Bog pokreće, pa isto tako u duhovnoj suhoći [176]. Valja dobro objasniti što je to duhovna utjeha: nju čine duhovna radost, ljubav, pouzdanje u stvari odozgora, suze i čitava unutarnja ganutost koja duh ostavlja utješenim u našem Gospodinu [316]. Suprotno od toga je duhovna suhoća: žalost, nepovjerenje, manjak ljubavi, suša itd. [317].

378 Ako se na drugi način ne dođe do odluke, ili ne do dobre, prema mišljenju onoga koji daje duhovne vježbe (a dužan je pomoći pri rasuđivanju učinaka dobrog i zlog duha)

[176], treba uzeti treći način, a to je umsko promišljanje na temelju šest točaka [178].

Napokon, uzima se način koji slijedi nakon ovoga, u četiri točke. To je posljednji koji se može uzeti [184].

379 Može se upotrijebiti jedan dan za to da Bogu, našem Gospodinu, prikažemo jednu stranu, drugi dan drugu stranu, tako npr. jedan dan savjete, a drugi zapovijedi. Pritom treba motriti kamo nam Bog, naš Gospodin, više daje znak svoje božanske volje. Kao kad netko nudi jednom knezu različita jela i motri koje mu od njih prija [176].

Ovo treba iznijeti na odlučivanje: prvo, da li savjeti ili zapovijedi; drugo, ako savjeti, da li u nekoj redovničkoj zajednici ili izvan nje; treće, ako u redovničkoj zajednici, onda u kojoj; četvrto, napokon, kada i na koji način. Ako zapovijedi, onda u kojem staležu ili načinu života; pa nek promišlja dalje [174].

B. Usmene napomene

380 I. O vježbama

Slijede neke stvari za koje je naš pater magister Ignacije želio da ostanu pribilježene kao podsjetnik.

1. Kad netko obavlja vježbe, uvijek ga treba pitati što želi jesti i treba mu dati, makar tražio kokoš ili tek neku malenkost, kako god se njemu svidjelo. Kad je završio s ručkom, sâm neka veli onome koji odnosi tanjure ili poslužuje hranu što želi za večeru. Isto tako, nakon večere, što bi želio za ručak sutradan [217]. Pater drži da su to stvari koje veoma pomažu.

381 2. Što se tiče drugih pokora, neka mu se objasni ono što kažu Vježbe [85, 86]. Kod onoga gdje bi mogao tražiti neki instrument, kao bič, cilicij itd., općenito neka mu voditelj vježbi ponudi da će mu dati ono što ište.

382 3. Što se tiče vježbi u prvom tjednu, Pater ne voli da se daju zajedno, niti ih je sam tako davao, nego jednu po jednu, sve do kraja kad se obavlja svih pet [72]. Tako treba razumjeti i druge vježbe u ostalim tjednima.

383 4. Što se tiče biranja, njemu se čini da je ovo prva stvar koju treba izložiti: hoće li slijediti savjete ili zapovijedi, objašnjavajući pri tom savjete: »Prodaj što imaš i podaj siromasima, a onda dođi i slijedi me.«[1] Drugo, ako se odlučio za savjete, hoće li u nekoj redovničkoj zajednici ili ne; budući da bi mogao i u nekoj socijalnoj ustanovi itd. Treće, ako će u redovničkoj zajednici, onda u kojoj itd. Kad je to odlučio, četvrto, kad će to započeti itd. i ostale pojedinosti [174].

---

[1] Mt 19,21; Mk 10,21.

384 5. Onima koji obavljaju samo vježbe prvog tjedna treba poslije dati poseban [24] i opći ispit savjesti [43] i prvi način molitve [238].

385 II. Isus. Kako se treba ponašati pri davanju duhovnih vježbi kad se daju u cjelini

Raspored

Što se tiče rasporeda, prije svega treba izložiti Temelj [23]; drugo, ispit savjesti protiv nekog posebnog nedostatka [24]; treće, opći ispit savjesti [32]; četvrto, svagdanji raspored koji sadrži pet točaka [43]. Nakon prvog dana, poslije podne (ako je moguće), treba izložiti prvu vježbu, da započne u ponoć. Idućeg dana izjutra izlaže se druga vježba; istog dana nakon ručka treća i četvrta vježba zajedno. Nakon toga, ako se to može prikladno izvesti, istog drugog dana poslije večere treba objasniti dodatke [73], da bi uz njih započeo prvu vježbu iduće ponoći, kad započinje treći dan duhovnih vježbi. Druga vježba rano izjutra; treća prije ručka; četvrta poslije ručka. Poslije večernje toga istog trećega dana, ako se može, neka se dadne peta vježba. Idućeg dana, a to je četvrti dan, počevši od ponoći, neka obavi pet vježbi s dodacima (njih pak treba marnije objasniti, kad onaj koji obavlja vježbe ne daje dojam da ubire mnogo ploda). Ovako: prvu vježbu u ponoć, drugu vježbu rano izjutra; treću poslije mise; četvrtu poslije podne, petu prije večere; ako je onaj koji obavlja vježbe sposoban za toliki napor [72]. Nakon što ga je voditelj prvi put pohodio, neka mu izloži ispit o svim vježbama i neka započne objašnjavati Pravila za duhovno rasuđivanje u prvom tjednu [313]. Na kraju nek uvijek izloži nešto novo.

386 *Način*

Što se tiče načina iznošenja, valja davati dostatno sažete točke, a ne naširoko [2].

Drugo, pri pohodu treba od egzercitanta tražiti račun o točkama, a nadasve priliči upitati o onome što je tražio u toj vježbi, kao skrušenje, kad je riječ o grijesima itd. [6].

Treće, ako dobro odgovori, ne treba se mnogo zadržavati s egzercitantom niti propitkivati o mnogim drugim stvarima. Ako nije u potpunosti pronašao ono što je tražio, onda ga treba pažljivo ispitati o pokretima[2] i dodacima [6].

Četvrto, egzercitantu se može svjetovati da zapisuje svoje misli i osjećaje [77].

387 *Broj vježbi*

Što se tiče broja vježbi koje treba dati: kao što je, uz pet spomenutih vježbi, korisno nadodati i neke druge, kao o smrti, o sudu i druge slične, ako bi to bilo potrebno za postizavanje onoga za čim se u vježbi ide, a to je bol itd., isto tako ove druge neće biti potrebne ako se u pet spomenutih pronašlo ono što se tražilo [71].

388 *Opća ispovijed*

Što se tiče opće ispovijedi, prvo, egzercitant se ne treba na nju pripravljati prije nego što je dovršio spomenute vježbe [44]. Ono što se veli u prvoj točki druge vježbe da za razmatranje mnoštva grijeha treba prolaziti po mjestima, vremenima itd. [56], treba primijeniti na opći ispit više negoli na poseban ispit savjesti. Zato što za postizanje boli ne pomaže toliko ako točno istražujemo pojedinosti, nego ako stavimo pred oči sve teške stvari zajedno.

Drugo, kad se dao na pripravljanje za opću ispovijed, ne treba se zaokupljati nikakvom drugom vježbom koja se ne bi uklapala u to [44].

---

[2] P. Nadal dodaje: »o pokretima duše i o napastima te o dodacima.«

389 *Neke napomene*

1. Treba upozoriti da ako netko ne bi slušao onoga koji daje vježbe i ako bi htio postupati po svojem sudu, onda ne bi priličilo nastaviti davati mu vježbe.

390 2. Ako neki ne daju dojam da imaju takvu duhovnu pripravnost da se može od njih očekivati mnogo ploda, dostajat će ako im dadnemo vježbe prvog tjedna i ostavimo ih s tom žeđi, sve dok ne budu dali više jamstva za veću dobit [18].

391 3. Takvima se može izložiti neki način molitve, ponajprije onaj prvi o deset zapovijedi i smrtnim grijesima itd. [238–248]. I možemo ih ostaviti s navikom da obavljaju dva prije spomenuta ispita [24, 43].

392 4. Budući da red u jelu veoma utječe na uzdignuće ili potištenost duha, da bi trijeznost i uzdržavanje bili hotimični i prilagođeni naravi pojedine osobe, onaj koji daje vježbe neka pripomene onom koji ih obavlja da nakon ručka kaže što bi želio da mu se pripravi za večeru, a poslije večere što bi želio sutradan za ručak. I onome koji poslužuje nek veli da kad sklanja posuđe i pribor uvijek upita: poslije ručka što želi za sljedeću večeru i poslije večere što želi idući put za ručak. Nek mu donosi točno ono što traži, bilo običnu hranu, bilo nešto bolje od običnoga, bilo samo kruh i vodu, odnosno vino [217]. Ali onaj koji daje duhovne vježbe neka prati taj jelovnik kako bi se izbjegle pretjeranosti na jednu ili na drugu stranu.

393 5. Također uvelike koristi – i za predah od umnog vježbanja koje se ne može bez prestanka obavljati, a i za veći napredak u poniznosti, koju poniženje krijepi – da svatko, pa i onaj koji je navikao živjeti otmjeno i uz brojnu poslugu, posprema svoju sobu i ako treba pomete je i slaže krevet i uopće dadne se na sve takve poslove u kojima su ga obično sluge posluživali [89].

C. Direktorij na temelju napomena koje je sv. Ignacije diktirao

394 Napomene o Vježbama i o načinu koji treba obdržavati pri davanju, uzet iz izvornika p. J. de Victorije, kako ih je većim dijelom ili u bitnome diktirao naš pater magister Ignacije, svete uspomene.

1. Čini se da nije prikladno nikoga poticati da se zatvori kako bi obavljao vježbe, ako nema sljedećih uvjeta ili one najznačajnije od njih: Prvo, da je čovjek za koga se misli da će biti vrlo plodan u domu Gospodnjem, bude li u nj pozvan. Drugo, ako već nema talenata koji su već uznapredovali u filozofiji i stečenom znanju ili druge slične stvari, neka barem ima dob i odgovarajući duh da se može okoristiti vježbama. Treće, nek bude takav da može odlučivati o svojoj osobi, također za stalež savršenstva, ako bi bilo na službu Bogu time da ga u nj pozove. Četvrto, nek bude čestite i časne pojave itd. Peto, nek ne bude nijednoj stvari toliko privržen da ga je teško dovesti do toga da se stavi u ravnotežu pred Bogom. Radije nek bude na neki način u tjeskobi sa čežnjom da sazna što treba učiniti sa svojom osobom, i zbunjen. I što je prikladniji za ustanovu redovničkog života i za Družbu, jednostavno rečeno, to je prikladniji za to da se zatvori i obavlja vježbe [20].

395 Onima koji nemaju takve preduvjete i kod kojih se ne očekuje da bi se bez teškoća mogli dovesti u ravnotežu u svojim stvarima, ili su u braku, ili su već u nekoj redovničkoj zajednici, ili su pravno nesposobni, ne treba davati

vježbe. Pogotovu ako ima drugih kojima ih treba davati ili ako imamo nekih drugih službenih zaduženja. Ali treba im dati odgovarajuću pomoć, kao što je to prvi tjedan [18], pri tom ih treba potaknuti da se negdje povuku, koliko god mogu, osim kad idu na misu, na večernju ili dolaze u kuću po vježbe [20]. Može im se dati i druga pomoć nekim vježbama iz ostalih tjedana, kao npr. način molitve [238] i ispitivanja savjesti [43], i druge slične stvari.

396 2. Može se pojaviti netko tko nije toliko pripravan da obavi vježbe, a čini se da bi mu bile potrebne kako bi donio ploda. Takvome treba pomoći čestim ispovijedima, obrazlaganjem i povjerljivim razgovorima, ali uz oprez da ne počne sumnjati kako ga na taj način želimo obmanuti (premda bi to bila jedna sveta obmana kojom se sv. Pavao hvali: »Jer sam lukav, uhvatio sam vas na prijevaru.«). Zbog toga se, naime, obično razbjesne i ne donose ploda.

397 3. Redovito znamo iz iskustva da nema boljeg načina da nekog potaknemo na duhovne vježbe negoli je to u ispovijedi. A i to ne bez priprave, nego u svoje vrijeme. Također i kad iz razgovora shvatimo da ih muči neko nezadovoljstvo u staležu u kojem su u običnom životu kao svjetovnjaci (ostavljajući one u braku itd.), ili zbog neuspjeha u poslovima, ili jer roditelji ili rođaci ne postupaju dobro s njima, ili je nešto slično posrijedi. Njima se, dakle, može kazati: »Mislim da bi za vašu utjehu i zato da biste se znali snaći u svemu tome što činite bilo vrlo važno da se na nekoliko dana povučete kako biste obavili duhovne vježbe.« Također bi dobro došlo da im se unaprijed pojasni kako su jadni svi oni ljudi koji rade zato da bi udovoljili samo nekom drugom, a ne Bogu, ili za bogatstvo i druge stvari.

398 Ako ne bi znao što su to duhovne vježbe, može mu se ovo kazati: »Znamo tu davati neke vježbe itd.« Pritom ih treba hvaliti, kako njihova vrijednost i zahtijeva, i navesti

poneki primjer o onima koji su se nalazili u sličnim mukama i jadima, a nakon što su ih obavili bili su utješeni. Makar ne navedemo ime osobe, dovoljno je da je istina ono što kažemo, pa i bolje je. Također ne treba kazati da se je ovaj odlučio ući u redovničku zajednicu. Bolje je, naime, kazati im da se poslije osjećao utješeno i olakšano, i to je dosta.

399 Postoje i mnogi drugi načini kako ih možemo potaknuti na vježbe. Što više to bude izdaleka, to je bolje. Jedino pri tom neka shvate kako su vježbe izvrsne i kako u duši onih koji ih dobro obave ostaje mir. I kako je velik plod i svjetlo koje se iz njih može dobiti da bismo se znali ravnati dobro i na službu Bogu, u kojem god staležu bili. Treba pri tom navesti primjere nekih koji su ih obavili i koji se nisu odlučili stupiti u redovničku zajednicu. Taj strah, naime, od misli da će ući u redovničku zajednicu ili da vježbe obavljaju samo redovnici i takve osobe, obično budu razlogom odbojnosti, pa ne žele obaviti vježbe.

400 4. Ako je neki takav čovjek uvjeren da ih želi obaviti kako se traži, onda je mnogo bolje, ako je to moguće, da ih ne obavlja kod kuće, nego na povučenom mjestu, gdje će također imati priliku biti na misi ili na večernjici, ili barem na misi [20].

401 5. Ako mu se napokon dadne soba u našoj kući, neka bude ona najpovučenija koja postoji. I treba mu dati do znanja kako mu je dajemo zato da ne izgubi duhovan plod zbog manjka prostora. Ali ovo je red koji se obdržava: budući da je on čovjek koji upravlja svojim novcem, ne daje mu se ništa doli samo ono duhovno i ova soba; a i posteljina ako je nema ili je ne može donijeti bez poteškoća. Za hranu će davati novac, a nabavljač, odnosno upravitelj, bilježi primitke i izdatke. Po završetku vježbi će se obračunati.

6. Dobro je da dadne toliko novca koliko dostaje za vrijeme koje će ovdje provesti, pa i više, jer ako što preostane, vratit ćemo mu. To činimo stoga da ga briga za potrepštine ne priječi u onoj brizi koju mora voditi da bi dobro obavljao vježbe.

402 7. Od dana kad započinje prvu vježbu nek se onaj tko mu donosi jelo drži naputka da ga o podne, kad je pospremio stol nakon jela, upita što želi za večeru, a nakon večere što želi za ručak sutradan. Neka mu ne donosi niti više niti manje niti bilo što drugo, nego jedino ono što je izričito tražio; i to u vrijeme kad on to hoće, ne prije i ne poslije toga. Ne smije dopustiti da mu kaže: »Dajte mi, što i braći dajete!«, nego nek se ispriča i rekne da je to protiv reda duhovnih vježbi i da je potrebno da izričito zatraži što želi. Pa ako zamoli samo kruh, i to samo jedan komad, ne smije mu donijeti niti dati išta drugo. Nek se dakle u kvaliteti, količini i vremenu točno pridržava onoga što mu egzercitant kaže [217].

403 Isto tako neka s njim ne razgovara ni o čemu, osim o onome što se tiče posluživanja, recimo da mu dadne košulju ili: »Evo, ručak je poslužen«, ili što slično, kako rekosmo. Isto tako neka sazna kad egzercitant ide na misu. U to vrijeme nek mu složi krevet i pospremi sobu i uredi što treba. Isto tako ne smije razgovarati s njim bez dopuštenja onoga koji mu daje duhovne vježbe. Isto tako neka svakog dana barem jednom obavijesti onoga koji mu daje vježbe o tome što i koliko je pojeo itd. Isto tako neka svakoga dana pribilježi sve što mu daje, da mu se dadne pošten račun kad završi. Isto tako neka zdušno vodi brigu da ga poniznošću i osobnim držanjem izgrađuje. Neka ima puno žara da ga zbog Isusa Krista posluži u svemu što mu je potrebno s puno znakova ljubavi i obdržavanjem svete i mudre šutnje. Neka se svaki dan moli za njega i za onoga koji mu daje vježbe, da obojica ispune volju Božju.

404 8. Ako se onome koji daje duhovne vježbe bude činilo preporučljivim za veću duhovnu dobit egzercitanta da ga povremeno pohodi netko od braće ili svećenika, neka tako učini. Ali nek ne dolazi nitko izvana ako nije nešto prijeko potrebno posrijedi. A kad netko od naših s njim razgovara, treba ga upozoriti da s njim govori samo općenito o službi Bogu, a ni o čemu iz čega bi se moglo zaključiti da ga izravno ili posredno žele privući u Družbu. Stoga ne smije o njoj ništa govoriti i ne smije ga pitati je li se odlučio ili kakve dvojbe ima.

405 A ako ga on sâm nešto upita ili želi nešto priopćiti, može kazati da će mu odgovoriti onaj koji daje vježbe i da nema dopuštenja govoriti o tim stvarima. Pa i kad ga ima, neka govori oprezno i o onome što egzercitanta može izgrađivati. Neka ga ne sili da prihvati ovaj ili onaj stalež. Jedino ako on sâm osjeća da ga neki stalež privlači i to mu priopći, onda bi mogao, na dobro promišljen način, i ako ima, kako rekosmo, dopuštenje za to, kazati mu što on pred Gospodinom osjeća. Ako misli da će mu tako dati snage i pomoći mu u dobroj odluci da se od onoga što je manje dobro odijeli i iznova se stavi u ruke Božje, kako bi ga On vodio. Pritom se mora, kako rekosmo, uvijek čuvati od toga da spominje bilo što čime bi se razvila sumnja da ga želi pridobiti za Družbu. Protivi se, naime, pravilima vježbi [15] i čistoći duha Družbe koja želi da ljudi jedino slobodno i po božanskom nadahnuću i milosti – štoviše, ako je moguće, toliko očitoj, da se ne može sumnjati – budu potaknuti na to da uđu u Družbu, i ne drukčije.

406 Osim toga, postupiti suprotno tome ne znači samo položiti srp na žetvu Boga, našeg Gospodina, koji sada želi ophoditi sa svojom dušom kako se njemu svidi. To znači još nešto: Ako egzercitanta za to vrijeme pokreću savjeti i nastojanje bilo kojeg smrtnog čovjeka, ostat će uvijek otvorena vrata đavlu da ga napastuje, šaptom mu kaziva-

jući: O da se nije dao potaknuti savjetom tog čovjeka itd.; o da nikad nije takvo što učinio; ta, napokon, to je ljudski savjet, a on griješi gotovo uvijek. I tako napast i dalje vreba na nj.

407 Na isti se način mora ravnati i onaj koji daje duhovne vježbe. Brižno nek pazi da ne upotrijebi ništa drugo iz svoje kuće, jedino službu davanja vježbi, i to kako ih valja davati, s mnogo ljubavi, brižnosti i molitve. Neka egzercitanta ozbiljno preporuči Bogu da ne dopusti da ta duša bude prevarena po grijesima onoga koji daje duhovne vježbe.

408 Isto tako može mu kazati, prije nego što počne, da u molitvi svim srcem moli Boga, našeg Gospodina, za milost: prvo, da ne ide u ovim vježbama za tim da postigne duhovnu utjehu ili suhoću, i da ih ne želi obavljati ni iz kojeg drugog razloga nego jedino poradi ljubavi Božje itd.; drugo, da ih uzmogne revno obavljati nadvladavajući sve što bi mu se moglo ispriječiti; treće, da iz njih ubere onaj plod iz kojeg proizlazi veća slava Božja i više koristi za duše itd. [20].

409 S obzirom na način kako ih davati u prvom tjednu

1. U noć kad se povlači ne treba činiti ništa drugo, nego jedino neka se uz molitvu raspoloži i pripravi da duhovne vježbe obavi savršeno i kao plemenit vitez Isusa Krista, kao u nekoj stvari koja mu jako mnogo znači. Neka ga voditelj osokoli da bude veoma brižljiv, prema onoj: »Proklet čovjek koji djelo Božje obavlja nemarno.«[1] [5] I nek bude jednostavan poput goluba[2] pa da na dobro tumači

[1] Jr 48,10.
[2] Usp. Mt 10,16.

sve što se s njim radi i što mu se govori [22], i mudar poput zmije, pa da ne drži ništa skriveno od misli koje mu demon ili dobar duh budu kazali, nego neka ih podijeli s onim koji mu daje duhovne vježbe, kako ne bi bio prevaren [17]. I radi toga, ako se nije ispovjedio i pričestio, a to često čini, može to učiniti prije nego uđe u Temelj itd. [44].

410 Također mu se može pojasniti, poput primjedbe ili naputka, da će to veći plod ubrati u duhovnim vježbama, što se više prepusti u ruke Gospodinove da čini kako se Njemu svidi, prema onoj: »Sine moj, daj mi svoje srce i ja ću ga ispuniti«[3] [5].

411 2. Ako je egzercitant učen čovjek, potrebno je pokazati više znanja, ali s ljubavlju i poniznošću.

3. Ovo je jako važno zato da imadne povjerenja u onoga koji mu ih daje. Zato neka voditelj ne nosi knjižicu Duhovnih vježbi u rukama nego neka se pripravi i dobro zna što mu treba reći. Može mu zadati da poslije posve kratko i sažeto zapiše, sažetije nego u Vježbama [20].

412 4. Kao što stoji u Pravilima, ne treba se mnogo zadržavati s njim osim ako je prijeko potrebno [7]. Ne treba ni proširivati ono što mu govori toliko da on više od toga ne bi ni želio znati, ili da misli kako sam ni ne može toliko raditi da bi pronašao još nešto za reći. Naprotiv, treba mu dati neku prigodu i način kako da sam nešto pronađe jer čini se da to obično pomaže [2].

413 5. Ako može poći k njemu izjutra, zacijelo je bolje budući da je tada duh pripravniji da dublje prodre u stvari itd. Međutim, poslije podne obično bude veća potreba jer tada obično rastu napasti i duhovne suhoće budući da je duh manje pripravan za promatranje i zbog toga je pre-

[3] Izr 23,26 i Ps 81,11.

zasićen i podložniji napasti pa mu je potrebno više utjehe [7].

414 6. Može se ići svaka tri dana, ali rijetko mi se čini prikladnim tako činiti. Pa i iz iskustva koje imam čini mi se prikladnim da ide svaki dan jedanput, isto tako ne češće, ako ne bude neke slučajne prijeke potrebe. Doduše, kod nekih ozbiljnih i vrlo mirnih ljudi može se izostaviti koji dan, i gotovo je to više koristilo itd. [7].

415 7. Nek se pobrine da s egzercitantom postigne svetu ozbiljnost. Tim više ako je riječ o nekoj važnoj osobi. Ali sa znakovima velike poniznosti i ljubavi. I tako da on shvati da je to prikladnije za njegovu veću dobit. I ne smije biti poput pismoznanaca i farizeja nego kao onaj koji ima vlast[4] [7].

416 8. U prvom tjednu ne treba se dugo zadržavati s ljudima koji brzo napreduju na putu duha, koji često idu na ispovijed i pričest i koji nose želju da shvate u kojem će staležu više služiti Bogu. Ako je moguće, neka u četiri ili pet dana dovrše opću ispovijed i čitav prvi tjedan. Protivno tome treba postupiti s onima koji nisu tako pripravni. Takvima se može, da bi oplakali svoje grijehe i spoznali koliko znači ako su uvrijedili Boga, dodati druge vježbe, kao onu o smrti, o posebnom sudu, o općem sudu itd. [7].

417 9. Kod ovih i kod svih koji se još nisu prepustili u ruke Boga, našeg Gospodina itd. da on u njima djeluje i upravi ih onamo kamo je za njih najprikladnije, i ako ulaze s nekim planovima i nakanama, vrlo je prikladno uložiti sav mar da se oslobode od takve nesavršenosti budući da je to moljac koji nagriza dragocjenu haljinu istinskog zvanja i ne dopušta da ni na koji način spoznamo istinu. I ako se kod nekog pokaže da je vrlo tvrdokoran u tome prije nego je ušao u duhovne vježbe, ne treba ni poticati na njih

[4] Mk 1,22; Mt 7,29

niti mu dopustiti da ih obavlja prije nego po čestim ispovijedima, kako rekosmo, postane zreliji.

418 No ako je već ušao u njih da bi ih obavio, treba mu nastojati pomoći. Za to veoma pomaže ako ga tri do četiri dana zadržimo u razmatranju Temelja i u Posebnom i Općem ispitu, i u spoznavanju kako se može sagriješiti u mislima, djelima i riječima, da tako sazrijeva [5]. Pa ako je u prvom tjednu vrlo tvrdokoran, čini mi se da ne bih s njim pošao dalje, ili bih mu barem ostale vježbe davao koliko je moguće kratko. Međutim, moramo ga otpustiti na takav način da to ne bude razlogom da prestane ići na ispovijed te povjerljive i duhovne razgovore. Ovo se odnosi na onoga od koga mnogo očekujemo i ako pritom nema drugih koji su pripravniji nego on, pa da s njime uložimo mar.

419 10. Prije nego mu dadne Temelj, pošto je dobro pogledao onih 20 pravila koja su stavljena na početak vježbi kao pouka onome koji ih daje, iznijet će mu četiri od tih napomena. Ovim redom: prvo, onu prvu koja počinje: »Pod imenom duhovnih vježbi«; drugo, dvadesetu, čitavu ili onaj dio koji mu se čini najprikladnijim; treće, petu koja počinje: »Onomu komu se daju«; na četvrtom mjestu, četvrtu: »Iako su za ove vježbe«.

420 Poslije mu se daje Temelj. Pritom mu ga treba tako objasniti da sâm dobije priliku pronaći ono što traži. Bilo bi prikladno upraviti ga ovakvim putom: »Da biste osjetili kako je teško neopredijeljeno se koristiti sredstvima koja nam je dao Bog, naš Gospodin, da uzmognemo postići svrhu za koju nas je stvorio; kako biste, spoznavši ovo, sebe posve stavili u njegove ruke – evo, ovdje je temelj po kojem možemo pronaći ono za čim čeznemo! Pogledajte kako su neki, započevši redovnički život – a nisu ustrajali u njemu i nisu se željeli podložiti slatkom jarmu Gospodinovu – otišli u pakao jer su napustili redovništvo i po svom grijehu umrli su kao otpadnici. Drugi,

ušavši u redovničku zajednicu zato što u svijetu nisu mogli živjeti bez grijehâ i uvredâ Bogu ili jer su malo rasli u Gospodinu itd., postali su sveci, a da su ušli u brak, moglo se dogoditi da odu u pakao. I tako redom o svim ostalim staležima: jedni su po bogatstvu zaslužili nebo, a drugi pakao.

421 Budući, dakle, da je to tako, a od strane staleža ne dolazi ta naopakost, zasigurno dolazi od nas jer bez razmišljanja ulazimo u obveze i priklanjamo svoj duh ne razmotrivši je li to prikladno za službu Božju, je li to moje zvanje, mogu li tim putem bolje hoditi i postići svrhu za koju me Bog stvorio. Ne mogu svi biti redovnici jer 'tko može shvatiti neka shvati',[5] kaže Gospodin. Time daje na znanje da ima nekih koji to ne mogu te da oni koji to mogu – ako žele biti savršeni, pa u nekom smislu čak i spašeni – potrebno je da započnu takav život. Doima se, naime, da je to zapovijed jer veli: 'tko može shvatiti neka shvati' – u slučaju da prosude kako u svijetu nisu mogli čuvati zakon Boga, našeg Gospodina, ili ih očitost zvanja obvezuje da ga slijede. Dakle, kad je tako teško i kad ne znamo što je za nas prikladno, zasigurno je prijeko potrebno da se posve prepustimo u ruke Boga, našeg Gospodina. Radi toga dobro razmotrite ovaj Temelj!«

422 Može ga podijeliti u tri dijela: 1. svrha radi koje nas je Bog stvorio; 2. sredstva; 3. teško je uzeti ovo ili ono, ako ne znamo jasno koje je prikladnije, prema onom što već rekosmo; i šteta koja od toga dolazi. Radi toga da se iz ovog rodi uravnoteženost [23].

423 11. Ako je pripravan, istog tog dana poslije Temelja može mu se dati Poseban ispit koji slijedi, s njegovim Dodatnim uputama [24–31]. Ako, naime, hoćemo posijati dobro sjeme potrebno je ponajprije iščupati korov i trnje

[5] Mt 19,12.

itd., a za to služi ova vježba. Poslije nje može mu se dati ona koja slijedi za ponoć, objašnjavajući mu na koliko načina se može griješiti i postizati zasluge u mislima, u skladu s onim što stoji u Vježbama [32–34]. Bude li potrebe, može mu dati jednu stvar danas, drugu sutradan, radi veće duhovne pomoći.

424 12. Treba primijetiti da priliči ovaj Poseban ispit dati čim je započeo vježbe kako bi iščupao iz sebe i ne dao pristupa nečemu što bi ga priječilo da ih valjano obavlja [90].

425 13. Radi toga treba mu prije prve vježbe objasniti četiri od prvih dvadeset napomena. I to, treću, koja počinje »Kao što u svim«; zatim, jedanaestu, pa onda dvanaestu, i napokon, trinaestu. Poslije toga mu treba kazati kako je prikladno obaviti opću ispovijed zbog razlogâ koji se ondje navode [44], pa i drugih, ako hoće. Kako bi je bolje obavio, daju se neke vježbe. Prvu, s četiri ponavljanja, treba mu dati prvog dana. Nakon nje nek mu kasnije dadne deset dodataka koji su navedeni za bolje obavljanje vježbi [73–88]. Druga vježba dolazi drugog dana, treća trećega, s ponavljanjima itd. Ali ako bi bio duhovna osoba, kako rekosmo, i ako je oplakao svoje grijehe itd., mogu mu se sve vježbe dati u posve kratkom vremenu [72].

426 14. Može mu se dati, ako vidi da počinju biti potrebna, četrnaest pravila koja se daju za duhovno rasuđivanje u prvom tjednu, a nalaze se pri kraju vježbi [313].

427 15. Druga vježba ovog tjedna ne daje se zato da počne ispitivati svoju savjest kako bi se ispovjedio, nego zato da kad u isti mah uoči mnoštvo grijeha koje je počinio i opakost prošlog života, osjeti užas i dođe do kajanja itd. [56].

428 16. Kad mu se daje samo jedna vježba na dan, može se tako raspodijeliti da u pojedinom satu proradi jednu ili više točki pa ih zatim jednom ili dvaput sve zajedno opetuje [72].

429 17. Prikladno je da je onaj koji daje duhovne vježbe već unaprijed pregledao sva pravila koja se ondje nalaze, pa i da je sâm jednom ili dvaput sve vježbe obavio. Kad ih daje, nek čuva njihov poredak jer je to vrlo važno. I meni, kad sam ih davao, naš je Pater tako naložio i preporučio. Inače nastaju mnoge pogreške i egzercitant neće imati one dobiti koja bi se tražila, kako iskustvo potvrđuje.

430 18. Kao što se veli u Vježbama, kad se egzercitant priprema na ispovijed, nek ne čini nikakve druge vježbe. Također, priprava za ispovijed treba slijediti nakon što su mu se dale sve vježbe prvog tjedna [44]. Nek mu dadne raspored kako da upotrijebi onu metodu prisjećanja i zapisivanja grijeha. Direktorij patra magistra Polanca je veoma dobar za taj posao.[6]

431 19. Pri obdržavanju Pravilâ ili Deset dodataka koji se daju da bi se vježbe dobro obavljale treba paziti na to da ih vrlo savjesno obdržavaju, kao što se nalaže [90]. Pri tom treba pripaziti da ne dođe ni do pretjerivanja ni do velikog popuštanja, a treba i voditi računa o naravi onih koji obavljaju vježbe: ako su melankolični, da ih se previše ne stjera u tjesnac, nego u većem dijelu pravila treba im dopustiti širinu. Isto tako treba postupiti s onim nježnim osobama koje nisu navikle na ovakve stvari. Ali treba valjano promisliti što bi im kod toga moglo donijeti veću dobit. Prema nekima sam u Pravilima bio širokogrudan i donijelo im je dobiti; kod drugih sam zahtijevao veliku stegu, ali s blagošću, koliko sam mogao, i također sam, po milosti Gospodinovoj, ustvrdio da im je donijelo dobiti.

[6] Usp. Juan de Polanco, *Breve Directorium ad Confesarii et Confitentis munus rite obeundum*, Romae 1554. Sommervogel, Bibliothèque, VI, 939–944.

Dokumenti koji objašnjavaju tekst Duhovnih vježbi

Osim 'Uputa za davanje vježbi' ('Direktorija') smatrali smo korisnim dodati i neke dokumente koji objašnjavaju nastanak, dinamiku i plodonosno djelovanje Duhovnih vježbi. Dokumenti su nanizani kronološki s obzirom na tijek Ignacijeva života: (1) odlomci iz 'Autobiografije', (2) zapisi sa suđenja u Alcali iz g. 1526–1527., (3) 'Vijećanje prvih sudrugova g. 1539.', (4) dio 'Duhovnog dnevnika' i (5) popis razloga pri odlučivanju o siromaštvu iz g. 1544.–1545. te (6) mjerila za izbor apostolskih poslova iz 'Ustanova Družbe Isusove', br. [622–624].

Iz Autobiografije

Mnogi među subraćom u Družbi Isusovoj tražili su od svog oca i učitelja Ignacija da im opiše svoj životni put. Pravilno su slutili da se temelji duhovnosti, koje su od njega primili, najbolje očituju u njegovu životu. Ondje su praktično ostvareni i odatle ih možemo djelotvorno učiti. Ignacijeva sjećanja zapisao je g. 1553.–1555. p. Luis Gonçalves da Câmara. Ignacije opisuje svoje obraćenje, pokornički život u Manrezi, hodočašće u Jeruzalem, potom studiranje i napokon dolazak u Rim. Ovdje donosimo onaj dio teksta [1–33; 99–101] koji pobliže osvjetljuje nastajanje knjižice 'Duhovnih vježbi'. Ignacije tumači iskustva koja su ga dovela do duhovnog rasuđivanja. Cijelu 'Autobiografiju Ignacija Loyolskog' u prijevodu p. Josipa Kukuljana, DI, Filozofsko-teološki institut objavio je g. 1991.

Uvodni osvrt na život prije obraćenja, 1491.–1521.

1. Do svoje dvadesetšeste godine bio je sav u ispraznostima svijeta. Vježbe s oružjem bile su mu glavna zabava, u velikoj i taštoj želji da stekne slavu.

Srčana i neslomiva narav – Pamplona, Loyola, 1521.

I eto, nalazio se on tako u nekoj utvrdi koju su napadali Francuzi. I svi su bili za to da se predaju, uz uvjet da im se poštede životi. Jasno im je bilo da se ne mogu održati. No on iznese zapovjedniku toliko razloga da ga je i protiv mišljenja svih vitezova nagovorio napokon na obranu. A i oni se ohrabriše njegovim oduševljenjem i srčanošću.

Kad je došao dan u koji se očekivao topovski napad, on se ispovjedi jednome od svojih tamošnjih suboraca. Topovski je

napad potrajao prilično dugo. Tada ga jedna topovska kugla pogodi u potkoljenicu i svu je slomi. Kugla je proletjela između obiju nogu pa je i druga potkoljenica bila teško povrijeđena.

2. Kako on pade, ostali se iz utvrde odmah predadoše Francuzima. Ovi se, preuzevši vlast nad utvrdom, pokazaše vrlo uglađeni prema ranjeniku. Postupali su s njim pristojno i prijateljski. U Pamploni ostade nekih dvanaest ili petnaest dana. Zatim ga na nosilima prenesoše u njegov kraj.

Stanje mu se tamo pogorša. Pozovu sve liječnike i ranare s mnogih strana. Oni zaključe da je potrebno potkoljenicu ponovno rastaviti i kosti ponovno staviti na svoja mjesta. Rekoše da su kosti onaj put bile loše postavljene ili su se putem pomakle te nisu na pravom mjestu. Zato on ne može ozdraviti. I nanovo je izvršeno to mrcvarenje. Ni pri tome kao ni pri svim drugim koja je prije podnosio ili će kasnije podnijeti nikada ne reče ni riječi, niti pokaza koji drugi znak boli, osim što je jako stiskao šake.

3. Bivalo mu je ipak sve gore. Nije mogao ni jesti. A nastupile su i druge pojave koje su obično znak da se približava kraj. Liječnici više nisu imali gotovo nikakve nade u njegovo ozdravljenje. Kad je došao blagdan Sv. Ivana [24. lipnja], savjetovali su mu da se ispovjedi, što i učini. U predvečerje blagdana Sv. Petra i Pavla [29. lipnja] primi sakramente umirućih. Liječnici su rekli: ako se do ponoći ne popravi stanje, s njime je svršeno. Taj bolesnik je prema svetom Petru bio inače posebno pobožan, pa se našem Gospodinu svidjelo da se baš tu ponoć počeo bolje osjećati. Poboljšanje je napredovalo tako brzo te su već za nekoliko dana procijenili da je izvan smrtne pogibelji.

4. Kad su kosti počele zarastati jedne s drugima, jedna se kost pod koljenom prevukla preko druge. Time se noga skratila, a kost se na tom mjestu toliko izbočila da je bilo nelijepo. On je takvu nije mogao trpjeti. Kanio je živjeti u svijetu i sudio je da bi ga ona činila ružnim. Raspitao se kod ranara ne bi li se dala odrezati. Oni mu rekoše da bi se lijepo mogla odrezati, ali bi

bolovi bili veći od svih što ih je pretrpio, jer je ona već zacijelila, a treba i prilično vremena dok se odreže. On se, unatoč tome, po vlastitoj želji odluči na mučenje. Njegov je stariji brat bio zaprepašten, rekavši da se on ne bi mogao odvažiti da podnese takvu bol. Ranjenik ju je podnio s uobičajenim strpljenjem.

Blagi dodir Duha Božjega – ljeto i jesen 1521.

5. Izrezavši meso i kost koja je tamo bila suvišna pokušali su s upotrebom sredstava učiniti da noga ne ostane tako kratka. Stavljali su na nju mnoge masti i neprekidno je rastezali spravama koje su ga mučile mnogo dana. I naš Gospodin mu udijeli zdravlje. Toliko se oporavio da je u svemu ostalom bio zdrav, samo što se nije mogao čvrsto držati na nozi pa je bio prisiljen držati se postelje.

On je vrlo rado čitao knjige svjetovnih i izmišljenih sadržaja koje obično nazivaju viteški romani. Zato je sada, kad se dobro osjećao, zamolio da mu dadnu neke od njih da razbije dosadu. No u toj se kući ne nađe nijedna od onih kakve je običavao čitati pa mu dadoše »Život Kristov« i neku knjigu o životima svetaca, pisane na španjolskome jeziku.

6. Čitajući iz njih mnogo puta, ponešto bi se i zagrijao za ono što bi tamo nalazio napisano. A kad je prekidao s čitanjem, kojiput bi stao razmišljati o onome što je pročitao, a kojiput o svjetovnim stvarima o kojima je prije često mislio. Od mnogih isprazanih stvari koje bi mu padale na pamet jedna mu je tako zahvatila srce da bi ga misao na nju zanijela odmah na dva i tri i četiri sata, a da toga ne bi ni zamijetio. Maštao je što bi morao učiniti u službi jedne dame, o sredstvima koja bi uzeo da može poći u zemlju gdje se ona nalazi, o oružanim pothvatima koje bi poduzeo u njezinoj službi. Time je bio toliko opojen da nije ni mislio kolika je nemogućnost da bi se to moglo ostvariti. Dama, naime, nije bila iz običnog plemstva, ni grofica, ni kneginja. Njezin je položaj bio viši nego bilo koji od tih.

7. Bilo što bilo, naš Gospodin mu je pritekao u pomoć dajući da nakon tih misli dođu druge, koje su se rađale u svezi s onim što je pročitao. Čitajući, naime, o životu našega Gospodina i svetaca, stao bi razmišljati i ovako rasuđivati: »Kako bi bilo da ja učinim ono što je učinio sv. Franjo i ono što je učinio sv. Dominik?« Tako je pretresao mnogo dobrih stvari na koje bi nailazio stavljajući preda se uvijek ono što je naporno i teško. I kad bi ih zamišljao, činilo mu se da u sebi nalazi mogućnosti da ih provede u djelo.

A sve je njegovo zaključivanje bilo u tome da je sam sebi govorio: »Sv. Dominik je učinio ovo, onda moram i ja to učiniti. Sv. Franjo je uradio ovo, onda moram i ja to učiniti.« Ove bi misli trajale i podugo. Kad bi zatim bile prekinute nečim drugim, slijedile su već spomenute svjetovne misli, pa bi i one trajale dugo vremena.

Taj slijed tako različitih misli potrajao je u nj prilično dugo. I uvijek bi se zadržao u razmišljanju koje bi dolazilo na red, bilo da se radilo o onim svjetovnim pothvatima što ih je želio poduzeti, bilo o ovim drugima, Božjim, kako su mu se javljali u mašti, sve dok ne bi od umora s tim prestao i okrenuo se drugim stvarima.

Počeci unutarnje molitve i mističnog iskustva – jesen i zima 1521./1522.

8. Postojala je tu ipak ova razlika: dok je mislio na ono svjetovno, bilo mu je jako zabavno, ali poslije, kad bi od umora to pustio, osjetio bi se prazan i nezadovoljan. A kad je pomišljao da pođe u Jeruzalem bosonog i da ne jede ništa osim zeleni, i da primjenjuje sve ostale strogosti, kako je vidio da su radili sveci, osjećao bi utjehu ne samo dok se nalazio u tim mislima, nego bi ostao zadovoljan i radostan i nakon što ih je ostavio.

No on se nije zaustavljao nad tim, niti je imao namjeru promotriti tu razliku, sve dok mu se jednom zgodom oči nisu malo otvorile. Tada se počeo čuditi toj razlici i navraćati se u mislima na nju. Iskustvom je uočavao da od jednih misli osta-

je tužan, a od drugih radostan. I naučio je malo-pomalo prepoznavati različitost duhova koji su se pokrenuli: jedan je sotonin, a drugi Božji.

(*Dopuna:*[1] To je bilo prvo zaključivanje što ga je učinio o Božjim stvarima. I kasnije, kad je sastavio *Duhovne vježbe*, ovdje je bio početak svjetlu što ga je primio za vježbu o različitosti duhova.)

9. Primivši iz tog čitanja nemalo svjetla, počeo je stvarnije misliti o svom prijašnjem životu i kako je nužno da za nj čini pokoru. Tu su mu dolazile želje da oponaša svece. Nije toliko gledao na okolnosti, nego je očekivao da će s milošću Božjom činiti kao što su činili oni. A sve što je želio učiniti odmah čim ozdravi bio je odlazak u Jeruzalem, kako je već spomenuto, uz tolika trapljenja i tolike postove koliko ih obično želi vršiti velikodušno srce ražareno od Boga.

10. Uza te svete želje što ih je imao, one prijašnje misli odlazile su u zaborav, a ove su dobile potvrdu jednim pohođenjem, evo ovako: Dok je jednom noću bio budan, jasno ugleda sliku naše Gospe sa Svetim Djetešcem Isusom. Tim je prizorom dobio preobilje utjehe za dugo vrijeme. Čitav mu prijašnji život postade odvratan, naročito stvari putenosti. Činilo mu se da su mu iz duše iščezli njezini odrazi, koji su prije u njoj bili vrlo zamjetljivi.

Od onog časa pa sve do kolovoza 1553., kad ovo pišem, nikad se više nije zadržao ni s najmanjim pristankom na putenim stvarima. Prema tome bi se učinku moglo zaključiti da je pojava bila od Boga, iako se on nije usuđivao to tvrditi, niti je išta više kazao, osim što je izjavio kako je rečeno. No i njegov brat, kao i svi ostali ukućani, zamjećivali su po onome što je izvana promjenu koja se dogodila iznutra, u njegovoj duši.

---

[1] Uz prvi ispis *Autobiografije* p. da Câmara dopisao je, najkasnije do g. 1562., neke dopune koje ovdje jasno naznačujemo. Usp. *Autobiografija*, FTI, Zagreb 1991., str. 5.

11. On je, ne mareći ni za šta, ustrajao u svom čitanju i u svojim dobrim odlukama. Sve je vrijeme razgovora s ukućanima upotrebljavao za Božje stvari i time je činio dobro njihovim dušama. A budući da su mu se one knjige vrlo sviđale, dođe na misao da iz Kristova i svetačkih života ukratko izvadi neke bitnije stvari. I tako se (budući da se već malo počeo kretati po kući) dade s puno marljivosti na pisanje knjige – riječi Kristove crvenom tintom, a riječi naše Gospe modrom.

Papir je bio gladak, s izvučenim crtama i finim pismom – znao je, naime, vrlo lijepo pisati.

(*Dopuna:* Sadržavala je oko 300 potpuno ispisanih listova, veličine četvrt velikog arka.)

Dio bi vremena upotrebljavao za pisanje, a dio za molitvu. Osobitu je utjehu primao u gledanju neba i zvijezda. To je činio često i dugo jer je tada osjećao u sebi jako veliku težnju da služi našem Gospodinu. Često je mislio na svoju odluku i želio da je već potpuno zdrav pa da krene na put.

Neizvjesna budućnost – veljača 1522.

12. Dok je promišljao o tome što bi trebalo da učini kad se vrati iz Jeruzalema, kako bi uvijek živio u pokori, dolazila mu je misao da uđe u Kartuziju u Sevilli, ne kazujući tko je, ne bi li što manje držali do njega, i da tamo nikad ne uzima druge hrane osim zeleni. No kad je drugom zgodom stao razmišljati o pokorničkim djelima koja bi želio činiti idući svijetom, ohladila mu se želja za Kartuzijom. Bojao se da tamo neće smjeti iskazivati mržnju prema sebi kakva se u njemu rodila. Ipak je naredio jednom sluzi iz kuće koji je išao u Burgos da se raspita o Kartuzijanskom pravilu. I svidješe mu se obavijesti što ih je dobio o njemu.

Međutim, nije se na tome puno zadržavao, zbog već spomenutog razloga, a i zato jer je sav bio obuzet odlaskom na koji se doskora spremao, dok ovo nije morao rješavati nego tek poslije povratka. Dapače, čim se osjetio već donekle u sna-

zi, činilo mu se da je vrijeme rastanku te reče bratu: »Gospodaru, knezu je od Najere, kako znate, već poznato da sam dobro. Bit će dobro da odem u Navarretu« (gdje je u to vrijeme boravio knez). Brat ga povede u jednu sobu, pa zatim u drugu, i uz mnogo izraza udivljenja počne ga moliti da se ne upropaštava. Neka gleda koliko nade stavljaju ljudi u njega i od kolikog bi mogao biti utjecaja i slično, sve u nakani da ga odvrati od dobre želje koju je imao.

No odgovor je bio takav da se uspio osloboditi brata, a nije se odrekao istine – jer je u tome već bio vrlo osjetljive savjesti.

(*Dopuna:* Brat je naslućivao, a i neki ukućani, da želi izvesti neku veliku promjenu.)

13. I tako on, eto, odjaha na jednoj muli. Drugi je njegov brat poželio poći s njim do Oñate. Njega putem nagovori da odu probdjeti noć u svetištu naše Gospe od Aránzazu. Ondje se molio tu noć da prikupi nove sile za svoj put.

U Oñati ostavi brata u kući sestre koju je otišao obići, a sam pođe u Navarretu.

(*Dopuna:* Od dana kad je izišao sa svojega posjeda svake se noći bičevao.)

I dođe mu na pamet nešto malo zlatnika što su mu ih ostali dužni u kneževu dvoru. Učinilo mu se da bi ih dobro bilo pribaviti. Zato napisa blagajniku podnesak. Blagajnik izjavi da nema novaca. Kad za to dozna knez, reče da smije uzmanjkati za svakoga, samo da ne uzmanjka za Loyolu. Zbog ugleda koji je nekad pribavio, želio mu je dati dobro namjesništvo ako ga htjedne prihvatiti.

On primi novac i naredi da se podijeli nekim osobama prema kojima se osjećao obavezan, a dio dade za neku sliku naše Gospe koja je bila u neredu, da se uredi i bolje ukrasi. I tako, eto, otpustivši dvojicu slugu koji su pošli s njim, uputi se sam na svojoj muli iz Navarrete za Montserrat.

Slabo poznavanje puta kreposti – ožujak 1522.

14. Na tom se njegovu putu nešto zbilo što je dobro zapisati, da bi se razumio odnos našeg Gospodina prema toj duši koja je bila još uvijek slijepa, iako je imala velike želje da mu služi u svemu što bude znala. On se, dakle, odlučivao na velika pokornička djela, još ne gledajući toliko kako da zadovolji za svoje grijehe, koliko da se svidi i omili Bogu.

(*Dopuna:* Osjećao je toliku odvratnost prema prijašnjim grijesima i tako živu želju da učini velike stvari iz ljubavi prema Bogu te se kod pokorničkih djela koja je poduzimao nije u sjećanju često vraćao na svoje grijehe, iako nije mislio da su mu oprošteni.)

I tako, kad bi mu došlo na pamet neko pokorničko djelo koje su učinili sveci, on bi odlučio učiniti to isto i još više. Njegovo je sve zadovoljstvo bilo u tim mislima, a o kojoj stvari nutrine uopće nije razmišljao. Nije ni znao što je to poniznost, ni ljubav, ni strpljivost, niti što je obazriva razboritost ni u ravnanju tim krepostima, ni u obuzdavanju. Išao je samo za tim da učini velika izvanjska djela zato što su ih Sveci tako učinili na slavu Božju, a nije gledao ni na koju drugu potanju okolnost.

15. Išao je, dakle, svojim putem kad ga stiže neki Maur. Jahao je na mazgi. Pošli su udvoje i pričali. I dođe riječ na našu Gospu. Maur je govorio da je za nj u redu to da je Djevica začela bez čovjeka. No u rađanju da je ostala djevica, toga nije mogao vjerovati. Iznosio je u potvrdu prirodne razloge koji su mu padali na pamet. Hodočasnik nije uspio srušiti taj njegov stav množinom razloga koje mu je iznio.

I eto, Maur tako užurbano pođe dalje da ga je izgubio iz vida dok je stajao i mislio o tome što je doživio s Maurom. Pritom su se u njegovoj duši pojavili neki pokreti koji su ga činili nezadovoljnim. Činilo mu se da nije izvršio svoju dužnost. Također su izazvali u njemu ogorčenje protiv Maura. Činilo mu se da je zlo učinio što je dopustio da jedan Maur govori takve stvari o našoj Gospi i da mu je bila dužnost ustati u obranu njezine časti.

I eto, dolazile su mu želje da pođe i potraži Maura te ga probode zato što je ono bio rekao. Dugo se borio protiv takvih želja. Na kraju je ostao nesiguran, ne znajući što bi bio dužan učiniti.

Maur mu je, kad je pošao naprijed, rekao da ide u neko mjesto što je bilo malo dalje u istom pravcu, odmah uz glavnu cestu, ali glavna cesta nije išla kroz mjesto.

16. Već se, eto, umorio pretresajući što li bi valjalo učiniti, a ništa nije našao sigurnim za što bi se odlučio, pa se odluči na ovo: dat će muli da ide olabavljenih uzda do mjesta gdje se put dijeli. Htjedne li mula putem za naselje, potražit će Maura i probosti ga. Ne htjedne li prema naselju, nego glavnom cestom, ostavit će ga na miru. I učini kako je zamislio. Našem se Gospodinu svidjelo da mula krene glavnom cestom, a ne onom prema naselju, iako je do naselja bilo tek nešto više od trideset ili četrdeset koračaja i put je prema njemu bio vrlo prostran i vrlo dobar.

Temeljit početak novog načina života

Kad je stigao do nekog velikog naselja prije Montserrata, svidjelo mu se da tu pribavi odjeću kakvu je odlučio nositi i u kojoj je trebao poći u Jeruzalem. Kupi tako sukna od kojeg se obično prave vreće, onakvog koje nije od fine pređe pa ima puno bodlji. Od njega odmah dade napraviti halju dugu do peta, te pribavi hodočasnički štap i tikvicu za vodu. Sve to stavi pred sedlo na muli.

(*Dopuna:* Kupio je također jedan par sandala konopčarki, ali ih nije obuo obje nego samo jednu. I to ne za paradu nego zato što mu je jedna noga sva bila u zavoju i malo povrijeđena. Svake bi je večeri našao natečenu makar je jahao. Držao je da ta noga mora biti obuvena.)

17. I tako, na svom putu za Montserrat mislio je kao obično o junačkim djelima koja je naumio učiniti zbog ljubavi prema

Bogu. Budući da mu je pamet bila sva puna onih stvari iz Amadisa de Gaule [tj. od Walesa] i sličnih knjiga, došle su mu na misao neke stvari nalik na njih. Već je donio odluku da se pred oltarom naše Gospe od Montserrata odrekne svoje odore i zaodjene Kristovim »oružjem«. Tako odluči da njegovo »zaodjenuće oružjem« bude cijela jedna noć pred tim oltarom, a da ne sjedne i ne legne, nego da sad stoji, sad kleči.

Ostavivši, dakle, to mjesto, išao je, prema svom običaju, razmišljajući o onome što je naumio. Došavši u Montserrat, pomoli se. Zatim u dogovoru s ispovjednikom učini veliku ispovijed napisavši grijehe. Ispovijed potraja tri dana. S ispovjednikom se dogovori i ovlasti ga da preuzme mulu, a mač i bodež objesit će u crkvi na oltar naše Gospe [kao zavjet]. Bio je to prvi čovjek kome je otkrio svoju odluku. Dotada je nije otkrio nikojem ispovjedniku.

18. Na uočnicu ožujskog blagdana naše Gospe navečer, godine 1522., ode što je mogao skrovitije do nekog siromaha. Skine svu svoju odjeću, dade je tom siromahu, i obuče se u svoju željenu halju te ode da se baci na koljena pred oltarom naše Gospe. I sa svojim štapom u ruci provede cijelu noć, što tako [na koljenima], što stojeći.

Rano ujutro, da ostane nepoznat [*p. Nadal nadopunjuje u prvom latinskom prijevodu:* primivši svetu pričest], krene odatle. Nije pošao pravo cestom koja ide u Barcelonu, jer bi tuda nailazio na mnoge koji ga poznaju te bi mu iskazivali poštovanje. Skrenuo je prema nekom naselju, koje se zove Manresa. Tu je nakanio proboraviti nekoliko dana u nekom prihvatilištu, a također i pribilježiti neke stvari u svoju knjigu. Nju je nosio s velikom pažnjom, i bila mu je velika utjeha.

Išao je od Monserrata već jednu ligu [približno 5 km] kad ga stiže neki čovjek koji je s velikom žurbom došao za njim te ga upita o tome da li je on jednom siromahu dao nekakvu odjeću. Siromah je, naime, tako kazivao. On to potvrdi. Pritom mu navale suze na oči od sućuti prema siromahu kome je dao odjeću; od sućuti, jer je shvatio da su ga zlostavljali misleći da ju je ukrao.

Uza sve to što je on veoma izbjegavao da ljudi što drže do njega, nije mogao dugo boraviti u Manresi a da oni ne počnu govoriti velike stvari. Takvo je mišljenje poniklo od onoga s Montserrata. Glas je odmah narastao, pa se o tome govorilo i više nego što je bilo: da se odrekao velikih dohodaka itd.

Bogatije iskustvo unutarnjeg doživljavanja – Manresa, 1522.

19. U Manresi je svaki dan prosio milostinju. Nije jeo mesa ni pio vina iako su mu davali. U nedjelju nije postio, pa kad bi mu dali malo vina, pio ga je. Prije je vrlo brižljivo dotjerivao kosu, kako je bio običaj u ono vrijeme. A bila mu je lijepa. Zato je sada odlučio pustiti je neka raste prirodno kako hoće. Neće je ni češljati ni podrezivati, niti je ičim pokrivati, ni noću ni danju. Zbog istog je razloga puštao da mu rastu nokti na nogama i rukama, jer je u tome prije također bio brižan.

Dok je boravio u onom prihvatilištu, često mu se dogodilo da bi usred bijela dana vidio kraj sebe u zraku neku pojavu koja mu je donosila mnogo zadovoljstva jer je bila uistinu prekrasna. Nije pravo raspoznavao što bi to bilo. No pričinjalo mu se nekako da je u obliku zmije i da na puno mjesta ima nešto blistavo, kao oči, iako to nisu bile. Vrlo mu je bilo drago i utješno vidjeti tu pojavu, i što ju je više viđao, osjećao bi sve veću radost. A kad bi te pojave nestalo, osjećao se nevoljko.

20. Do tog je vremena uvijek bio u trajnom, gotovo istom unutarnjem stanju vrlo postojane radosti, ali nije imao nikakva znanja o unutarnjim duhovnim stvarima. Onih dana dok se pojavljivalo to viđenje, odnosno tek što je počelo (a pojavljivalo se mnogo dana), dođe mu tvrdokorna misao koja mu je dojadila: prikazala mu se teškoća njegova života. Kao da su mu iznutra u duši govorili: »Ma kako ćeš moći podnositi takav život 70 godina, koji ti je živjeti?« No on (osjećajući da je to od neprijatelja) odgovori na to, isto tako iznutra, velikom sna-

gom: »Jadniče! Zar mi ti možeš obećati jedan sat života?« Tako pobijedi napast i ostade smiren.

To je bila prva napast koja ga je spopala nakon onoga o čemu se prije govorilo. A dogodilo se to dok je ulazio u crkvu u kojoj bi svaki dan slušao veliku misu, i večernju, i povečerje, sve pjevano. U tome je osjećao veliku utjehu. Za vrijeme mise redovito bi čitao Muku. I uvijek je bio u onome svom jednakom raspoloženju.

21. No odmah poslije spomenute napasti pojavile su se u njegovoj duši velike razlike. Jednom bi se osjećao tako bljutavo da mu nije prijalo ni glasno moljenje, ni slušanje mise, ni ikoja druga molitva koju bi obavljao. Drugi put bi ga zahvatila tolika suprotnost i tako iznenada te mu se činilo da je žalosti i neraspoloženja nestalo kao da ti je netko skinuo kabanicu s ramena. I tu ga počne hvatati strah od tih razlika kakvih nikad prije nije iskusio, pa sam sebi stade govoriti: »Kakav li je to novi život koji sada započinjemo?«

U to je vrijeme i razgovarao ponekad s duhovnim osobama koje su imale povjerenja u njega i željele s njim razgovarati jer je u svojim riječima pokazivao mnogo žara i volje da napreduje u Božjoj službi, iako nije imao znanja o duhovnim stvarima.

Bila je u ono vrijeme u Manresi neka žena poodmakle dobi, a časne dobi također i kao službenica Božja. Kao takva bila je poznata u mnogim dijelovima Španjolske. Čak ju je i Katolički kralj jednom bio pozvao da mu kaže neke stvari. Razgovarajući jednog dana s novim Kristovim vojnikom, ta mu žena reče: »O, neka se svidi mome Gospodinu Isusu Kristu da vam se jednog dana htjedne ukazati!« No on se uplaši od toga, budući da je stvar uzeo baš tako doslovce: »Kako to da meni govori o ukazivanju Isusa Krista?«

Kroz teške duševne muke

Uvijek se vjerno držao svojih redovitih ispovijedi i pričesti svake nedjelje.

22. U tome je, međutim, došao do mnogih teškoća sa skrupulima. Iako je velika ispovijed koju je obavio u Montserratu bila učinjena uistinu brižno i sva napismeno, kako smo rekli, ipak mu se povremeno činilo da nekih stvari nije ispovjedio. To je unosilo u nj mnogo jada. Koliko god bi ih ispovijedao, nije ostajao zadovoljan.

I tako je počeo obilaziti nekoliko duhovnih ljudi ne bi li ga izliječili od tih skrupulâ. No ništa mu nije pomoglo. Na kraju mu jednog dana neki doktor teologije iz prvostolne crkve, koji je ondje propovijedao, vrlo duhovan čovjek, reče u ispovijedi da napiše sve čega se može sjetiti. On tako i učini. A kad je to ispovjedio, skrupuli su se ipak vraćali. Svaki bi se puta stvari još usitnjavale pa bi se on tako našao u još goroj nevolji.

Kao da je i shvaćao da mu ti skrupuli nanose veliku štetu i da bi ispravno bilo osloboditi ih se, ali s time nije mogao u sebi doći na kraj. Mislio je kojiput da bi mu pomoglo kad bi mu ispovjednik u ime Isusa Krista naredio neka ne ispovijeda ništa od prošlih stvari. Priželjkivao je, dakle, da mu ispovjednik tako naredi, ali se to nije usudio reći ispovjedniku.

23. Međutim, premda mu nije rekao, ispovjednik sam dođe na to i naredi neka ne ispovijeda ništa od prošlih stvari, osim ako bi nešto zbilja bilo jasno. No kako su za njega sve one stvari bile vrlo »jasne«, ta mu naredba nije bila ni od kakve koristi. Samo bi uvijek ostajao na muci.

Taj o kome se govori stanovao je u to vrijeme u sobici koju su mu u svom samostanu ustupili dominikanci. Vjerno se držao svojih sedam sati molitve na koljenima i usto svih već spomenutih vježbi. Uvijek je ustajao u pola noći. No u svemu tome nije nalazio za svoje skrupule nikakva lijeka, a mjesecima su ga mučili.

Jednom, vrlo potišten zbog njih, s tolikim se žarom dao na molitvu da je počeo glasno vapiti Bogu govoreći: »Priteci mi u

pomoć, Gospodine, jer ne nalazim nikakva lijeka ni u ljudi, ni u ikojeg stvora. Kad bih znao da ga mogu naći, nikakav mi trud ne bi bio prevelik. Pokaži mi ti, Gospodine, gdje da ga nađem. Pa ako bude potrebno ići za kakvim psićem da mi dade lijeka, ja ću to učiniti.«

24. Dok je bio u tim mislima, mnogo su ga puta vrlo žestoko spopadale napasti da se baci u provaliju uz koju je bila ona njegova soba, a nalazila se odmah do mjesta gdje je obavljao molitvu. No shvaćajući da je samoubojstvo grijeh, opet bi vapio: »Gospodine, ništa neću učiniti što bi tebe vrijeđalo!« Te je riječi ponavljao često, kao i one prve.

Nova razboritost

I eto, dođe mu na pamet pripovijest o nekom svecu koji je htio nešto izmoliti od Boga, a bilo mu je vrlo stalo do toga. Zato mnogo dana nije ništa jeo sve dok to nije izmolio. Razmišljajući dugo, odluči se na kraju da učini to isto i reče samom sebi da neće ni jesti ni piti sve dok se Bog ne pobrine za nj, odnosno dok ne bi primijetio da je nadomak smrti. Kad bi se dogodilo da se nađe u posljednjim časovima, tako da bi morao umrijeti ako ne jede, odlučio je da će tada zamoliti kruha i jesti (baš kao da bi u tom posljednjem času mogao što moliti ili jesti).

25. Dogodilo se to jedne nedjelje nakon što se pričestio. I cijeli je tjedan izdržao a da ništa nije stavio u usta. Nije propuštao obavljati redovite vježbe. Išao je također na Božanski časoslov. Svoje molitve obavljao je na koljenima, također one u pola noći itd. No kad je došla druga nedjelja pa mu se valjalo ispovjediti, reče svom ispovjedniku i to da prošli tjedan nije ništa jeo. Običavao ga je, naime, izvijestiti do u sitnice o svemu što radi. Ispovjednik mu naredi da prekine s tim postom. Premda se još osjećao u snazi, on posluša ispovjednika. I nađe se slobodan od skrupula taj i sljedeći dan.

No treći dan, u utorak, dok je bio u molitvi, poče se prisjećati grijeha. I tako je u mislima išao od grijeha do grijeha iz

prošlog vremena kao kad se nešto niže na konac. I činilo mu se da ih je opet dužan ispovjediti. Međutim, na kraju tih misli obuze ga neko gađenje nad životom što ga provodi i nekakvi poticaji da ga napusti. I svidje se Gospodinu da ga je to kao probudilo oda sna.

Budući da je već iz čitanja imao neko iskustvo što mu ga je Bog dao o različitosti duhova, stade promatrati kakvim je sve načinom taj duh dolazio. I tako se s velikom jasnoćom odluči da iz prošlosti neće više ništa ispovijedati. I eto, od tog dana dalje ostade slobodan od onih skrupula. Bio je potpuno uvjeren da se našem Gospodinu svidjelo osloboditi ga po svom milosrđu.

26. Uz svojih sedam sati molitve bio je zauzet pomaganjem u duhovnim stvarima nekim dušama koje su dolazile onamo i tražile ga. Sve drugo vrijeme što mu je ostalo od dana upotrijebio je da razmišlja o Božjim stvarima, o onome što je toga dana razmatrao ili čitao. No kad bi se spremao leći, često su mu dolazile velike spoznaje, velike duhovne utjehe. U njima je gubio mnogo vremena određenog za spavanje, a nije ga bilo odviše. Promatrao je to nekoliko puta i sam po sebi došao na misao da za razgovor s Bogom ima određeno toliko vremena i poslije još sav ostatak dana. Zbog toga je počeo sumnjati u to da one spoznaje dolaze od dobrog duha. Sam od sebe dođe do zaključka da će biti bolje ne mariti za njih i spavati predviđeno vrijeme. I učini tako.

Raznovrsni mistični doživljaji – 1522.–1523.

27. U jelu se ustrajno uzdržavao od mesa. U tom je bio čvrst i nikako nije mislio išta mijenjati, kadli se jedan dan ujutro, tek što se digao, pojavi pred njim meso, pripravljeno za jelo, kao da ga vidi tjelesnim očima. Prije toga nije imao nikakve želje za njim. Zajedno s tim pojavila se u njemu također jaka suglasnost volje da ga odsada jede. I premda se sjećao svoje prijašnje odluke, u toj stvari nije mogao ostati u dvojbi, nego od-

luči da meso mora jesti. Kad je kasnije izvijestio o tome svog ispovjednika, ispovjednik mu reče neka ipak razvidi nije li to možda napast. No premda je on to dobro ispitivao, nikako nije mogao o tome sumnjati.

U to je vrijeme Bog postupao s njime upravo onako kao što učitelj u školi postupa s djetetom kad ga poučava. Bilo gledajući na svoju neukost i neizoštrenost duha, ili na to što nije imao nikoga da ga poduči, ili na čvrstu volju koju mu je sam Bog dao da mu služi, jasno je zaključivao da je Bog na taj način s njime postupao, i uvijek je tako sudio. Dapače, mislio je da vrijeđa njegovo Božansko Veličanstvo ako bi posumnjao u to. Nešto se od toga može uočiti iz sljedećih pet točaka.

28. Prvo, bio je vrlo pobožan prema Presvetom Trojstvu pa je zato svaki dan molio molitvu trima Božanskim Osobama, svakoj napose. Molio je također i molitvu Presvetom Trojstvu. I dolazila bi mu misao: kako da Trojstvu moli četiri molitve? No ta misao stvarala mu je samo malo muke ili nimalo, kao stvar bez veće važnosti. A jednog dana, dok je stojeći na stepenicama istog onog samostana molio Časoslov naše Gospe, poče mu se uzdizati um. Kao da vidi Presveto Trojstvo u liku triju tipki glazbala, i to uz tolike suze i takve jecaje da nije mogao njima ovladati. Suza nije mogao suzdržati ni dok je hodao u procesiji koja je odande kretala tog jutra, i tako sve do ručka. A ni poslije ručka nije mogao prestati govoriti samo o Presvetom Trojstvu, s mnogo usporedbi, vrlo raznolikih, i uz mnogo slasti i utjehe. Otada mu ostade da osjeća veliku pobožnost kad god se moli Presvetom Trojstvu.

29. Drugo, njegovu se umu nekon zgodom, uz veliku duhovnu radost, predstavio način kojim je Bog stvorio svijet. Činilo mu se da vidi nešto bijelo iz čega izlazi nekoliko zraka i da Bog iz toga pravi svjetlost. Međutim, nije to znao objasniti, niti se dobro i potpuno sjećao duhovnih spoznaja koje mu je u onim vremenima Bog utiskivao u dušu.

Treće, u toj istoj Manresi, a boravio je tamo gotovo godinu dana, nakon što ga je Bog počeo obasipati utjehom i kad je

vidio postignuti plod u dušama s kojima je radio, napustio je one krajnosti kojih se prije držao. Već je podrezivao i nokte i kosu. Boraveći tako u tom gradu, slušao je jadan dan misu u crkvi spomenutog samostana. I za podizanja Tijela Gospodnjega ugleda unutarnjim očima kao neke bijele zrake koje su dolazile odozgo. Premda nakon toliko vremena ne može to dobro objasniti, to što je on jasno »ugledao« umom bilo je »gledanje« Isusa Krista, našeg Gospodina, u Presvetom sakramentu.

Četvrto, često je i duže gledao unutarnjim očima Kristovo čovještvo dok je bio u molitvi. Lik koji mu se ukazivao izgledao je kao neko bijelo tijelo, ni veliko ni vrlo maleno, ali nije razabirao nikakve udove. To je često vidio u Manresi. Ako bi rekao dvadeset ili četrdeset puta, ne bi se usudio misliti da je prijevara. Drugi put je to vidio kad je bio u Jeruzalemu, i opet kad je bio na putu kod Padove.

I našu je Gospu također vidio u sličnu liku, bez razlikovanja pojedinosti. Te pojave što ih vidje utvrdiše ga u vjeri i uvijek su ga toliko utvrđivale da je često mislio u sebi: kad ne bi imao Sveto pismo, koje nas uči te stvari, on bi se samo prema onome što vidje odlučio da umre za njih.

30. Peto, nekom je zgodom radi svoje pobožnosti išao do neke crkve, udaljeno od Manrese nešto više od jedne milje [gotovo 2 km]. Mislim da je zovu Sveti Pavao i da put vodi uz rijeku. Idući tako zaokupljen svojim pobožnostima, sjedne malko licem prema rijeci, koja je tekla duboko dolje. I dok je tamo sjedio, počeše mu se otvarati oči uma. Nije imao viđenje, nego je shvatio i spoznao mnoge stvari iz duhovnog života i s područja vjere i naobrazbe. A sve to u tako veliku svjetlu da su mu sve stvari izgledale kao nove.

Nemoguće je iskazati pojedinosti koje je tada shvatio premda ih je bilo mnogo, nego samo to da je velika jasnoća ušla u njegov um. I kad gleda kakve je sve pripomoći imao od Boga i sve stvari koje je spoznao u životu u prošle čak šezdeset i dvije

godine, pa i uzevši sve to zajedno, ne čini mu se da je shvatio toliko koliko samo tom zgodom.[2]

(*Dopuna:* Um mu je postao tako prosvijetljen da mu se činilo kao da je drugi čovjek i da ima drugi razum, a ne onaj što ga je imao prije.)

31. Potrajalo je to dugo. Nakon toga pođe se zahvaliti Bogu i baci se na koljena pred raspelom što je stajalo tamo blizu. Tu mu se ukaza ona pojava koja mu se često ukazivala, a nikad je nije prepoznao, to jest ono nešto o čemu se prije govorilo da mu je izgledalo vrlo lijepo, s mnogo očiju. No stojeći pred raspelom odmah primijeti da to nešto nema tako lijepu boju kao obično i spozna vrlo jasno, s velikim pristankom volje, da je to zloduh. I eto, poslije mu se dugo vremena običavao često pojavljivati, a on bi ga prezrivo odgonio štapom koji je obično imao u ruci.

Iskustva u vrijeme bolesti i očekivanja smrti 1522./1523. i 1535.

32. Jednom se u Manresi, bolestan, u vrlo jakoj groznici, našao nadomak smrti. Jasno mu je bilo da mu je duša na izmaku. U tim časovima javljala mu se neka misao koja mu je govorila da je pravednik. S njom je imao toliko muke da je cijelo

---

[2] Kad je Ignacije to govorio, bio je u 64. godini života. Grobna ploča, naime, svjedoči da je umro u 65. godini, a umro je 31. srpnja 1556. (usp. Garcia Villoslada, *San Ignacio de Loyola, Nueva biografía*, BAC, Madrid, 1986, str. 58). Prema svjedočanstvu p. Luisa Gonçalvesa, o tom su mističnom doživljaju govorili neposredno poslije 17. veljače 1555., možda 9. ožujka te godine (usp. *Memoriale seu Diarium Patris Ludovici Gonçalves de Câmara*, n. 137, u: MHSI *Monumenta Ignatiana*, str. 610). Očekivali bismo, dakle, da će Ignacije reći »u prošle čak šezdeset i tri godine«. Zapisane »šezdeset i dvije godine« mogu biti plod nepažnje Ignacijeve ili piščeve. No u ovom kontekstu Ignacije bi i hotimice mogao odračunati prvu godinu života kao još neuračunljivu za intelektualne spoznaje.

vrijeme samo nju odbijao i dozivao si u svijest svoje grijehe. Više je muke imao s tom mišlju negoli sa samom groznicom. Koliko god se mučio da je svlada, tu misao nije mogao pobijediti. Zato, kad je groznica malo popustila i više nije bio na izdisaju, poče velikim vapajima zaklinjati neke gospođe koje su ga došle posjetiti, da mu za ljubav Božju, kad opet budu vidjele da umire, postojano viču: »Grešniče!«, da se sjeti uvreda što ih je nanio Bogu.

33. Drugom zgodom, kad je morem plovio iz Valencije u Italiju, u silnoj oluji puklo je kormilo broda. Došlo je dotle da su i on i mnogi suputnici na brodu bili uvjereni kako prirodnim načinom ne bi mogli izbjeći smrti. U tim se časovima dobro ispitivao i spremao se na smrt. Ipak, nije se bojao zbog svojih grijeha ili zbog toga što će biti osuđen [na Božjemu sudištu]. Samo se osjećao vrlo zbunjen i žalostan jer je smatrao da nije dobro iskoristio darove i milosti što mu ih je dao Bog, naš Gospodin.

Drugi put, godine 1550., u vrlo teškoj bolesti bilo mu je jako loše. I on sam i mnogi drugi držali su da mu je kraj. Misleći u tim časovima na smrt, toliko je bio radostan i osjećao je toliko duhovne utjehe zbog toga što će umrijeti da se sav topio u suzama. To se više gotovo i nije prekidalo pa bi mnogoput sam otklonio misao na smrt da ne bude toliko te utjehe. [...]

Završni zapisi p. Luísa Gonçalvesa da Câmara

99. Pošto je sve ovo bilo ispripovijedano, ja sam 20. listopada [1555.] upitao Hodočasnika o *Duhovnim vježbama* i *Ustanovama*. Želio sam čuti o tome kako ih je sastavio. Rekao mi je da *Duhovne vježbe* nije sastavio sve najedanput. Za neke mu se stvari, kojih se držao u svojoj duši i vidio da su mu korisne, činilo da bi i drugima mogle biti korisne. Zato ih je zapisao, na primjer ono o ispitivanju savjesti, onako s crtama itd.

O poukama za izbor posebno mi je rekao to da ih je izvukao iz one različitosti u duhu i mislima što ih je imao kad je bio u Loyoli, kad je bio još slab zbog noge.

A za *Ustanove* mi reče da će mi kazati navečer. Pozvao me isti dan prije nego što će večerati. Imao je izgled osobe sabranije nego obično. Izrekao mi je kao neku službenu izjavu. Njezin je sadržaj bio da iskaže nakanu i iskrenost kojom je ispripovjedio ove stvari. Izjavio je da je sasvim siguran da ni u čemu što je ispripovijedio nije pretjerao. Često je odonda, otkako je počeo služiti našem Gospodinu, učinio nešto što ga vrijeđa, ali nikad nije pristao na smrtni grijeh. Dapače, stalno je rastao u pobožnosti, to jest u lakoći da nađe Boga. I svaki put i u svako vrijeme kad želi naći Boga, nalazi ga. I sada često ima viđenja, osobito ona o kakvim se prije govorilo – da vidi Krista kao sunce. To mu se često događa kad ide govoriti o važnim stvarima, i dolazi mu kao potvrda.

100. Kad govori misu, također ima mnogo viđenja. I kad je sastavljao *Ustanove*, imao ih je također vrlo često. Sad to može lako tvrditi jer je svaki dan zapisivao ono što je prolazilo njegovom dušom, pa je to sada našao zapisano. I pokaza mi tada prilično velik svezak zapisa. Iz njih mi pročita dobar dio. Radilo se najviše o viđenjima u kojima je gledao potvrdu za neke stvari od *Ustanova*. Katkad je vidio Boga Oca, kadšto sve tri Osobe Trojstva, gdjekad Našu Gospu kako se zauzima, štokad kao potvrdu.

Posebno mi je spomenuo odredbe s kojima se zadržao četrdeset dana služeći svaki dan misu, i svaki dan uz mnogo suza. Radilo se o tome da li bi [vlastita] crkva imala neki prihod, i bi li Družba mogla imati doprinos od njega.

101. Kad je sastavljao *Ustanove*, držao se ovog načina: Svaki bi dan služio misu i podastirao Bogu predmet kojim se bavio. I molio se za to. I molitva i misa bile su uvijek sa suzama.

Ja sam želio vidjeti one listove u vezi s *Ustanovama* i molio sam ga da mi ih ostavi za kratko vrijeme. On ne htjede.

Zapisi sa suđenja u Alcali

Otkrivši svoje duhovno zvanje, sv. Ignacije se po povratku s hodočašća u Svetu zemlju dao na studiranje. Pri tom je i dalje po svom običaju držao vjeronauk i davao duhovne vježbe na temelju vlastitog iskustva iz Manrese. Međutim, u tom apostolskom radu nailazio je i na ozbiljne poteškoće. U svojoj nam 'Autobiografiji' svjedoči da je zbog svog rada čak bio uhićen i bačen u zatvor, i to više puta. Podvrgnut je, izravno ili neizravno, Inkviziciji. Vlasti su pomno ispitivale njegovu djelatnost. U Alcali je boravio vjerojatno od sredine g. 1526. Iz tog razdoblja ostale su nam zapisane neke izjave svjedoka sa sudskih procesa protiv Ignacija. Istraga se, kako nadnevci pokazuju, otegla na gotovo pola godine. Zabilježena svjedočanstva potječu s tri sudske sjednice: prva bijaše 19. studenoga 1526., druga 6. ožujka 1527., a treća se protegnula od 1. pa sve do 21. svibnja te godine. Uz Ignacija, koji namjerno nije htio nikakva odvjetnika nego se sam branio na sudu, u svjedočenju sudjeluje još šest osoba. Dvije od njih pojavljuju se i na drugom i na trećem procesu kao svjedokinje. Među njima su po svoj prilici jedna majka (Mencía de Benavente) i njezina kći Ana. Iz sačuvanih izjava jasno se nazire Ignacijeva metoda duhovnog rada koja uglavnom odgovara prvom tjednu Duhovnih vježbi. Poučavao je u razmatranju o tajnama vjere, ispitivanju savjesti i redovitom primanju sakramenata. Dokument je predragocjen zapis o počecima bogatoga i sustavnoga Ignacijeva djelovanja, a na hrvatskom jeziku objavljujemo ga prvi put. Tekst se nalazi u 'Monumenta Ignatiana', s. IV., v. I., 601–620. Ovdje ga navodimo prema CALVERAS, str. 333–340, a preveo ga je Niko Bilić, DI.

Prvi proces (19. studenoga 1526.)

Beatriz Ramírez

Pitali su je zna li, je li vidjela ili čula da ovi spomenuti ili netko od njih napose poučava pojedine osobe. Kazala je kako je jednog dana došla u kuću Andresa Daville, pekara, stanovnika ovog naselja, i ondje u jednoj sobi, gdje je smješten jedan od gore spomenutih, naišla na Iñiga. Ondje je također bio još jedan njegov drug. A bila je ondje i slušala Iñiga neka Isabel Sánchez... (*navodi i druge četiri žene i dva muškarca*). Čini joj se da su i drugi ondje bili, ali se ne sjeća tko. Sve je njih Iñigo poučavao o dvije prve zapovijedi, tj. ljubi Boga itd. O tome je veoma opširno govorio. Dok je bila ondje, među tim svijetom, rastužila se vidjevši da ono što Iñigo govori bijahu stvari koje za nju nisu nove, kao ljubav prema Bogu i bližnjemu itd. [18].

Pitali su je kako se našla ondje. Odgovorila je da je to stoga što joj je Iñigo dan-dva ranije rekao da će govoriti u onoj kući o zapovijedima pa neka dođe.

Drugi proces (6. ožujka 1527.)

Mencía de Benavente

Pitali su je zna li da Iñigo ili netko od njegovih drugova poučava ili okuplja mnoštvo naroda u kućama ili crkvama ili na drugim mjestima. I što je to što naučavaju i na koji način. Neka objasni što znade. Kazala je da je Iñigo vodio razgovor u njezinoj kući i govorio s nekim ženama, posebice s Mari Diás i jednom njezinom kćeri... (*ovdje imenuje još neke žene*) i drugim ženama i sluškinjama. Razgovarao je s njima poučavajući ih o zapovijedima, smrtnim grijesima, pet osjetila i o moćima duše. Tumačio im je vrlo dobro, a tumačio je na temelju evanđeljâ i sa sv. Pavlom i drugim svecima. Kaže im neka svakog dana obavljaju ispit savjesti, dvaput na dan, dozivljući u pamet ono u čemu su sagriješili pred jednom slikom [43]. I svjetuje im da idu na ispovijed svakih osam dana i u isto vrijeme prime sv. sakrament [18].

Ana, kći Juana de Benavente

Kazala je da im je tumačio članke vjere [253] i smrtne grijehe, pet osjetila, tri moći duše i druge dobre stvari za služenje Bogu. Govori im stvari iz evanđelja. Ponekad je bila zajedno s drugim ženama, a ponekad sama.

Pitali su je gdje ih je poučavao. Rekla je da koji put u njezinoj kući, a ponekad u domu koji vodi njezina majka. Koji put je išla s ostalim susjedama iz svoje četvrti. Pa je, kad su išle u dom, bilo mnogo žena...

Kaže im da idu na ispovijed svakih osam dana. Također je slušala Calista koji im govori kako će služiti Bogu.

Leonora, kći Ane de Mena

Rekla je da ga je slušala o crkvenim zapovijedima, o pet osjetila i drugo o služenju Bogu...

Pitali su je gdje im je to govorio. Rekla je da u domu gdje su bile i mnoge druge žene. Govorio je svima zajedno.

Treći proces (1. svibnja 1527.)

María de la Flor

Rekla je da o Iñigu zna ovo: Često ga je vidjela kako ulazi u kuću Mencíje de Benavente, njezine tete. Mnogo puta su u tajnosti razgovarali. Pitala je tetu i njezinu kći što on to govori njima, a i drugim ženama koje se ondje okupljaju. Rekle su joj da im pokazuje kako se služi Bogu; one njemu kazivahu svoje muke, a on bi ih tješio.

I njoj je rekao da bi htio s njom govoriti. Pa su i razgovarali i rekao joj je da će joj pokazati kako se služi Bogu. Iñigo joj je rekao da mora govoriti s njom čitavih mjesec dana te da taj mjesec mora ići na ispovijed svakog tjedna i pričestiti se [18]. I da će ponajprije biti veoma radosna, a neće znati odakle joj to dolazi, a drugi tjedan bit će vrlo žalosna [315]. I da će osjetiti u tome veliku dobit, kako se on u Gospodinu nada. Pa,

ako se taj mjesec dobro osjeća nek nastavi, ako ne, vratit će se onome od prije.

I rekao joj je da joj mora objasniti tri moći, pa joj je i objasnio, zatim, zaslugu koja se postiže u napasti [33, 34] te deset zapovijedi i što se toga tiče; smrtne grijehe, pet osjetila i potankosti glede svega toga [18].

I kazivao joj je da, kad bi neka žena došla i nagovarala jednu djevojku na zlo, ako ta djevojka ne bi ni slušala, onda ne bi griješila ni smrtno ni lako. Ako pak drugi put dođe, a ona je sasluša i čuje na što je nagovara, onda griješi lako. Ako bi je još jednom nagovarala, pa ona učini što joj kažu, sagriješit će smrtno [35–37]. I kazivaše joj kako mora ljubiti Boga [18].

I rekao joj je da će joj, kad bude počimala služiti Bogu, sigurno doći napasti od neprijatelja [315]. I objašnjavao joj je ispit savjesti i kako da ga obavi dva put na dan, prvi put poslije ručka, i drugi put poslije večere. Neka klekne i kaže: »Bože moj, Oče moj, Stvoritelju moj. Hvalim te i slavim za tolike milosti kojima se me obdario i nadam se da ćeš me još obdariti. Molim te po zaslugama tvoje muke daj mi milost da znadnem dobro ispitati svoju savjest.«

Četiri puta ju je zahvatila velika žalost te joj ništa nije dobro činilo i nije mogla podići oči i pogledati Iñiga. I dok je bila u toj žalosti, razgovarala je s Iñigom i s Calistom pa se tako od nje oslobodila. A to isto rekla je i gđa de Benavente i njezina kći. Stoga je pitala Iñiga što su i odakle im dolaze te žalosti. A on je odgovorio da to, dok započinjemo služenje Bogu, đavao podmeće. Neka bude jaka u služenju Bogu i nek to pretrpi iz ljubavi prema Bogu [315].

Iñigu i Calistu je bilo veoma drago kad bi im nadošle takve žalosti i obamrlosti jer su govorili da tako nastavljaju ulazak u služenje Bogu [315].

Zatim, kad govori Zdravo Marijo, neka odahne i razmatra na temelju te riječi »Zdravo Marijo«; i potom »milosti puna« i neka razmatra na temelju toga [258].

I kazivao joj je neka se ne kune nikakvom zakletvom i ne govori: »Tako mi Bog pomogao«, ni »Života mi moga«, nego

jedino: »Da, jasno« [38]. I da, ako neke osobe uđu u služenje Bogu, neće imati zavisti nego revnost.

Ana de Benavente (14. svibnja 1527.)

Ono čega se sjeća je da ju je, nakon što je razgovarala s gore spomenutima, uhvatila neka nesvjestica ili uzetost tri ili četiri puta. A to se zbilo ovako: dok je sama za se razmišljala kako se odvojila od svijeta, i u odijevanju kao i u drugim stvarima, ogovaranju i kartanju, zahvatila ju je takva žalost da je sva iznemogla; koji put je pala u nesvijest i izgubila pamet. Dvaput su je zahvatile takve srčane boli da se previjala po tlu. Pridržavale su je druge osobe, ali se nije mogla smiriti. I te su boli potrajale čitav sat. Tako i još koji put, više ili manje [315].

Kad su pak Iñigu i Calistu kazali što se zbilo, oni rekoše da to nije ništa i neka budu jake s Bogom.

Leonora, kći Ane de Mena

Pitali su je kakve su to nesvjestice ili uzetosti koje ju zahvaćaju kad razgovara s Calistom i Iñigom. Rekla je da bi joj, dok je razmišljala o tome kako je napustila običaj da se smije i igra se, koji je prije imala, i dok je mislila kako joj je prije bilo bolje, dolazila neka žalost u srce i ostala bi bez osjetilâ, pa nije ni čula ni osjećala, a od tjeskobe u srcu bilo joj je tako mučno da se previjala po tlu. Doista je tako bilo i to već mnogo puta. A Iñigo govoraše da joj to donosi neprijatelj pa nek misli na Boga i njegovu muku. I tako se oslobađala od toga [315]...

Iñigo joj je nalagao da ide na ispovijed svakih osam dana i prima sv. sakrament svaki mjesec [18].

Ispitivanje sv. Ignacija

Dana 18. svibnja 1527. gospodin vikar otišao je pohoditi crkveni zatvor. Naložio je da Iñigo bude doveden pred njega...

Dakle, riječ je o osobama koje su bile u vezi s Iñigom, posebice ženama, koje je on poučavao. Budući da se svima njima – kako su vikara obavijestili i napomenuli mu – redovito do-

gađa da, nakon razgovora s njime, padaju u nesvijest i nekako obamiru, kao da su izvan sebe i da gube pamet, neka izvoli kazati i objasniti što je uzrok tim nesvjesticama ili uzetostima i tom obamiranju. I kako se to kod njega zbiva.

Na to je odgovorio da je u pet ili šest žena osjetio da je zaista riječ o spomenutim uzetostima. A uzrok takve iznemoglosti, koliko on do njega može doći, jest u tome da im, kako postaju bolje u svom životu i odjeljuju se od grijeha, dolaze velike napasti, sad od zloduha, sad od roditelja, pa ih to dovodi do takve iznemoglosti zbog otpora koji osjećaju u svojoj nutrini. A on ih je tješio kad ih je vidio u takvu stanju, govoreći da budu jake u napastima pa da, ako tako postupe, za dva mjeseca neće više osjećati ni jednu od tih napasti.

To im je govorio jer mu se čini da ono što se tiče napasti poznaje iz vlastitog iskustva, iako ne poznaje ono što se tiče tih nesvjestica ili uzetosti [315].

Luisa Vázquez (21. svibnja 1527.)

Pitali su je na koji ju je način Iñigo poučavao i o čemu. Odgovorila je da ju je prvo poučavao o zapovijedima, potom je u kući Mencije de Benavente, dok je ondje bila Mencía s druge tri-četiri žene, svima njima zajedno pripovijedao i opisivao život sv. Ane [344], pa sv. Josipa i drugih svetaca. A govorio je i druge stvari koje ne pamti...

Pitali su je što joj je Ignacije svjetovao, kako često da ide na ispovijed i na pričest. Odgovorila je da joj je rekao svakih osam dana, ako bude pripravna [18].

Vijećanje prvih otaca 1539.

Dokument iz g. 1539., koji nam je sačuvan, sastavio je vjerojatno Pierre Favre ili Jean Codure. Riječ je o zajedničkom duhovnom rasuđivanju prvih sudrugova koji su se suočili s presudnim pitanjem hoće li prijateljstvu i apostolskom žaru koji ih veže dati i jasnu pravnu normu pa da postanu crkveni red. Pri odlučivanju primijenili su metodu biranja iz 'Duhovnih vježbi' [177–188] da bi došli do zajedničke odluke. Sam Ignacije dokumentu je kao naslov napisao ovo: »Kako se Družba uredila da jednome u njoj budemo obvezani na poslušnost.«

Ova praktična primjena pomaže da bolje shvatimo sažete naputke iz knjižice 'Vježbi'; riječ je o životnim odlukama za koje se traži dosta vremena, solidan duhovni rad i molitva te poštivanje dostojanstva i slobode ljudske osobe. U naše vrijeme, otkako je p. Pedro Arrupe bio vrhovni poglavar, zajedničko duhovno rasuđivanje je ideal na vrlo visokoj cijeni u Družbi Isusovoj. Prijevod koji ovdje donosimo izradio je pokojni p. Josip Kukuljan, DI, a objelodanjen je prvi put u knjizi Ignacio de Loyola, 'Načela jezuita', Mladost, Beograd, 1990., drugo dopunjeno izdanje.

Raznolikost mišljenja

1. Ove prošle korizme kako se već približilo vrijeme kad ćemo se morati dijeliti jedni od drugih i rastajati,[1] a iščekivali smo ga svom željom da brže stignemo do postavljenog cilja na koji smo unaprijed mislili u silnoj čežnji, odlučismo se zajedno sastajati kroz mnogo dana prije rastanka i govoriti među sobom o ovome svom pozivu i pravilu života.

---

[1] Još iste 1539. g. poslani su u Sienu P. Broët i S. Rodrigues, u Parmu P. Favre i D. Laynez, a N. Bobadilla u Napuljsku kraljevinu.

I učinismo to više puta. No, budući da su jedni od nas bili Francuzi, drugi Španjolci, jedni Savojci, drugi Baski, dolazilo bi među nama do razilaženja na razne stavove i mnijenja glede toga našeg stanja. U svih nas bijaše ista zajednička nakana i htjenje, tj. da prema svrsi našeg poziva tražimo Božju volju savršeno onako kako je njemu drago. A glede sredstava koja bi i za nas i za ostale naše bližnje bila u tome korisnija i plodnija, vladala je neka raznolikost mišljenja. Nikome ne mora izgledati čudno da se među nama, slabim i nepostojanim, javila ta raznolikost u mišljenju. Čak i sami apostoli, prvaci i stupovi svete Crkve,[2] kao i mnoštvo drugih, vrlo savršenih muževa, s kojima se mi ni izdaleka nismo dostojni uspoređivati, bijahu međusobno različitih mišljenja, ponekad i suprotnih. I svoja nam protivna mišljenja zapisaše.

S pouzdanjem u Boga

Mi smo, dakle, također, raznoliko sudili iako smo i brižljivi bili i budno pazili da nađemo neki potpuno slobodan put kako bismo se, idući njime, svi prinijeli za žrtvu paljenicu Bogu svome, da njemu na hvalu, čast i slavu služi sve što imamo. Zato napokon odredismo i složnog mišljenja odlučismo da ćemo revnije nego obično nastojati oko molitve, misne žrtve i razmatranja. Pošto upotrijebimo svakovrsnu brižljivost, prepustit ćemo dalje sve svoje zamisli Bogu. U njega ćemo se uzdati koji je toliko dobar i darežljiv. On ne uskraćuje dobra duha nikome tko ga moli ponizno i jednostavna srca. Štoviše, izobilno ga daje svima.[3] Ni kod koga ne kasni pa sigurno neće ni nas zanemariti. Dapače, u svojoj će se darežljivosti pobrinuti za nas raskošnije nego što molimo ili razumijemo.

2. Započesmo, dakle, sa svojim ljudskim pokušajima, iznašajući među sobom neke nejasnoće, vrijedne da se pomnjivo i zrelo

---

[2] Usp. Gal 2,11.

[3] Usp. Jak 1,5.

promotre i raščiste. O njima smo onda preko dana običavali misliti i razmatrati te ih uz pomoć molitve proučavati. A nanoć bi svatko iznio pred ostale što je smatrao točnijim i korisnijim, da svi zajedno prigrlimo mišljenje koje bude sigurnije istinito, a ispitano je i provjereno i većim brojem glasova i jačim razlozima.

Treba li Družbu sačuvati

3. Prve večeri kad se sastadosmo iznesena je ova nejasnoća: Da li bi bolje bilo, nakon što smo sebe i svoj život prinijeli i posvetili Kristu, Gospodinu našem, i njegovu pravom i zakonitom Zamjeniku na zemlji da on s nama raspolaže i šalje nas onamo, gdje mu se više bude činilo da možemo donijeti ploda, bio to...,[4] bili Indijci, bili heretici, bili koji god drugi vjernici ili nevjernici, da li bi, kažem, bolje bilo da budemo na taj način međusobno privrženi i vezani u jedno tijelo te nas nikoja, ma kolika bila, tjelesna odvojenost ne rastavi, ili možda tako ne bi bilo dobro?

Da se to na primjeru pokaže: evo, Vrhovni prvosvećenik upravo šalje dvojicu od nas na područje Siene. Moramo li se brinuti za one koji će tamo poći, odnosno oni za nas, i podržavati uzajamno razumijevanje, ili da se možda ne brinemo za njih više nego za ostale koji ne pripadaju Družbi?

Na kraju zaključismo potvrdno, tj.: kad se preblagi i premilostivi Gospodin udostojao nas toliko slabe i rodom iz tako različitih krajeva i običaja, međusobno povezati i sabrati, mi tu Božju vezu i zbor ne bismo smjeli razvrgnuti, nego ih radije iz dana u dan činiti čvršćim i stalnijim na taj način što ćemo se združiti u jedno tijelo i brinuti se jedni za druge u prijateljskom razumijevanju da tako bude više ploda u dušama. Ta čak i krepost, udružena, ima više snage i srčanosti da postigne bilo koje teško osvojivo dobro, nego kad bi se rasula na više strana.

[4] Ovdje je u rukopisu ostavljeno prazno mjesto za jednu-dvije riječi.

Ipak, sve ovo što smo rekli i što ćemo još reći želimo neka se shvaća u tom smislu da se mi svojim tvrdnjama ne slažemo ni s čim što bi dolazilo iz našeg vlastitog duha i naše glave, nego samo ukoliko to, svejedno o čemu se radi, Gospodin nadahne te Apostolska Stolica potvrdi i odobri.[5]

Pitanje zavjeta poslušnosti

4. Pošto je odlučena i riješena ta prva nejasnoća, prešlo se na drugu, još težu, ne manje vrijednu da se promotri i raščisti, tj. ne bi li, nakon što smo pred prečasnim Izaslanikom Njegove Svetosti, dok smo boravili u Mlecima,[6] svi položili zavjet vječne čistoće i zavjet siromaštva, ne bi li, kažem, dobro bilo položiti i treći, tj. zavjet poslušnosti jednome od nas, da mognemo svim djelima iskrenije i odlučnije i zaslužnije ispunjavati volju Gospodina Boga našega, i ujedno slobodnu volju i zapovijed Njegove Svetosti, kojoj smo vrlo rado prinijeli sve što imamo, volju, razum, sposobnost itd.?

Da li da se povuku u samoću

5. Da riješimo tu nejasnoću, mnogo smo dana ustrajno molili i razmišljali, ali nismo ni na što naišli što bi nam zadovoljilo duh. Tada započesmo, pouzdavajući se u Boga, razgovarati među sobom o nekim sredstvima kako bi se bolje riješila nejasnoća.

Kao prvo, ne bi li dobro bilo da se svi povučemo u neko pustinjačko sklonište te da ondje ostanemo trideset ili četrdeset dana, predajući se razmatranju, postu i pokori, s nakanom da Bog usliši naše želje i udostoji se unijeti u našu pamet rješenje nejasnoće?

Ili bi, pak, u istu svrhu morala onamo poći trojica ili četvorica u ime sviju?

---

[5] Valja uočiti ovaj stav koji se podrazumijeva kod svih zaključaka prvih otaca.

[6] Godine 1537. kad su bili zaređeni za svećenike.

Ili, ako nitko ne bi išao u pustinjačku osamu, da se ostavši u gradu pola dana posvetimo samo tom svojem poslu te damo zgodnije i obilnije mjesto sabranosti, razmišljanju i molitvi, a ostali dio dana da utrošimo za običajna svoja djela propovijedanja i ispovijedanja?

6. Raspravivši to i ispitavši, na kraju odlučismo da svi ostanemo u gradu, osobito iz dva razloga:

Prvi je da ne nastane govorkanje i sablazan u gradu među pukom. Kako su ljudi obično skloni olako suditi, zaključit će i držati da smo ili pobjegli ili da nešto snujemo ili da nismo dovoljno čvrsti i stalni u onome što jednom započesmo.

Drugi je da zbog naše odsutnosti ne propadne u međuvremenu plod koji smo tada naveliko doživljavali u ispovijedima, propovijedima i drugim duhovnim vježbama. On bijaše tako velik da, i kad bismo bili četiri puta brojniji nego što nas je bilo, ne bismo mogli svima udovoljiti, kao što ni sada ne možemo.

Posebna priprava duha

Drugo o čemu smo počeli razgovarati ne bismo li pronašli put k rješenju bijaše da se svima zajedno i svakome pojedinačno ponude sljedeće tri priprave duha:

Prva je, da se svaki pojedini na taj način pripravlja, i na taj način obavlja molitvu, misnu žrtvu i razmatranje da u tome nastoji postići radost i mir u Duhu Svetomu glede poslušnosti, trseći se da mu, koliko do njega stoji, volja bude sklonija na slušanje nego na zapovijedanje kad bi odatle jednako slijedila slava Bogu i hvala njegovu Veličanstvu.

Druga je priprava duha, da nijedan od sudrugova ne započijeva s drugim sudrugom razgovor o toj stvari ili od njega traži obrazloženja. Tako da ni na koga ne bi utjecalo bilo koje tuđe uvjerenje i priklonilo ga više prema slušanju nego neslušanju ili obratno. Svatko bi išao samo za onim što je u molitvi i razmatranju spoznao kao bolje.

Treća je da svaki o sebi zamisli kako ne pripada ovom našem zboru niti očekuje da ikad bude u nj primljen. Uslijed takva zamišljanja ne bi ga nikoje čuvstvo zanijelo da jače prianja uz neki pogled i sud, nego bi kao nečlan slobodno iznio svoje mišljenje glede odluke o slušanju ili neslušanju. I konačno bi svojim sudom potvrdio i odobrio onaj stav kojim drži da će se Bogu više služiti i Družba sigurnije ostati očuvana.[7]

Razlozi protiv zavjeta poslušnosti

7. Sredivši prvo te stvari duha, dogovorismo se da ćemo sljedećeg dana svi doći pripravljeni. Svaki će kazati sve nepogodnosti koje bi se mogle navesti protiv poslušnosti sa svim popratnim obrazloženjima, ali do kojih je svatko od nas neovisno došao u razmišljanju, sabranosti i molitvi. I svatko je redom iznosio što je zapazio.

Jedan, na primjer, reče: »Čini se da taj naziv red, odnosno poslušnost, zbog naše krivnje i grijeha ne uživa u kršćanskom puku dobra glasa kao što bi trebalo.«

A drugi reče: »Ako hoćemo živjeti pod poslušnošću, možda će nas Vrhovni prvosvećenik prisiliti da živimo prema kojem drugom, već postojećem i uhodanom redovničkom Pravilu. Onda nam se ne bi pružalo toliko mogućnosti i područja za rad na spasenju duša, a to je jedino za čim, poslije skrbi za svoju dušu, težimo. Na taj bi način bile osujećene sve naše želje koje su, smatramo, mile Gospodinu, Bogu našemu.«

Drugi opet: »Ako smo u poslušnosti prema nekome, neće ih se toliki broj priključiti našoj skupini da vjerno rade u Gospodnjem vinogradu. A u njemu se nalazi malo pravih radnika, iako je žetva tolika, dok dosta njih, po ljudskoj slaboći i nepostojanosti, više traži svoje probitke i vlastitu volju nego probitke Isusa Krista,[8] i potpuno zatajenje samog sebe.«

Isto tako sljedeći na drugi način, a tako i četvrti, i peti itd., iznoseći nepogodnosti koje su se našle protiv poslušnosti.

---

[7] Usp. *Duh. vj.* [185].

[8] Usp. Fil 2,21.

Razlozi u prilog zavjetu poslušnosti

Drugoga, pak, dana, odmah poslije toga, raspravljali smo obratno, iznoseći sve pogodnosti i plodove poslušnosti kako ih je tko otkrio u molitvi i razmatranju. I svatko je, kad bi došao na red, izložio što je razmotrio, sad pokazujući kako drugo ne može stajati, sad iznoseći vrijednost same poslušnosti.

Na primjer, jedan je ovako pokazivao da je drugo besmisleno i nemoguće: »Kad bi ova naša skupina imala na brizi poslove bez slatkog jarma poslušnosti, nitko ih ne bi pravo imao na brizi. Jedan drugome bismo prepuštali to breme, kao što nam se više puta dogodilo.

Isto tako, kad bi ova skupina bila bez veza poslušnosti, ne bi mogla imati duga opstanka i trajnosti, a to se protivi onoj prvoj našoj nakani – da trajno sačuvamo svoju Družbu. Budući dakle da se neka skupina ničim jače ne čuva nego poslušnošću, čini se da nam je ona nužna, pogotovo nama koji se zavjetovasmo na vječno siromaštvo te smo ustrajno i bez prekida zauzeti i duhovnim i vremenitim poslovima u kojima se Družba manje čuva.«

Drugi je izložio vrijednost ovako: »Poslušnost rađa postupke i kreposti herojskog stupnja, čak ih čini stalnima. Tko, naime, zbilja živi pod poslušnošću spreman je odmah izvršiti što god mu se naredilo, pa nek to bude još tako teško ili stvaralo poniženje i ismijavanje i prizor zabave za svijet. Kao kad bi mi se, na primjer, naložilo da hodam po ulicama ili trgovima neodjeven ili odjeven u neobičnu odjeću. Jer iako se to nikad ne zapovjedilo, nek je tko pripravan da odmah izvrši što mu se naredi, gazeći vlastiti sud i svoju volju, postupci će mu uvijek biti herojskog stupnja i puni zasluga.

Isto tako, ništa ne obara svu oholost i drzovitost kao poslušnost. Oholosti je, naime, jako stalo do toga da se ravna po vlastitu sudu i vlastitoj volji ne dajući prednost nikome, uznoseći se za stvarima velikim i za čudima što su iznad nje.[9] A po-

---

[9] Usp. Ps 131,1.

slušnost se upravo protiv toga bori. Uvijek, naime slijedi tuđi sud i volju drugoga, svima daje prednost, drži se što bliže poniznosti, koja je neprijateljica oholosti.

Uz to, iako smo mi svu poslušnost i općenito i u pojedinačnim stvarima, predali vrhovnom prvosvećeniku i pastiru, ipak se on neće moći baviti našim pojedinačnim i slučajnim pitanjima, kojih je bezbroj, a ne bi ni dolikovalo da se njima bavi kad bi i mogao.«

Jednodušan zaključak

8. Kroz mnogo dana pretresosmo tako s raznih gledišta mnoštvo pitanja ne bismo li riješili nejasnoću, važući i ispitujući značajnije i jače razloge uz običajne vježbe molitve, sabranosti i razmišljanja. Napokon uz pomoć Božju zaključismo, ne većinom glasova, nego bez ičijeg neslaganja, da nam je korisnije i potrebnije iskazivati poslušnost jednome od naših: tako ćemo bolje i potpunije moći izvesti svoje prve želje da svim djelima ispunjamo Božju volju; tako će se i Družba sigurnije sačuvati; i napokon, tako će se moći dolično odgovoriti pojedinim zadacima koji naiđu, i duhovnim i vremenitim.

Sličan postupak s ostalim pitanjima

9. Istim smo redom slično raspravljali i postupali u svemu ostalom, zahvaćajući uvijek i jednu i drugu stranu. U spomenutim se i ostalim pitanjima zadržasmo gotovo tri mjeseca, od sredine korizme[10] do blagdana Ivana Krstitelja uključno. Tog je dana lijepo i složnom suglasnošću duhova sve privedeno kraju i završeno, ne bez velikog bdjenja, molitve i umnog i tjelesnog napora prije nego bismo donosili spomenute zaključke i odlučivali.

---

[10] God. 1539. Pepelnica je bila 19. veljače, a Uskrs 6. travnja.

Duhovni dnevnik

Ovdje se, evo, susrećemo sa svakodnevnim zapisima Ignacija de Loyole o njegovu mističnom doživljavanju. Nema tu posebne literarne snage. Nižu se sažete, nepotpune rečenice, infinitivi, imenice... Za njega je bilo dovoljno. Bio je to njegov osobni podsjetnik za razvoj u vlastitoj duši gledom na konkretna pitanja. Od »podebljeg svežnja« ('Autobiografija', br. 100) takvih zapisa ostadoše nam sačuvana samo dva tanka sveska koji se čuvaju u Arhivu Družbe Isusove u Rimu. Prvi svezak (13 listova) zahvaća dane od 2. veljače do 12. ožujka 1544., a drugi (12 listova) dane od 13. ožujka 1544. do 27. veljače 1545. Oba su, dakle, nastala u vrijeme kad je Ignacije bio jako zaokupljen potankim razrađivanjem Ustanova novog Reda.

Donosimo prvi dio tih zapisa: od 2. do 24. veljače 1544. On će nam pružiti priličan uvid u Ignacijevu dušu. Tu su već sve glavne odrednice njegova mističnog doživljavanja: Presveto Trojstvo, posredništvo Isusa Krista gdje i Bogorodica ima svoju ulogu, uska povezanost sa svetom misom, traženje i nalaženje Boga u svim stvorovima, susret s konkretnim zadacima u životu. I predmetni okvir ovog izvatka vrlo je zanimljiv:

Kad je papa Pavao III. apostolskim pismom 'Sacrosanctae Romanae' od 24. lipnja 1541. predao Družbi Isusovoj u posjed crkvicu Santa Maria della Strada, primila je Družba ujedno pravo na određen stalni dohodak za njezino održavanje i za potrebe bogoslužja. No nije li se time odstupilo od prvotnog nadahnuća Reda? Zbog ideala, naime, evanđeoskog siromaštva Družbine kuće ne smiju imati nikakva pravno osigurana stalnog dohotka, smiju ga imati samo odgojni zavodi i tome slične ustanove. Ignacije razmišlja ne bi li i za Družbine crkve trebalo zauzeti stav da ne smiju imati »baš nikakav« pravno osiguran dohodak.

Ovo je prijevod izvornika, prema kritičkom izdanju u MHSI, Monum. Ign. III., Sancti Ignatii de Loyola Constitutiones Societatis Jesu I., Roma 1934., str. 86–158, i u IPARRAGUIRRE – DE DALMASES, San Ignacio de Loyola. Obras Completas, Madrid, B.A.C. 1977., str. 341–410. Iz ovog posljednjeg djela preuzeta je stručna razdioba s naslovima, kao i susljedni niz rubnih brojeva. U tekstu ćemo uglatom zagradom [...] označiti umetke koje, kao i razdiobu s naslovima i podnaslovima, dodajemo radi lakšeg i potpunijeg razumijevanja. Znakove koje Ignacije stavlja rastumačit ćemo u odgovarajućoj bilješci.

Ovaj uvod, prijevod i bilješke p. Josipa Kukuljana, DI, prvi put su objavljeni u: Ignacio de Loyola, 'Načela jezuita', Mladost, Beograd, 1990., drugo dopunjeno izdanje.

Prvo doba: biranje i prinošenje[1]

1. Ulazak u biranje

[1] + *Naša Gospa.*[2]

1. Subota [Blagdan Svijećnice, 2. veljače 1544.][3] – U misi obilje pobožnosti sa suzama, uz sve veće pouzdanje u našu Gospu. I tada čitav dan [sklon] više prema baš ništa.[4]

---

[1] U *Duhovnim vježbama* daje Ignacije opširnu pouku o biranju, odnosno »izboru«: Na izazove života možemo, poštujući moralne zahtjeve, odgovoriti u nekim slučajevima na ovaj ili onaj način. Tankoćutnim duhovnim postupkom biranja otkrivamo kojim bismo od tih načina više očitovali ljubav svome Stvoritelju. Usp. *Duhovne vježbe* [169–184] i [165–167].

[2] Ignacije rado bilježi misni obrazac koji je uzeo tog dana.

[3] Ignacije ovdje broji dane kao poglavlja, a ne po nadnevku u mjesecu. Nadnevci su tek u novije vrijeme određeni po nekim liturgijskim podacima u zapisima.

[4] Ovo »baš ništa« odnosi se na rentu ili pravno osiguran stalni dohodak za Družbine crkve. Potanje o tome vidi u Uvodu. »Suze« nisu nepoznate mistici. Ignacije ih, prema svome duhovnom iskustvu, do-

[2] 2. Nedjelja [3. veljače] – Isto, i tada i čitav dan više prema baš ništa.

[3] *Naša Gospa.*
3. Ponedjeljak [4. veljače] – Isto, i uz još druge osjećaje,[5] i čitav dan više prema baš ništa, a navečer neka jako srdačna odanost našoj Gospi, s puno pouzdanja.

[4] *Naša Gospa.*
4. Utorak [5. veljače] – Prije mise, u njoj, i poslije nje obilje pobožnosti, suze, i zbog njih tolikih bol očiju. Vidio Majku i Sina,[6] milostive da se zauzmu kod Oca #.[7] Tada i čitav dan postojan i potican više prema baš ništa. A podvečer nekako osjetio ili vidio našu Gospu, milostivu da se zauzme.

[5] *Naša Gospa.*
5. Srijeda [6. veljače] – Prije mise i u njoj pobožnost, i ne bez suza, i više prema baš ništa. Poslije [mise] učinilo mi

---

življava kao znak Božjeg zahvata u njegovu dušu. Svjestan je relativnosti tog mističkog fenomena pa će u istom ovom *Duhovnom dnevniku* na jednom mjestu reći da postoji i više savršenstvo, koje je bez suza (usp. br. [176] u IPARRAGUIRRE – DE DALMASES, *nav. dj.*, str. 388.). A u pismu od 22. 11. 1533. poručit će ocu N. Florisu da suze nisu nužne, a nisu ni dobre za svakoga (usp. *isto dj.*, str. 884.). U svakom slučaju, Ignacijeve suze pokazuju kako ga malo poznaju oni za koje je on uglavnom vojnik.

[5] Riječi »osjećaj, osjetiti« kazuju kod Ignacija nutarnje iskustveno zapažanje nekog doživljaja u dodiru s nadnaravnom stvarnošću, u rasponu tihog upozorenja (npr. *Autobografija*, br. 8) do žive prisutnosti (npr. ovdje br. [4]).

[6] Misli se na Bogorodicu i Isusa Krista. Kad se spominje Otac, misli se na prvu Osobu Presvetoga Trojstva u kojem se klanjamo Božanskim Osobama Oca i Sina i Duha Svetoga.

[7] Čini se da su ovaj i slični znakovi u tekstu upozorenje na osobit mističan doživljaj. Ignacijev izraz za »milostiv« kazuje aktivnu blagonaklonost koja je spremna nešto poduzeti.

se, u velikoj jasnoći,[8] odnosno drugačije nego obično, da djelomično zadržati [dohodak] znači pometnju,[9] a zadržati sve sablazan i potpomaganje da oslabi siromaštvo koje Bog, naš Gospodin, toliko hvali.

O Trojstvu.

6. Četvrtak [7. veljače] – Prije mise veliko obilje pobožnosti i suze. I čitavog dana neka toplina i znatna pobožnost, i stalno sve više odlučan i potaknut prema baš ništa. Kad je bilo vrijeme za misu, učinilo mi se nekako da sam znatno zahvaćen, uz puno pobožnosti i nutarnjih poticaja, neka se molbom obratim Ocu. I učinilo mi se da su se zauzela dva Posrednika,[10] uz neku naznaku da ću ih vidjeti.

2. Prinošenje izbora

[7] *O Isusu. +*

7. Petak [8. veljače] – Poslije znatne pobožnosti i suza u molitvi, već od priprema za misu, i u njoj, isto tako veliko obilje pobožnosti. Govor sačuvao koliko sam mogao. Postojan u težnji prema baš ništa.

[8] Odmah poslije mise proveo sat i pol ili još dulje u biranju, s pobožnošću i ne bez suza. I prikazivao [Bogu] ono što

---

[8] Izrazom »učinilo mi se« označavat će Ignacije određeni stupanj spoznaje koja je ishod nekog zahvata nadnaravi. »Jasnoćom« naziva onaj zahvat nadnaravi po kojemu njegovu umu postaju »vidljivim« dimenzije stvarnosti koje su u svojoj uzvišenosti nedostupne. »Jasnoća« je naročito znak prisutnosti Isusa Krista (npr. ovdje br. [65] i slj.).

[9] »Djelomično« znači da je određeno samo za strogo ograničenu svrhu, npr. za održavanje crkvene zgrade.

[10] Ignacijeva se duhovnost jako oslanja na vjersku istinu da Bogorodica zbog jedincate povezanosti s Kristom, našim Posrednikom kod Oca, ima jedincatu posredničku ulogu kod Krista i po Njemu kod Oca. U tom će smislu Ignacije više puta spominjati »dva Posrednika«. Usp. *Duhovne vježbe* [63].

mi se po razlozima i po jačem poticaju u volji činilo da preteže,[11] a to je: ne zadržati nikakvu rentu. Htio sam da to bude prikazano Ocu posredstvom i zagovorom Majke i Sina, pa sam prvo njoj upravio molitvu da mi pomogne kod svog Sina i kod Oca. Zatim sam molio Sina da mi, praćen od Majke, pomogne kod Oca. I osjetio sam u sebi kao da idem ili kao da me nose pred Oca. I kao da mi se za tog približavanja dizala kosa. I u čitavu tijelu pokret kao silan žar. A kao posljedica toga suze i vrlo snažna pobožnost #.

[9] Kad sam kasnije ovo čitao i zaključio da je dobro napisano, obuzela me neka nova pobožnost, ne bez suza u očima #. Poslije, kad sam se sjetio tih primljenih milosti, neka nova pobožnost.

[10] Podvečer se kroz sat i pol ili još dulje bavio i opet istim biranjem. I došavši do odluke ne zadržati baš ništa, bio pun pobožnosti. Našao se u nekakvu zanosu i vrlo miran, bez ikakva protunukanja da se nešto zadrži. I minula me volja da se dalje tako dugo bavim biranjem kako sam zamišljao prije nekoliko dana.

[11] 8. [Subota, 9. veljače][12] – Za čitavog biranja, koje sam prolazio s puno mira i pobožnosti, činilo mi se [ovako]: Ne zadržati ni u cjelini, ni djelomično. A nije baš ni vrijedno razmišljati o onome što držim već završenim, i to uz puno mira u duši. A kod [odluke] ne zadržati baš ništa, uvijek je u meni bilo tako.

---

[11] »Volja« je jedan od ključnih pojmova *Duhovnih vježbi* i obuhvaća sve slobodno duševno doživljavanje ukoliko je ono nosilac životnih stavova i djelatnosti. Usp. *Duhovne vježbe* [50].

[12] Na tom je mjestu Ignacije iz nama nepoznata razloga precrtao povelik odsječak. U njemu je novi element samo loše zdravstveno stanje.

[12] *Misa od tog dana.*[13]

9. Nedjelja [10. veljače] – Bavio se biranjem, i s puno pobožnosti, i ne bez suza, prinosio [odluku] ne zadržati ništa. A slične obilne pobožnosti i suza bilo je i prije toga: za običajne molitve, pa prije mise, u njoj i poslije nje, i to uvijek uz [odluku] ne zadržati baš ništa. U obavljenom prinosu našao spokojan mir. Promišljajući osjetio puno jasnoće. A zatim određeni osjećaji gledom na Posrednike, i ne bez gledanja #.

[13] Navečer prolazio biranje: da li sve, da li djelomično, da li ništa. Prinio [odluku] o baš ništa, s puno pobožnosti, nutarnjeg spokoja i mira u duši, u nekoj kao sigurnosti ili uvjerenju da je izbor ispravan.

[14] *O Duhu Svetom.*

10. Ponedjeljak [11. veljače] – Usred uobičajene molitve, uz obilnu pobožnost i suze, a ne ulazeći u biranje, prinosio [učinjeni izbor] ili se molio Bogu, našemu Gospodinu, da prinos koji sam prije prikazao bude mio njegovu Božanskom Veličanstvu. I zatim se uz jednaku pobožnost ili suze jedan trenutak zadržao u razgovoru s Duhom Svetim,[14] jer sam nakanio uzeti misni obrazac njemu u čast. Učinilo mi se da ga vidim ili osjećam u živoj jasnoći ili u boji neobična ognjenog plamena. A zajedno sa svime time utvrđivao se u meni učinjeni izbor #.

3. *Prvi znakovi Božje potvrde*

[15] Zatim se spremio za promišljanje i da [tim načinom] počnem biranje.[15] Izvadio razloge što sam ih držao popisa-

---

[13] Nedjelje imaju svoje vlastite tekstove za slavljenje mise.

[14] »Razgovor« je u ignacijevskoj mislenoj molitvi najosobniji i stoga posebno važan dio. Usp. *Duhovne vježbe* [3], [53–54], [61–64], [71] itd.

[15] *Duhovne vježbe* u pouci za »zdrav i dobar izbor« [175] razlikuju vrijeme kad se čovjek »slobodno i mirno služi svojim prirodnim sila-

ne[16] da ih prođem promišljajući. Pomolio se našoj Gospi, poslije toga Sinu, pa Ocu, da mi dade svog Duha i kod promišljanja i kod rasuđivanja, iako sam govorio kao o već završenoj stvari. Osjećao obilnu pobožnost i određena rasvjetljenja,[17] s nekom jasnoćom pogleda. Sjeo sam i razmišljao onako općenito o zadržavanju [dohotka] potpuno, djelomično ili nikako, i gubio sam volju da ikako gledam razloge [na popisu]. Dolazila su mi tada druga rasvjetljenja, tj. kako je prvo Sin slao apostole da u siromaštvu propovijedaju. I zatim ih je Duh Sveti potvrdio dajući im svoj duh i jezike. A kako su Duha Svetoga poslali Otac i Sin, sve su tri Osobe potvrdile takvo poslanje.

4. Ponovno prinošenje izbora

[16] Kod toga me, uz neki plač i jecaje, obuzimala velika pobožnost i minula sva volja da o tome dalje razmišljam. Klečeći prinio Ocu [odluku] o baš ništa, uz toliko suza koje su tekle s lica i jecaje za vrijeme prinošenja i nakon njega, da se gotovo nisam mogao dići od jecaja i suza u pobožnosti i milosti koju sam primio. I napokon sam se nekako digao. Čak i kad sam se digao, pratila me ta pobožnost s jecajima. Oni su došli pošto sam prinio [odlu-

---

ma« [177], »promišljajući svojim razumom dobro i iskreno« [180], usp. [53], i vrijeme kad rasuđuje što mu je činiti služeći se »iskustvom duhovne utjehe i suhoće, kao i iskustvom u raspoznavanju različitih duhova« [176], usp. [313] i slj.

[16] Sačuvao se poseban popis razloga za i protiv u pitanju da li da se crkvama Družbe Isusove dopuste ikakvi pravno osigurani stalni dohoci, napisan Ignacijevom rukom. Nije utvrđeno da li je taj popis sastavljen u istom razdoblju kad i ovaj *Duhovni dnevnik* ili možda već ranije. Usp. IPARRAGUIRRE – DE DALMASES, *nav. dj.*, str. 313–320.

[17] Ignacijev izraz za »rasvjetljenje« označuje trenutak kad se zahvatom nadnaravi um obogaćuje neočekivanim razumijevanjem skrivene stvarnosti.

ku] ne zadržati baš ništa, označujući [prinos] ovjerenim, valjanim itd.

[17] Zatim, dok sam časkom hodao prisjećajući se onog što je bilo,[18] neki novi nutarnji poticaj na pobožnost i plač #.

[18] Prije nego što ću misiti, časkom se sabrao na kratku molitvu. Neka snažna pobožnost i suze, pa osjećanje ili gledanje na neki način Duha Svetoga, kao završnica u vezi s biranjem. A nikako da u tom smislu ugledam ili osjetim koju od ostalih dviju Božanskih Osoba.

5. Zahvala

[19] Zatim u kapelici,[19] prije mise i u njoj, obilje pobožnosti i suza. Poslije velika smirenost i sigurnost u duši. Kao onaj koji je umoran pa se odmara dugim počinkom, niti sam što tražio niti želio tražiti. Držao sam da je stvar završena, osim što se tiče zahvaljivanja i pobožnosti u vezi s Ocem i s misom o Trojstvu, budući da sam je već prije nakanio uzeti u utorak ujutro.

---

[18] To je tzv. »osvrt«. Vidi *Duhovne vježbe* [77]. Ignacije se od samog obraćenja pažljivo »osvrće« na zbivanja u duši. Usp. *Autobiografija*, br. 8.

[19] U to je vrijeme Ignacije s prvim ocima i desetak đaka, isusovačkih kandidata, stanovao u trošnoj iznajmljenoj kući (obitelji Astalli), nasuprot crkve Santa Maria della Strada. Kućna je kapelica bila kat niže od Ignacijeve sobe, vjerojatno u prizemlju, a uz nju se nalazila jedna veća prostorija, možda blagovaonica. Usp. R. GARCIA-VILLOSLADA, *San Ignacio de Loyola. Nueva Biografia*, Madrid, B.A.C. 1986., str. 474–475; A. FEDER, *Aus dem Geistlichen Tagebuch des hl. Ignatius von Loyola*, Regensburg, Kösel-Pustet, 1922., str. 17–18.

[20] O [Božanskim] Osobama koje su se sakrile.[20]

O Trojstvu.

[21] 11. Utorak [12. veljače] – Pošto sam se probudio, molio sam se. Nisam prestajao vrlo usrdno zahvaljivati Bogu, našemu Gospodinu, uz rasvjetljenje i suze, za toliko dobročinstvo i za toliku jasnoću što sam je primio, a nije se mogla rastumačiti.

[22] Pošto sam se digao, i dalje je trajala nutarnja toplina i pobožnost koju sam imao. Prisjećanje na toliko dobro što sam ga primio poticalo me nekako na novu pobožnost koja je rasla, a i na suze. Pa i kad sam išao gospodinu Francisku,[21] bio s njim, i kasnije na povratku, nisam izgubio tog jakog žara i ljubavi.[22]

---

[20] Ovo je napisano na vrhu stranice možda kao naslov za ono što slijedi. Izgleda naime da je bilješke od tih nekoliko dana Ignacije pisao tek u petak. Zaključujemo to iz ispravljenih nadnevaka za utorak, srijedu i četvrtak. Riječ »sakriti se« pokazuje kako je za Ignacija bilo neobično da jučerašnji dan nije doživio sve Osobe Presvetog Trojstva nego samo Duha Svetoga.

[21] Nije utvrđeno o kojoj se osobi radi. Ignacije je u to vrijeme uređivao poslove s nekoliko osoba takvoga imena. Usp. IPARRAGUIRRE – DE DALMASES, *nav. dj.*, str. 346, bilj. 36.

[22] Sada slijedi jedan precrtani odsječak u kojem spominje kako ga je odmah u zoru spopala »napast« da bi za održavanje same crkve ipak trebalo prihvatiti neki dohodak. Zatim ga je za jutarnje molitve smetao žamor iz susjedne prostorije pa se digao da ga stiša, ali je poslije u misi bio zbog toga uznemiren.

Drugo doba: ponovno biranje, prinošenje i zahvaljivanje

1. Opet se daje na biranje

[23] *O našoj Gospi.*
12. Srijeda [13. veljače] – Spoznao da sam jako pogriješio onog prošlog dana ostavivši Božanske Osobe kad je došlo vrijeme zahvale. I zaželio sam uzdržati se da ne uzmem misu o Trojstvu, koju sam mislio uzeti, i obratiti se Majci i Sinu za posredovanje da mi bude oprošteno te budem vraćen u prijašnju milost. Ja bih se uzdržavao da se ne utječem neposredno Božanskim Osobama gledom na milosti i na prijašnje prinose. A ni čitava ovog tjedna neću uzimati obrasce mise njima na čast vršeći tim uzdržavanjem pokoru.

[24] Kako za molitve, tako i dok sam se odijevao, dolazio sam do vrlo velike pobožnosti i vrlo jake navale suza, s jecajima. Osjetio da su Majka i Sin zagovornici. Osjetio neku posvemašnju sigurnost da će me Vječni Otac ponovno staviti u prijašnju [milost].

[25] Zatim, prije mise, u njoj i poslije nje, pobožnost koja je brzo rasla i jako puno suza. Vidio i osjetio Posrednike, uz veliku sigurnost da ću postići što sam izgubio. I u svim tim odsjecima vremena, kako u srijedu, tako i u četvrtak,[23] učinjeni prinos smatrao čvrstim. Niti je išta bilo protiv njega.

[26] *O Imenu Isusovu.*
13. Četvrtak [14. veljače] – Za uobičajene molitve nisam na ovaj način vidio Posrednikâ. Puno pobožnosti i zano-

[23] Trebalo bi zapravo stajati »kako u utorak, tako i u srijedu«, jer je nadnevke za te dane Ignacije ispravio, a u tekstu je, evo, ostalo neispravljeno. Usp. ovdje bilj. 20.

sa duha i osjetan mir. Ne bez suza i nutarnjih poticaja ni poslije kad sam se spremao da iziđem iz sobe.

[27] Zatim, prije mise, u njoj i poslije nje, veliko obilje suza, pobožnost, dugi jecaji. Puno puta nisam mogao dalje govoriti nego uz prekide. Mnoga duhovna rasvjetljenja. Našao mnogostruk prilaz Ocu[24] u nazivima koje mu misa daje. I neka velika sigurnost ili pouzdanje da ću postići što sam izgubio. Osjetio da je Sin vrlo milostiv da se zauzme. I svece sam vidio takvim [izvanrednim] načinom da se to ne može opisati, kao što se ni ostale stvari ne mogu rastumačiti. Bez kolebanja gledom na prije učinjeni prinos itd.

[28] *O našoj Gospi u hramu. Šimun.*[25]
14. Petak [15. veljače] – Kod prve molitve, čim sam zazvao Vječnog Oca itd. pojavila se neka osjetna nutarnja slatkoća. Ona je, ne bez poticaja na suze, potrajala prilično dugo, uz obilnu pobožnost, i prema kraju bila sve ugodnija. No, nisu se pokazali ni Posrednici ni ikoja od Osoba.

[29] Zatim, prije nego što ću misiti, započeo molitvu. Nekako osjetio, i dana mi je do znanja, i to ne bez nutarnjeg poticaja i suza blizina naše Gospe.[26] I koliko sam pogriješio

---

[24] Riječ »naći, nalaziti« (kojoj je korelativ »tražiti«) ima u rječniku Ignacijevih *Duhovnih vježbi* osebujno značenje: doći do »nutarnjeg kušanja i proživljavanja stvari« »bilo to uslijed vlastita umovanja, bilo da mu razum prosvijetli Božje djelovanje«, vidi ondje [2]; usp. [76], [89], i *Ustanove Družbe Isusove* [282] – tu je riječ »hallar« prevedena sa »osjetiti«.

[25] Radi se o tekstovima mise od blagdana Prikazanja Gospodinova u hramu.

[26] Izrazom »representarse« označivat će Ignacije veći stupanj mističnog susreta, ali suzdržanog, bez »gledanja« osobe – »daje se do znanja blizina«.

onoga prijašnjeg dana.[27] Činilo se da sam, griješeći radi svoje udobnosti, nanio sramotu našoj Gospi koja je za me, toliko puta, molila. Zato mi se naša Gospa sakrila[28] pa nisam našao pobožnosti ni [obraćajući se] njoj, ni dalje iznad.[29]

[30] Tek što sam časkom tražio [pobožnost] tamo iznad, ne nalazeći je kod naše Gospe, obuzelo me neko veliko ganuće sa suzama i jecajima, uz neko kao gledanje i osjećanje da se nebeski Otac pokazuje milostiv prema meni i ljubak. Čak je pokazivao znak da bi mu drago bilo kad bi ga [za to] zamolila naša Gospa koje nisam mogao ugledati.

[31] Za pripremanja oltara, i kasnije kad sam bio odjenut,[30] te u misi, uz vrlo velike nutarnje poticaje jaka navala mnogih suza i jecaja. Puno puta nisam mogao govoriti. Tako i po završetku mise. Kroz velik dio tog vremena, u misi, u pripravi, i poslije, puno osjećao i gledao našu Gospu, vrlo milostivu pred Ocem. Nisam mogao a da je, za molitava Ocu, Sinu, pa i za same posvete, ne osjetim ili vidim, budući da je ona dio ili vrata tolike milosti što sam je osjećao u duhu. Uz tolika rasvjetljenja da se ne bi moglo opisati. Bez kolebanja gledom na prije učinjeni prinos.

[32] *O Isusu.*

15. Subota [16. veljače] – Za običajne molitve nisam osjetio Posrednikâ. Ni bezvoljnost ni mlakost. Pobožnost obilna. Kad sam se želio pripraviti na misu, kolebao se kome

---

[27] Bio je to ponedjeljak. Usp. ovdje br. [23] i bilješku 22.

[28] Riječ »skrivati se« upotrijebio je Ignacije, vidjeli smo, i za Osobe Presvetog Trojstva kad ih nije doživio onako kako je očekivao. Usp. ovdje bilj. 20.

[29] Ignacije shvaća prilaz Svevišnjemu kao »uzlaženje« na kojem se redovito najprije obraća Bogorodici, a onda tek, uz njezin zagovor, kreće dalje, više. Usp. ovdje bilj. 10.

[30] Za služenje svete mise svećenik mora odjenuti preko svoje obične odjeće još i posebnu liturgijsku odjeću.

da se prvo preporučim i kako. U tom se kolebanju spustio na koljena, razmišljajući odakle da počnem. Činilo mi se da mi se više pojavljuje Otac te me privlači u svoje milosrđe. Osjećao sam da je [sada] prema meni više milostiv i spreman da se [u njega] postigne ono za čim sam čeznuo. I to je osjećanje ili gledanje bilo sve jače. Licem je teklo veliko obilje suza. Neko silno povjerenje u Oca, budući da je nestajala dotadašnja napuštenost.

[33] Zatim sam pošao misiti, spremio oltar, odjenuo se i počeo misu. U svim tim [vremenskim] odsječcima navala suza. Vukla me težnja k Ocu, kome sam upravljao sve što se odnosi na Sina. Osjetio puno znatnih rasvjetljenja, punih utjehe i duboko duhovnih.

[34] Poslije mise, tijekom jednog sata, prolazio jedno biranje.[31] Razmišljao o onoj točki, i razmišljao o dodijeljenoj renti.[32] Činilo mi se da su [u tome] zapleti i zapreke neprijatelja.[33] U velikoj se tišini i miru odlučio ne zadržati [dohotka] ni za crkvu, i prinio to Ocu. Jednako i kad sam to ponovio drugim oblikom biranja, ne bez nutarnjeg poticaja, do suza.

[35] Navečer potražio listiće da pogledam i razradim razloge biranja.[34] Tijekom dana [nešto] sam pogriješio pa je u me

---

[31] O raznim oblicima biranja vidi *Duhovne vježbe* [178–188].

[32] Istu je riječ »točka« upotrijebio Ignacije 12. veljače u odsječku što ga je poslije precrtao, kad je govorio o »napasti« da bi za crkvu trebalo zadržati dohodak. Usp. ovdje bilj. 22. »Dodijeljena renta« bit će ona što je Pavao III. dodijelio crkvici Gospe od Puta kad ju je predao isusovcima. Usp. Uvod.

[33] »Neprijatelj« je u nazivlju *Duhovnih vježbi* zli duh, koga će Ignacije još pobliže označiti »neprijateljem ljudske naravi« [7], [10], [136], [325–327], [334] i »neprijateljem našeg napretka i vječnog spasenja« [333].

[34] O posebnom listu s popisanim razlozima govori Ignacije i 11. veljače, ovdje br. [15]. Vidi i tamošnju bilješku 16.

ušla bojazan da li da biranje nastavim dalje, ne odlažući kao ono prije.[35] Na kraju odlučio postupiti kao obično, ali u kolebanju odakle da se počnem preporučivati, jer sam osjećao u sebi neku postiđenost ili ne znam što pred Majkom. Napokon, ispitavši prvo svoju savjest o čitavom danu i zamolivši oproštenje itd.,[36] osjetio, uz nešto suza, da je Otac jako milostiv, a nisam se obratio Posrednicima.

2. Treće prinošenje

[36] Zatim, još u tom žaru, zamolio milost da promišljanje bude praćeno njegovim duhom i da budem potaknut u istom [duhu]. Prije nego što ću ustati,[37] činilo mi se da nema više čemu pregledavati biranje. Kod toga su me toliko oblile suze, uz tako duboku pobožnost, jecaje i duhovnu slast. Začas sam bio potaknut da prinesem [odluku] o baš ništa za crkvu, i da ne želim dalje razmišljati o tom predmetu, osim što ću dva sljedeća dana zahvaljivati [Bogu] i obnavljati prinos jednako ili u ljepšem obliku. I učinim tako, uz preobilje suza, žara i nutarnje pobožnosti. A zatim, jer je jednako tako potrajalo, činilo mi se da ne mogu ustati, nego [jedino] željeti da ostanem ondje s tim nutarnjim pohodom.[38]

[37] Malo poslije toga došla je neka misao da ta sljedeća dva dana mogu pregledavati biranje. I jer nije izgledalo da sam suprotno bio odlučio, ona me dirkala i vukla iz one tako duboke pobožnosti. Ja sam se nastojao oduprijeti takvoj misli. Na kraju sam ustao i sjeo te podvrgao stvar

---

[35] Nakon »pogreške« o kojoj govori 13. veljače, ovdje br. [23], Ignacije nije ulazio u biranje sve do 16. veljače kad je osjetio da je opet u prijašnjoj milosti kod Oca, usp. br. [32] i [34].

[36] O ignacijevskom »ispitivanju savjesti« vidi *Duhovne vježbe* [43].

[37] Bit će da je ispitivanje savjesti završio na koljenima.

[38] Ignacije vrlo tankoćutno izražava činjenicu da je na području mistike djelatan činitelj nadnaravna stvarnost, a čovjekovo je da bude djelatan u stvaranju pravog raspoloženja da primi »pohod«.

kakvu-takvu biranju. Razmislio nekoliko duhovnih dokaza i malo počeo plakati. Zaključio da je to napast. Spustim se na koljena prinoseći [odluku] da se više neću baviti biranjem u tom predmetu. No prihvatio sam da ću ta dva dana, to jest do ponedjeljka, služiti misu u zahvalu i ponavljati prinošenje.

[38] Kod ovog prinošenja i prikazivanja ponovno tolike suze i u takvu obilju i uz toliko jecaja i duhovne utjehe da sam, učinivši ga Ocu pred našom Gospom, anđelima itd.,[39] dok su suze jednako i dalje tekle itd. osjetio u sebi neka ne želim ustati, nego neka ostanem u ovome što sam tako preobilno osjećao. I tako sam na kraju bio uistinu jako smiren, i dalje u jednakoj pobožnosti i suzama, i digao se s čvrstom odlukom da ću vjerno paziti na učinjeni prinos i na sve što sam prinio.

3. *Drugo zahvaljivanje*

[39] 16. Nedjelja [17. veljače] – Za običajne molitve, iako nisam osjetio Posrednike, niti završio u susretu druge koje od Osoba,[40] osjećao sam veliku slast i toplinu. Od sredine pa dalje imao sam suza u velikom obilju, punih topline i nutarnje slasti. Nije bilo nikakvih rasvjetljenja. Stvar sam smatrao završenom i činilo mi se da je mila Bogu, našemu Gospodinu.

[40] Ustao i počeo se pripravljati za misu. Zahvaljivao se njegovu Božanskom Veličanstvu i [ponovno] prinosio uči-

---

[39] Ignacije u *Duhovnim vježbama* preporučuje egzercitantu da si u važnim trenucima posvijesti kako stoji pred cijelim dvorom nebeskim, usp. ondje [98], [151], [232]. Vjerojatno je prije obraćenja doživljavao uzbuđenje trenutka pred čitavom svitom zemaljskog moćnika, usp. ondje [74].

[40] Nije jasno da li Ignacijev izraz »terminar« ovdje naznačuje da je želio postići susret u smislu završnice biranja, o kakvom govori u br. [18], ili jednostavno susret kakav se opisuje npr. u br. [32]. Usp. IPARRAGUIRRE – DE DALMASES, *nav. dj.*, str. 352, bilj. 75.

njeni prinos, ne bez pobožnosti i poticaja na suze. Kad sam otišao misiti: kod pripremanja oltara, kod odijevanja i na početku mise, puno suza. Kod mise vrlo zadubljen, uz tako veliko obilje suza da vrlo često nisam mogao ni govoriti, naročito za čitave dugačke poslanice svetoga Pavla koja počinje od riječi: »Vi rado podnosite bezumnike«.[41] Nisam osjetio rasvjetljenja ni jasnijih zapažanja ili doživljavanja koje od Osoba. U nekoj vrlo snažnoj ljubavi, toplini i velikom uživanju u božanskim stvarima. I jako je rasla smirenost u duši.

[41] U kapeli po završetku mise, pa zatim dok sam klečao u sobi želeći se zahvaliti za tolike darove i primljene milosti, gubila se u meni volja da nastavim s prinošenjem u vezi s onim već učinjenim prinosom. Držao sam da je stvar čvrsta. A s druge me strane i pobožnost koju sam osjećao privlačila da ostanem gdje jesam, uživajući u onom što osjećam.

[42] Promišljao zatim treba li prekinuti ili ne, i u velikom miru odlučio potvrdno. I osjetio posebne nutarnje poticaje i suze. Premda mi se činilo da u njima mogu dulje ostati, digao se s njima i s velikom smirenošću u duši. Otišao s odlukom da ću sutra prijepodne, najkasnije do ručka, završiti [stvar] zahvaljujući, moleći snage i ponavljajući dosadašnji prinos u pobožnosti Presvetom Trojstvu, uzimljući obrazac mise njemu u čast.[42]

[41] Vidi 2 Kor 11,19. Sve do liturgijske obnove u naše dane čitao se na drugu nedjelju prije Korizme u misi dugačak tekst iz Druge poslanice svetog Pavla Korinćanima: 11,19 do 12,9.

[42] U srijedu 13. veljače Ignacije je odlučio da toga tjedna neće uzimati obrasce mise o Presvetom Trojstvu, za pokoru što je prekinuo zahvaljivanje Božanskim Osobama da stiša žamor u susjednoj prostoriji, vidi ovdje br. [23]. Sada je pokora konačno završena.

O Trojstvu i završetak.

[43] 17. Ponedjeljak [18. veljače] – Jučer navečer, malo prije nego što ću leći, neka toplina, pobožnost i veliko pouzdanje da ću naći Božanske Osobe ili njihovu milost. I pošto sam već legao, osjetio sam posebnu utjehu u misli na njih, privijajući im se u duši s nutarnjom radošću.[43]

4. Umjesto potvrde duhovna suhoća i sumnja[44]

[44] I zatim spavao. Probudio se ujutro prije svanuća, i zatim bio tako neraspoložen i prazan gledom na sve duhovno. I običajnu molitvu obavljao po prilici do sredine bez ikakva ili uz vrlo malo zadovoljstva. A uz to u nekoj nevjerici hoću li naći milost u Presvetog Trojstva. Čini mi se da sam tek u ponovljenom pokušaju obavio molitvu zbilja pobožno i prema kraju s puno ugodnosti i duhovnog zadovoljstva.

Treće doba: prinošenje – zahvaljivanje

1. Posrednici kod uzlaska pred Presveto Trojstvo

[45] Zatim, kad sam htio ustati,[45] uz neku misao da odgodim jelo i poduzmem korake kako me ne bi smetali dok ne nađem [što tražim], osjetio novu toplinu i pobožnost, do plača. Dok sam se oblačio, s mišlju ne bih li postio kroz

---

[43] Rečenica nije sasvim jasna pa će i kod prevoditeljâ biti određenih razlika. Usp. IPARRAGUIRRE – DE DALMASES, *nav. dj.* str. 354, bilj. 83; C. I. SAUTU, *S.P.N. Ignatii Ephemeris spiritualis*, Roma, P.U.G., 1957., str. 21, bilj. 27; GUERELLO – RAMBALDI, *S. Ignazio di Loyola, Autobiografia e Diario Spirituale*, Firenze, LEF,1959., str. 177, bilj. 23.

[44] O »duhovnoj suhoći« vidi *Duhovne vježbe* [317–322].

[45] I *Duhovne vježbe* razlikuju »vježbu« molitve u noći ili u zoru od one oko svete mise, usp. ondje [72] i [88]. Jutarnje ustajanje, oblačenje i spremanje sasvim je nešto drugo od ustajanja na molitvenu vježbu u noći ili u zoru, usp. ondje [74] i [129].

tri dana da nađem što tražim,[46] došla je neka spoznaja da je i ta misao od Boga. Došle su i nove sile i toplina i pobožnost u duhu, i sve me više poticale na plač.

[46] Onda sam časkom mislio odakle da počnem, i odlučio da to bude od svih svetih. Preporučio se neka mole našu Gospu i njezina Sina da oni budu moji zagovornici kod Presvetog Trojstva. U velikoj pobožnosti i žaru oblile me suze. I tako sam bio [spreman] da potvrdim prethodne prinose. Govorio sam prije toga o mnogim stvarima: molio sam anđele, svete Oce, apostole i učenike [Gospodnje] i sve svece itd. i uzeo ih za zagovornike kod naše Gospe i njezina Sina a njih sam, naširoko razlažući, ponovno molio i zaklinjao ne bi li moja zaključna potvrda i zahvaljivanje uzašli pred prijestolje Presvetog Trojstva.

2. Zaključno potvrđuje prethodne prinose

[47] I tada i nadalje poticaji i nutarnji jecaji uz vrlo veliku navalu suza. A činilo se također kao da su osjetno zahvaćene [sve] žile, odnosno dijelovi tijela. Zaključnim činom potvrdio [svoj prinos] Presvetom Trojstvu pred čitavim njegovim nebeskim dvorom. Zahvaljivao uz vrlo snažno čuvstvo najprije Božanskim Osobama, zatim našoj Gospi i njezinu Sinu, zatim redom: anđelima, svetim Ocima, apostolima, učenicima, svim svecima i sveticama, i svim osobama koje su mi pomogle do toga.

[46] O pokorničkim djelima kao pomagalima »da se isprosi i stekne neka milost« vidi *Duhovne vježbe* [87].

3. Očekuje znak Božjeg odobravanja[47]

[48] Zatim, kod pripremanja oltara i oblačenja došlo mi je nekako [da molim]: »Vječni Oče, daj mi potvrdu![48] Vječni Sine, daj itd.! Vječni Duše Sveti, daj itd.! Sveto Trojstvo, daj itd.! Jedan jedini Bože moj, daj itd.!« To sam govorio s tolikim žarom i pobožnošću i suzama, i toliko puta i tako duboko sam to osjećao. I jedanput sam rekao: »O Vječni Oče, zar mi nećete dati potvrde?« Ta držao sam da hoće. A tako i Sinu i Duhu Svetom.

[49] Dok sam služio misu, ni u suzama ni potpuno bez njih, neka posebna pobožnost, puna topline i gotovo crvena,[49] i puno uzdaha od obilne pobožnosti. No u nekim trenucima, kada tih stvari nisam osjećao u nekom obilju, žalostile me pojedine misli, kao: »Nisu provrle ili obilno tekle suze!« One su slabile pobožnost i navodile me da se ne mirim s time što mi se tako u završnoj misi Trojstva ne daje potvrda.

[50] Poslije mise sam se smirivao i uspoređivao svoju omeđenost s božanskom mudrošću i veličinom.[50] Tako sam nastavio nekoliko sati dok nije došla misao kako ne moram paziti da i dalje govorim te mise. Bio sam neraspoložen u vezi s Presvetim Trojstvom,[51] pa nisam želio ništa odre-

---

[47] Na tom je mjestu Ignacije povukao dvostruku crtu po širini čitave stranice. Vjerojatno je time htio naznačiti posebnu važnost onoga što slijedi. Usp. IPARRAGUIRRE – DE DALMASES, *nav. dj.*, str. 356, bilj. 90.

[48] Usp. *Duhovne vježbe* [183].

[49] Tj. vruća do užarenosti. Postoji studija o metaforama kod Ignacija: A. LIUIMA, *Devoción como rúbea in Sancti Ignatii ephemeride* u *Gregorianum* – Roma, 37 (1956), str. 530–541.

[50] Usp. *Duhovne vježbe* [59] i [237].

[51] Kasnije će se osvrnuti na to i zapisati da je tom zgodom bio pod utjecajem zlog duha (ovdje br. [57], i u dijelu koji ovdje ne donosimo br. [152]). O »raspoznavanju duhova« vidi *Duhovne vježbe* [313–336].

đivati za dalje. Za dotadašnje sam držao da je gotovo, iako mi se javljalo nešto malo sumnje. Pobožnost me nije napuštala čitavog dana premda je u pokojoj malenkosti bila uznemirena i uplašena, ne varam li se u nečemu.

4. Odlučuje kako će zahvaljivati

[51] *O Trojstvu. Prva.*[52]

18. Utorak [19. veljače] – Sinoć legao u mislima da ću [ujutro] razmišljati što da učinim glede služenja misa, odnosno kako.[53] Ujutro se probudio i dao se na ispitivanje savjesti i molitvu. Veliko obilje [pobožnosti] i veliki izljev suza niz lice. I uvelike je potrajala ta duboka pobožnost. Mnoga rasvjetljenja ili duhovna podsjećanja o Presvetom Trojstvu. Spokoj i radost naveliko. Čak me stisnulo u prsima od silne ljubavi koju sam osjećao prema Presvetom Trojstvu.[54] Tako sam skupio pouzdanje i odredio da ću uzeti misu Presvetog Trojstva ne bih li nakon toga vidio što mi je činiti. Jednako i kod oblačenja, uz rasvjetljenja opet o istom. Ustao sam i izmolio kratku molitvu ne bez suza. A poslije pobožnost i pouzdanje u duhu što ću služiti šest ili više misa zaredom o Presvetom Trojstvu.

---

[52] »Prva« misa u nizu od »šest ili više misa o Presvetom Trojstvu«, kako je upravo tog dana zamislio. U izvorniku nije riječju napisano »prva« nego brojem »1a« (= »primera«) i to na rubu teksta.

[53] Usporedi prvu dodatnu uputu *Duhovnih vježbi* [73].

[54] Ovo mjesto, pa onda zbog sličnosti i ono ranije u br. [43], neki prevoditelji shvaćaju kao da bi Ignacije u silnoj radosti prekrižio ruke na prsima i stisnuo se poput djeteta. Usp. IPARRAGUIRRE – DE DALMASES, *nav. dj.*, str. 354, bilj. 83.

5. Rasvjetljenja o Presvetom Trojstvu

[52] Pošao služiti misu. Ne bez suza prije nje,[55] **a u njoj puno njih i jako spokojnih. Vrlo mnogo rasvjetljenja o Presvetom Trojstvu. Njima se razum toliko prosvijetlio te mi se činilo da ni dobrim proučavanjem toliko ne bih dostigao, a poslije više razmišljajući o onome što sam spoznao u onom osjećanju ili gledanju, činilo mi se, da ne bih toliko postigao niti da čitav život proučavam.**[56]

[53] Po završetku mise, odmah kod kratke molitve, tek što sam jedanput rekao: »Vječni Oče, daj, Sine itd., dajte mi potvrdu!« neki jako velik izljev suza niz lice. I uz to sve jača volja da ustrajem s njihovim misama [ja sam pristao tako da ih rasporedim određen broj].[57] I puno jakih jecaja. Puno sam se povjeravao i utvrđivao u sve većoj ljubavi njihova Božanskog Veličanstva.

[54] Općenito, rasvjetljenja u misi i prije nje bila su glede usvajanja molitava iz mise[58] kada se govori s Bogom, s Ocem ili sa Sinom itd., **glede djelovanja Božanskih Osoba i njihova stvaralaštva. Više osjećao ili vidio, nego razumijevao.** Sve su te stvari potkrijepile ono što je učinjeno, a mene je to bodrilo za dalje.

---

[55] Sada slijedi odsječak koji je Ignacije uokvirio crtama. Mi taj tekst donosimo masnim slovima. Na to ćemo od sada češće nailaziti. Kako nam se sačuvao poseban list na kojemu su Ignacijevom rukom prepisani uglavnom ti uokvireni dijelovi, zaključuje se da su bili od naročite važnosti za Ignacija. Usp. *isto dj.*, str. 339.

[56] Usporedi sličnu izjavu ovdje u broju [62] i u *Autobiografiji*, br. 30.

[57] Radi se o obrascu mise o Presvetom Trojstvu koji je, očito, uzimao u važnim okolnostima.

[58] Postoji studija A. SUQUIA GUIGOECHEA, *La santa Misa en la Espiritualidad de san Ignacio de Loyola*, Madrid, 1950. O ovom se mjestu *Dnevnika* posebno govori na str. 181–206. Usp. IPARRAGUIRRE – DE DALMASES, *nav. dj.*, str. 358, bilj. 103.

[55] **Ovoga dana, pa i dok sam uz puno nutarnje vedrine išao gradom, dana mi je nekako do znanja blizina Presvetog Trojstva: gledanjem nekad tri razumna stvora, nekad tri životinje, nekad druge tri stvari, i tako redom.**[59]

[56] *O Trojstvu. Druga.*
19. Srijeda [20. veljače] – Prije nego što ću započeti molitvu, neko pobožno raspoloženje da uđem u nju. Nakon ulaska u nju, puno pobožnosti, tople ili pune svjetla i ugodne, bez ikakva rasvjetljenja, ali je dovodila u neku sigurnost duše. Nije završavala susretom koje Božanske Osobe.

[57] Zatim mi je dana potvrda za dotadašnje, uz prepoznavanje prošlog zlog duha, to jest kako je nastojao navesti me da posumnjam i budem neraspoložen prema Presvetom Trojstvu, kao što je rečeno u odsječku 17.[60]

[58] I uz tu spoznaju osjetio nov nutarnji poticaj na suze. Tako i kasnije, prije mise i u njoj, mirna i tiha pobožnost koja je naglo rasla, i suze. Uz neka rasvjetljenja.

[59] I prije i poslije osjećao ili se činilo, ili me ostavljala volja da nastavim dalje, pogotovo poslije, uz onu veliku spokojnost ili smirenje duše, činilo mi se da nema svrhe dalje ići s misama o Presvetom Trojstvu, osim kao neka zahvala ili da izvršim [obećano], a ne od potrebe da dobijem potvrdu za dotadašnje.

[60] *O Trojstvu. Treća.*
20. Četvrtak [21. veljače] – Za molitve stalno, u dugo neprekinutoj i vrlo velikoj pobožnosti, jasnoća puna topline,

---

[59] Usp. stupnjevanje stvorenih bića u *Duhovnim vježbama*, [235] i [236]. O doživljaju u vezi s Presvetim Trojstvom vidi i *Autobiografiju*, br. 28.
[60] Ovdje broj [44] i [50].

i duhovni užitak, a dijelom je [to] dovodilo do nekog određenog zanosa.

[61] Zatím, kod pripremanja [za misu]: u sobi, na oltaru, i kod oblačenja, nekoliko nutarnjih duhovnih poticaja i povoda za suze. A i po završetku mise ostao tako u velikom duhovnom spokoju.

[62] U misi suze, u većem obilju nego prethodni dan, stalno, tako da su mi priječile govor. Koji puta, odnosno u nekoliko navrata osjetio također takva duhovna rasvjetljenja te mi se činilo da toliko spoznajem da na tom području o Presvetom Trojstvu valjda i nemam više što znati.

[63] Povod je tome bio što u molitvama Ocu nisam, kao prije kad sam želio naći pobožnost u Trojstvu, ni želio niti se raspoložio da je tražim niti da je nađem. Nije mi se činilo da će biti utjehe ili pohoda Presvetog Trojstva. **No u ovoj sam misi upoznao, osjećao ili vidio, Dominus scit,[61] da me, dok sam govorio Ocu, dok sam gledao kako je on jedna Osoba Presvetog Trojstva, obuzimala ljubav prema čitavom Trojstvu, pogotovu kad su i ostale Osobe u njoj po svojoj biti. Jednako tako osjećao sam u molitvi Sinu. Jednako tako u molitvi Duhu Svetomu. U svakoj sam [od Osoba] uživao osjećajući utjehe, koje sam pripisivao i veselio se da dolaze od svih triju. Da se ovaj splet razriješio, ili tako nešto,[62] činilo mi se tolikim da u sebi nisam prestajao govoriti kazujući o sebi: »A tko si ti, odakle itd., što si zaslužio ili odakle to itd.?«**

[64] *O Trojstvu. Četvrta.*
21. Petak [22. veljače] – U običajnoj molitvi stalno prisutna velika milost, puna topline, djelomice i puna svjetla. I

[61] »Gospodin zna« – riječ svetog Pavla za sličnu stvar u 2 Kor 12,2.

[62] »da se ovaj splet razriješio« – tako Ignacije svakodnevnim rječnikom pokušava izraziti svoju spoznaju o međuodnosima u Presvetom Trojstvu i o njihovu odnosu prema stvorovima.

puno pobožnosti. Iako sam sa svoje strane osjećao da se lako mogu rastresti,[63] prisutnost milosti nije prestajala. Zatim kod pripremanja oltara određeni poticaji na plač, uz neko često ponavljanje: »Nisam dostojan zazvati ime Presvetog Trojstva.« Ta me misao i ponavljanje pokretalo na veću nutarnju pobožnost pa se kod oblačenja, uz ovo i druga promišljanja, duša nekako jače otvarala suzama i jecajima. Počeo misu i došao u njoj do evanđelja. Izrekao ga s puno pobožnosti i uz veliku prisutnost milosti, pune topline, za koju se poslije činilo da se bori s nekim mislima kao vatra s vodom.

Četvrto doba: jasnoća puna svjetla

1. Potvrda ne dolazi odanle odakle ju je tražio

[65] *O Trojstvu. Peta.*
22. Subota [23. veljače] – U običajnoj molitvi nisam na početku nalazio [pobožnosti]. Od sredine dalje obilna pobožnost i smirenje duše, i neka vrsta jasnoće, pune svjetla.[64]

[66] Kod pripremanja oltara, kad mi je u misao došao Isus, neko poticanje da ga slijedim. To što je on Glava Družbe činilo se iz same stvari većim dokazom od svih ostalih ljudskih razloga da moramo ići u potpunu siromaštvu. Premda mi se činilo da su svi ostali razlozi koje sam pretresao u biranju govorili to isto, i ta me misao dovodila do pobožnosti i do suza i do neke čvrstine, tako mi se ovo osjećanje činilo dostatnim da ostanem čvrst u vrijeme

---

[63] SAUTU, *nav. dj.*, str. 25, shvaća ovo mjesto u drugačijem smislu: »morao sam ponekad izaći«.

[64] Uz rub je Ignacije pribilježio i uokvirio riječi: »Potvrda Isusova«. Usp. M. GIOIA, *Gli Scritti di Ignazio di Loyola*, UTET, 1977., str. 288, bilj. 16.

kušnjâ i nevoljâ,[65] pa makar u misi, odnosno u misama itd. i ne našao suza.

[67] U tim se mislima stao oblačiti. One su bile sve jače, i činilo se da su neka potvrda, pa makar i ne primio [posebne] utjehe o tome.[66] **I činilo mi se da je na neki način stvar Presvetog Trojstva to da se Isus pokazao ili dao osjetiti. Sjetio sam se onoga kad me je Otac stavio uz Sina.**[67]

[68] Uz ovu silinu kojom se tako duboko utisnulo u mene Isusovo ime te sam bio toliko obodren, odnosno činilo mi se da je to potvrda za dalje, zahvatile su me, kad sam završavao s oblačenjem, suze i jecaji novom snagom. Misu sam počeo uz pratnju obilne milosti i pobožnosti i uz spokojne suze, i to stalno. Pa i kad je bila gotova, zadržala se u meni sve do odlaganja ruha neka velika pobožnost i poticaji na suze.

[69] Dok je [misa] trajala, osjetio sam razne osjećaje kao potvrdu za ono što je rečeno. A kad sam u rukama držao Presveti sakrament, došlo mi je nekako da reknem, uz neki snažan poticaj iznutra: da ga nikad neću ostaviti, ni za čitavo nebo, ni za svijet, ni itd. Osjetio nove poticaje, pobožnost i duhovnu slast. Sa svoje sam strane dodavao: »Koliko do mene stoji.« A to zadnje išlo je sudrugove potpisnike.[68]

---

[65] Usp. *Duhovne vježbe* [323].

[66] Što Ignacije smatra pod »utjehom« vidi *Duhovne vježbe* [316], a uz to i [330–331] i [336].

[67] Po svoj prilici misli na događaj u La Storti. Vidi *Autobiografija*, br. 96.

[68] Za Ignacija osobno ne prihvatiti nikakve rente za crkvu pitanje je vjernosti Isusu. No Ignacijevi sudrugovi, suosnivači Družbe, zaključili su u prvom susretu s brigom za jednu crkvu (1541.) da joj se smije dopustiti renta, ali isključivo za potrebe održavanja i bogoslužja. Njihovoj je odluci Ignacije i sada spreman podvrći svoj stav.

[70] **Zatim, kad god me kroz dan što podsjetilo ili sam se sjetio Isusa, neki određeni osjećaj ili gledanje s razumijevanjem, u neprekidnoj pobožnosti, i kao potvrda.**

2. Božanska potvrda po toj jasnoći

[71] *Od tog dana.*[69]

23. Nedjelja [24. veljače] – Za običajne molitve, od početka do kraja uključno, prisutnost jake nutarnje i blage milosti, i puna tople i jako srdačne pobožnosti. Dok sam pripremao oltar i oblačio se, dana mi je nekako do znanja blizina imena Isusova,[70] uz puno ljubavi, kao potvrda, i uz sve jaču odluku da ga slijedim, i uz suze i jecaje.

[72] Za čitave mise stalno vrlo velika pobožnost i puno suza, tako da često nisam mogao govoriti. I sve su pobožnosti i osjećaji završavali doživljajem Isusa. S ostalim Osobama nije se to dalo postići, nego samo ukoliko je prva Osoba Otac takva Sina, pa se na to nadovezivalo u duhu: »Ta Otac mu je! Ta Sin mu je!«

[73] Po završetku mise, kod molitve, isto onakvo osjećanje Sina.[71] I budući da sam čeznuo za potvrdom od Presvetog Trojstva, a osjećao sam da mi se daje po Isusu kad mi se pokazuje i daje mi toliku nutarnju snagu i sigurnost potvrde, bez straha za nadalje, došlo mi je na pamet te sam zavapio Isusu da mi postigne oproštenje Presvetog Trojstva.[72] Neka sve veća pobožnost, sa suzama i jecajima, i

[69] Vidi ovdje bilješku 13.

[70] U Ignacija »ime Isusovo« više je nego samo ime. O značenju njegova izraza »representarse« vidi ovdje bilješku 26.

[71] I opet imamo uz rub riječi: »Potvrda Isusova«.

[72] Kako znak Božje potvrde nije dolazio načinom koji je Ignaciju bio poznat, on zaključuje da još traju posljedice pogrešaka o kojima je govorio u br. [23], [44], [50] i [57]. Što se tiče načina na koji izražava svoje proživljavanje vjerske istine o Kristovu posredništvu (usp. 1 Tim 2,5), zanimljivo je da nešto slično nalazimo u Hipolitovu *Traditio Apostolica* iz početka 3. stoljeća: »Ut te laudemus et glorificemus

nada da ću postići milost kad sam se našao tako krepkim i s potvrdom za dalje.

[74] Zatim, kraj vatre [kamina], opet mi je dana do znanja blizina Isusova, uz puno pobožnosti i poticaja na suze. Zatim, dok sam išao ulicom, dana mi je do znanja blizina Isusova, uz velike poticaje i suze. Kad sam se vraćao nakon razgovora s Carpijem,[73] isto. Osjećao sam puno pobožnosti. Poslije ručka, osobito pošto sam prošao kroz vikarova vrata,[74] **u Casa de Trana,[75] osjetio ili vidio Isusa. Puno nutarnjih poticaja i s puno suza.** Molio i zaklinjao Isusa da mi postigne oproštenje Presvetog Trojstva. I ostao [tako] i osjećao u sebi neko veliko pouzdanje da ću biti uslišan.

[75] **U tim trenucima bilo je u meni toliko ljubavi, osjećanja, ili gledanja Isusa te mi se činilo da ubuduće ništa ne bi moglo doći što bi me moglo odijeliti od njega ili učiniti da posumnjam glede milosti ili glede primljene potvrde.**

---

per puerum tuum Iesum Christum, per quem tibi gloria et honor Patri et Filio cum Sancto Spiritu in sancta Ecclesia«. (B. BOTTE, *Hippolyte de Rome, La Tradition apostolique*, Paris, 1946., str. 33).

[73] Kardinal Rodolfo Pio de Carpi (1500–1564) bio je od Svete Stolice postavljen za kardinala-protektora Družbe Isusove u njezinim počecima.

[74] Možda je Ignacije prvo bio kod papinog vikara za Rim (biskup Filippo Archinto).

[75] »Casa de Trana« bila je kuća za katekumene iz židovstva, koju je g. 1543. osnovao Ignacije, a ime je dobila po nadbiskupu Tranija (Giandomenico de Cupis) koji je bio njezin protektor. Dne 15. veljače 1544. izdao je papa Pavao III. breve »Ad monasteria« o Bratovštini katekumena. U toj je godini oko 40 katekumena primilo sveto krštenje. Usp. B. SCHNEIDER, *Ignatius von Loyola, Der Bericht des Pilgers*, Freiburg, Herder, 1979., str. 189.

Razlozi pri odlučivanju o siromaštvu

Kako svjedoče bilješke iz »Duhovnog dnevnika«, Ignacije je tijekom više od 40 dana razmišljao i odlučivao o tome kakvo će siromaštvo propisati za kuće i crkve Družbe Isusove. Za to je odlučivanje, prema svojoj metodi biranja iz »trećeg vremena« [181], popisao razloge za i protiv na listu papira koji je ostao sačuvan. Na presavinutom listu stoje ponajprije misli o barem djelomičnom posjedovanju prihoda na lijevoj strani. Njima nasuprot, na desnoj strani, nanizani su razlozi za potpuno siromaštvo. Tekst se nalazi u: MHSJ, 'Monumenta Ignatiana.', s. 3, t. I., Monumenta Constitutionum praevia, 78–81. Ovdje ga navodimo prema KNAUER, *str. 223–226, a preveo ga je Niko Bilić, DI.)*

Nepogodnosti koje nastaju ako nemamo nikakva prihoda govore u prilog tome da ga djelomice ili u potpunosti posjedujemo:

1. Čini se da će se Družba uz djelomično ili potpuno posjedovanje bolje uzdržati.
2. Uz posjedovanje nećemo druge toliko opterećivati prošnjom i loše ih odgajati; pogotovu jer su klerici oni koji bi trebali prositi.
3. Uz posjed neće imati trpjeti toliki nemir i smetnje i neurednu brigu oko traženja posjeda.
4. Moći će se urednije i mirnije posvetiti propisanim dužnostima i molitvama.
5. U vrijeme kad bi prosili i tražili, može se propovijedati, ispovijedati i posvetiti se drugim pobožnim djelima.

6. Čini se da bi crkva bila dotjeranija i ukrašenija, pa bi više poticala na pobožnosti; a pomoglo bi i da se može obnoviti.
7. Također, mogu se bolje dati na studij i pomoću njega mogu bližnjemu više pomoći u duhu i njegovo tijelo bolje upravljati.
8. Nakon što su dvojica iz Družbe ovo pregledali, svi su ostali odobrili.

Nepogodnosti koje nastaju ako posjedujemo govore u prilog tome da ne posjedujemo:

1. Ako imaju prihode neće toliko skrbiti oko pomoći bližnjemu i neće biti toliko spremni hodočastiti i podnositi protivštine. K tome, ne može se bližnje u svemu pridobiti za istinsko siromaštvo i samozataju kao uz prednosti pri ne posjedovanju koje slijede.

Prednosti i razlozi u prilog tome da nikakva prihoda ne posjedujemo:

1. Družba postiže veće duhovne sile i veću pobožnost ako bude više slična Djevičinu Sinu, našem Stvoritelju i Gospodinu. Gledamo na Njega koji življaše tako siromašno i u tako velikim protivštinama.
2. Ako čovjek ne traži ništa sigurnoga, sva će pohlepa ovoga svijeta biti više posramljena.
3. Čini se da se Družba većom čežnjom sjedinjuje s Crkvom, ako smo složni u neposjedovanju, motreći u Presvetom sakramentu Kristoga siromašnoga.
4. Lakše ćemo se svemu nadati od Boga, našega Gospodina, ako se odijelimo od svih stvari ovoga svijeta.
5. Ovo više pomaže da se ponizimo i više se sjedinimo s onim koji se je više od svih ponizio.

6. Družba će živjeti zaboravivši u većoj mjeri na sve utjehe ovoga svijeta.
7. Više će živjeti u stalnoj božanskoj nadi i s većom brižljivošću u svojoj službi.
8. Općenito više izgrađuje ako se vidi da ne tražimo ništa od ovoga svijeta.
9. O svim duhovnim stvarima govorimo s većom slobodom duha i s većom djelotvornošću za veću korist duša.
10. Više će joj biti od pomoći, i bit će više potaknuta na duhovnu pomoć dušama, budući da danomice prima milostinju.
11. Lakše ćemo nekoga nagovoriti na zbiljsko siromaštvo ako ga obdržavamo u skladu s onim na što potiče Krist, naš Gospodin, kad veli: »Ako netko ostavi svoga oca itd.«[1]
12. Čini se da će više skrbiti oko pomoći bližnjemu i bit će spremniji hodočastiti i podnositi protivštine.
13. Siromaštvo pri kojem ne posjedujemo nikakva prihoda savršenije je negoli djelomično ili potpuno posjedovanje.
14. Naš zajednički Gospodin Isus odabrao je za se takvo siromaštvo, a potom ga je i svojim ljubljenim apostolima i učenicima pokazao kad ih je poslao da propovijedaju.
15. Svih nas deset odabralo je ovakvo siromaštvo i nitko se nije usprotivio, tako smo za svoju glavu uzeli samog Isusa, našega Stvoritelja i Gospodina, da bismo pod njegovom zastavom hodili, da bismo propovijedali i opominjali, jer to je naše zvanje.
16. Kad smo na taj način zamolili, dano nam je apostolsko pismo. A kad smo potom čitavu godinu čekali na dovršenje, a ustrajali smo u jednakom slaganju, Njegova svetost ju je potvrdila.
17. Bogu, našem Gospodinu, svojstveno je da je nepromjenjiv, a neprijatelju da je promjenjiv i nepostojan.

---

[1] Usp. Mt 19,29; Mk 10,29

Izvadak iz Ustanova Družbe Isusove

Mjerila za izbor apostolskih poslova

Ustanove VII, 2,1, D–F [622–624]

Juan de Polanco je u suradnji sa sv. Ignacijem popisao niz mjerila kojih se isusovački poglavar mora pridržavati kad odabire poslove. Ovakav način biranja pripada »trećem vremenu« iz 'Duhovnih vježbi' [181]. Prijevod je preuzet iz 'Ustanova Družbe Isusove', Provincijalat HPDI, Zagreb, 1998.

[622] D. a)[1] Da se što ispravnije postupa kad se netko šalje na ovo ili ono mjesto, treba pred očima imati veću slavu Božju i općenito dobro kao pravilo prema kojem treba da se poslanje izvrši. Čini se da u tako prostranome vinogradu Krista Gospodina našega (ako su jednake ostale okolnosti,[2] što treba imati na pameti kod svega što slijedi), treba da se odabere ono njegovo područje koje je u većoj potrebi, kako zbog oskudice drugih radnika, tako i zbog bijede i nemoći bližnjih u njemu, te pogibelji za konačnu propast.

---

[1] Raspodjelu na paragrafe koji su označeni malim slovima abecede prvi put je uveo G. E. Ganss u *The Constitutions of the Society of Jesus*, The Institute of Jesuit Sources, St. Louis, 1970., str. 274–278.

[2] »Uz jednake okolnosti« – »ceteris paribus« – taj uvjet je veoma značajan jer pokazuje kako se prednosti rečenih izbora ne uzimaju i ne primjenjuju na apsolutan način, tj. kao da su norme i kategorički zakoni, nego imaju vrijednost ukoliko su kriterij. No ne mogu osloboditi poglavara da pažljivo razlučuje te pronađe kako se u konkretnosti usklađuju razni kriteriji i kako se može ostvariti vrhovno pravilo Družbina apostolata, tj. veće služenje Bogu i općenitije dobro za bližnjega.

b) Također treba razmisliti odakle će vjerojatno proizići veći plod u pomaganju bližnjega od sredstava kojima se služi Družba. To će pak biti ondje gdje se čini da su vrata više otvorena i gdje su ljudi bolje raspoloženi i pripravni da im se pomogne. A to se vidi u njihovoj većoj pobožnosti i želji (koja se djelomično može raspoznati po ustrajnosti kojom nas traže da preuzmemo posao) ili u sposobnosti i vrsnoći osoba koje su prikladnije da im pomognu ili da primljeni plod mogu sačuvati na slavu Božju.

c) Gdje smo više dužni, kao u mjestima u kojima su Družbine kuće ili kolegiji, ili mjestima od onih koji su na naukama, a pomaže ih dobrotvornost puka (ako je ostalo što se tiče duhovnog napretka jednako), tamo bi više odgovaralo da boravi nekoliko naših dušobrižnika i da se takvim mjestima, prema redu savršene ljubavi, dade prednost pred drugima.

d) Budući da dobro što je sveobuhvatnije, jest božanskije, mora se dati prednost onim mjestima i osobama koje će, kad uznapreduju, biti uzrokom da dobro dođe k mnogim drugima koji su pod njihovom upravom ili su pod njihovim utjecajem.

e) Tako valja držati da je, zbog istog razloga što općenitijeg dobra, od veće važnosti duhovna pomoć što se pruža ljudima na visokim i javnim položajima (bili oni svjetovni, kao što su vladari, knezovi, gradska uprava i službenici pravde; bili crkveni, kao što su prelati); isto tako ljudima koji su istaknutiji znanošću i ugledom. Zbog istog razloga morala bi imati prednost pružena pomoć velikim zemljama, npr. Indiji, ili vodećim narodima, ili sveučilištima kamo obično dolaze mnogi, pa ako se ovima pomogne, oni će moći biti radnici za pomoć drugima.

f) Isto tako, kad bi se vidjelo da je neprijatelj Krista Gospodina našega posijao korov[3] i posebno uspio da se zlo misli o Družbi ili da vlada loše raspoloženje prema njoj, čime se sprječava plod koji bi ona mogla donijeti, tada bi se snažnije trebalo dati na posao, osobito ako se radi o značajnom mjestu o

[3] Usp. Mt 13,14–30.

kojem treba voditi računa. Onamo bi trebalo poslati ljude, ako je moguće, koji bi primjerom života i učenošću odstranili zao glas koji je nastao od lažnog pripovijedanja.

[623] E. a) Da bi se izabrali bolji i prikladniji poslovi na koje poglavar šalje svoje podložnike, neka se ima pred očima isto pravilo, tj. veća božanska čast i veće opće dobro. Takvo razmišljanje, naime, može s pravom potaknuti da se šalju na jedno mjesto radije nego na drugo, te da se spomenu neki razlozi koji mogu imati značenje za jednu ili za drugu stranu.

b) Kao prvo: članovi Družbe mogu uložiti svoje nastojanje tamo gdje se traže dobra duhovna i tamo gdje se traže dobra tjelesna, u kojima se također vrši milosrđe i ljubav; isto tako, nekima se može pomagati u stvarima njihove veće ili manje savršenosti; i napokon u stvarima po sebi boljima i manje dobrima; ako se ne može pružiti oboje zajedno, onda u tim slučajevima prvima treba (uz iste okolnosti) uvijek dati prednost pred drugima.

c) Ako su neke stvari u službi Božjoj hitnije, a druge manje hitne, pa se pomoć može lakše odgoditi, premda bi inače bile od iste važnosti, prve treba pretpostaviti drugima.

d) Ako neki poslovi posebno pripadaju u područje Družbina rada ili se opaža da se drugi njima ne bave, dok za druge poslove vode brigu i nalaze načina da se za njih pobrinu, pravo je da oni prvi imaju prednost kod slanja.

e) Isto tako kod pobožnih djela: ako su jednako važna i potrebna i jednako hitna, a jedna su sigurnija za onoga koji ih vrši, a druga pogibeljnija, ili pak neka se lakše i brže svršavaju, a druga teže i kroz duže vrijeme, prvima također treba dati prednost.

f) Kada je sve ostalo što je rečeno jednako, a ipak neki su poslovi na općenitije dobro i donose pomoć većem broju, kao propovijedanje i predavanje, a drugi poslovi više pojedinačni, kao ispovijedanje ili davanje duhovnih vježbi, ako nije moguće preuzeti oboje, neka se prvima dade prednost, osim kad bi se zbog posebnih okolnosti činilo da bi bilo ispravnije uzeti druge.

g) I jer su neka pobožna djela dugotrajnija, te će uvijek biti na korist kao neke pobožne zaklade koje se osnivaju za pomoć bližnjima, a druge manje trajne koje pomažu rijetko i na neznatno vrijeme, jasno je da treba prva djela pretpostaviti drugima. Tako, eto, vrhovni Družbin poglavar mora raspoređivati rad svojih radije za ona prva djela nego za ova posljednja. A sve to biva zato jer je to na veće služenje Bogu i na dobro bližnjih.

[624] F. a) Božja će providnost i vodstvo Duha Svetoga učiniti da se stvarno izabere što je bolje, kako u svemu drugomu, tako i pri slanju bilo na koje mjesto onih koji će više odgovarati i pristajati osobama i prilikama za koje se šalju. Ipak se općenito može reći kao prvo: za teže pothvate i u kojima je više stalo da se ne pogriješi (koliko s Božjom milošću bude ovisilo o onome koji treba da se pobrine), valja poslati probranije osobe i na koje se više možemo osloniti.

b) Za poslove koji zahtijevaju veće tjelesne napore treba slati one koji su čvršći i zdraviji.

c) Gdje je pak više duhovnih pogibelji, treba slati one koji su u krepostima prokušaniji i sigurniji.

d) Za rad s umnim ljudima koji imaju u rukama duhovnu ili vremenitu upravu, čini se da više odgovaraju onakvi koji imaju dar razboritosti i saobraćanja s ljudima te skladan vanjski izgled koji pomaže njihovu ugledu (samo da ne budu bez unutarnjih odlika). Mogao bi, naime, biti od velikog značenja njihov savjet.

e) Nadarenima, oštroumnima i učenima više pristaju onakvi koji imaju isto tako poseban dar bistra duha i naobrazbe. Takvi će, naime, u predavanjima i razgovorima moći više pomoći.

f) Za puk će većinom biti zgodniji oni koji se odlikuju nadarenošću za propovijedanje i ispovijedanje.

g) Valja razmisliti o broju djelatnika koje treba slati i o tome tko će s kime poći. Ponajprije, ako je moguće, neka se ne šalje samo jedan nego barem dvojica. I to zato da jedan drugome pomažu u duhovnim i tjelesnim potrebama, kao i zato

da mogu biti od veće koristi onima kojima su poslani, dijeleći među sobom poslove što ih poduzimaju za službu bližnjemu.

h) Kad se šalju dvojica, uz jednoga propovjednika ili predavača zgodno bi došao drugi da u ispovijedima i duhovnim vježbama skuplja žetvu što ju je onaj pripravio. Uz to, pomogao bi mu razgovorima i drugim sredstvima koja se obično upotrebljavaju za pomoć bližnjima.

i) Isto tako, ako se šalje netko tko je u načinu Družbina postupanja te u radu s bližnjima premalo izvježban, neka se pridruži drugome koji je u to više upućen. Tako se može u njega ugledati, s njime porazgovoriti, te ga pitati za savjet u nejasnim stvarima koje nadođu.

j) Nekomu koji je veoma revan i odlučan dobro bi bilo pridružiti drugoga koji je više obziran i oprezan. Isto vrijedi i za ostala sastavljanja slična ovima tako da različita svojstva, spojena vezom ljubavi, pomažu jednom i drugom i da ne mogu među njima ili među drugim bližnjima prouzrokovati neslogu ili razdor.

k) Poglavar će moći poslati i više od dvojice kada djelo za koje se šalje bude značajnije u Božjoj službi i bude tražilo više ljudi, i ako Družba mogne dati više radnika bez štete za ostale poslove na veću slavu Božju i opće dobro. On će se u tome ravnati prema poticajima[4] Duha Svetoga ili kako bude mislio pred licem Božanskog Veličanstva da je bolje i prikladnije.

---

[4] Usp. 1 Iv 2,20.27.

Sadržaj

Upute za davanje vježbi (Direktorij)

Dokumenti koji objašnjavaju tekst Duhovnih vježbi

Izdavač
FILOZOFSKO-TEOLOŠKI INSTITUT DRUŽBE ISUSOVE
Zagreb, Jordanovac 110

Za izdavača
Marko Milišić

Tisak
»Tipotisak«, Zagreb

Naklada
1500 primjeraka

O životu i djelu sv. Ignacija i o Družbi Isusovoj
na hrvatskom je objelodanjeno:

1. Josip PREDRAGOVIĆ, DI
Sv. Ignacije Lojolski
utemeljitelj Družbe Isusove
Sarajevo, 1902.

2. Gaetan BERNOVILLE
Isusovci, Zagreb, 1938.

3. Toma J. CAMPBELL
Povijest isusovačkog reda
I. dio, Zagreb, 1941.

4. Toma J. CAMPBELL
Povijest isusovačkog reda
II. dio, Zagreb, 1942.

5. Miroslav VANINO
Isusovci i Hrvatski narod
I. dio, Zagreb, 1969.

6. S. Ignacio de LOYOLA
Duhovne vježbe
FTI, Zagreb, 1971.

8. James BRODRICK, DI,
Prvi isusovci, Zagreb, 1979.

7. Miroslav VANINO
Isusovci i Hrvatski narod
II. dio, Zagreb, 1987.

9. Cándido de DALMASES
Sveti Ignacije Lojolski
Život i djelo, Zagreb, 1989.

10. Ignatio de LOYOLA,
Načela jezuita
Sveti Ignacije i Družba Isusova
Beograd, 1990.[2]

11. **Autobiografija Ignacija Lojolskog**
Hodočasnikovo pripovijedanje
FTI, Zagreb, 1990.

12. Alain GUILLERMOU
Isusovci, KS, Zagreb, 1992.

13. Albert JOU
Rođen da se bori,
Životopis sv. Ignacija Lojolskog za mlade, FTI, Zagreb 1998.

14. **Stopama dvojice hodočasnika**, *Sv. Ignacija Lojolskog i patra Pedra Arrupca*
FTI, Zagreb, 1998.

15. Ignacije LOJOLSKI
Duhovne vježbe
Duhovne vježbe, Upute za davanje vježbi (Direktorij) Dokumenti koji objašnjavaju tekst Duhovnih vježbi
FTI, Zagreb, 1998.

Narudžbe:
Stjepan Dilber, Palmotićeva 31, pp 699, HR-10001 Zagreb
Tel: 01/433-362; 433-229; fax: /433-230

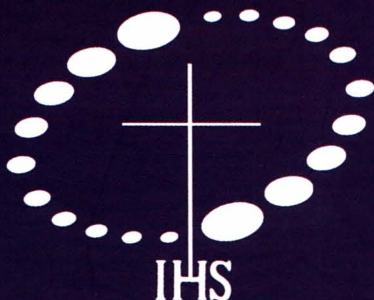
Biblioteka
DUHOVNI ŽIVOT

Ovaj niz uvodi u život Duha, kako u svakodnevnim okolnostima, tako i u povlaštenim trenucima bliskosti s Bogom. U suvremenoj vrevi otkriva nam potrebu molitve, vjere, nade i evanđeoskog zalaganja u svijetu.

1. Ignacije LOJOLSKI
   Duhovne vježbe
   Duhovne vježbe — Upute za davanje vježbi (Direktorij) — Dokumenti koji objašnjavaju tekst Duhovnih vježbi
   Zagreb, 1998

2. **Stopama dvojice hodočasnika**
   svetog Ignacija Lojolskog i patra Pedra Arrupea
   Priredili: Alvaro CROOKE, José URANGA, Pablo Gomez de SEGURA
   Zagreb, 1998.

Ignacije LOJOLSKI rođen je 1491. u Loyoli (Baskija – Španjolska). Živio je najprije na dvoru velikaša, a zatim se posvetio viteškom životu. Ranjen je prilikom opsade Pamplone. Obratio se za vrijeme svog oporavka i gorio od želje da služi Kristu. Povukao se u Manresu i tu doživio duhovno iskustvo kojeg je bit prenio u knjigu *Duhovne vježbe*. Studirao je teologiju u Parizu. Tamo je također našao prve drugove za buduću Družbu Isusovu. Zaređen je za svećenika u Veneciji 1537. i iste godine odlazi u Rim. Tri godine kasnije, 1540., osniva Družbu Isusovu. Na početku sljedeće godine izabran je za prvog njezina vrhovnog poglavara, generala. Umire u Rimu 1556. Papa Grgur XV. proglašava ga svetim 1622.

ISBN 953-6257-57-2